
The Nicholai Studies:
*International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution
of Nicholai Velimirovich*

Volume II, Number 4

Николајеве студије:
*међународни часопис за истраживање догматске
и црквене доприноса Николаја Велимировића*

година II, број 4

Belgrade, 2022

The Nicholai Studies:
*International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*

Publisher:

Christian Cultural Center “Dr Radovan Bigović,” Belgrade, Serbia

Editor:

Srećko Petrović

Editorial Board:

Prof. Svilen Tutekov, Ph. D. (Faculty of Orthodox Theology, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria)

Prof. Bogdan Lubardić, Ph. D. (Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, Serbia)

Prof. Aleksandar Đakovac, Ph. D. (Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, Serbia)

Vladimir Cvetković, Ph. D. (Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade, Serbia)

Prof. Angela Berlis, Ph. D. (Faculty of Theology, University of Bern, Switzerland)

Romilo Knežević, Ph. D. (Innovation Center, University of Niš, Serbia)

Radmila Radić, Ph. D. (Institute for Recent History of Serbia, Belgrade)

Irena Pavlović, Ph. D. (Faculty of Humanities, Social Sciences, and Theology, Friedrich–Alexander University Erlangen–Nürnberg, Germany)

Sava Kokudev, Ph. D. (Faculty of Theology, St. Clement of Ohrid University of Sofia, Bulgaria)

Prof. Rastko Jović, Ph. D. (Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, Serbia)

Prof. Darko Đogo, Ph. D. (Saint Basil of Ostrog Orthodox Theological Faculty, University of East Sarajevo, Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina)

Prof. Vladislav Puzović, Ph. D. (Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, Serbia)

Damjan S. Božić, Ph. D. (Archbishopric of Belgrade and Karlovci, Belgrade, Serbia)

Radovan Pilipović, Ph. D. (Archive of the Serbian Orthodox Church, Belgrade, Serbia)

Zdenko Širka, Ph. D. (Protestant Theological Faculty, Charles University, Prague, Czech Republic)

Milan Kostrešević, M. Th. (Faculty of Theology, University of Bern, Switzerland)

Radomir Marinković, M. Th. (Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, Serbia)

Acting Secretary:

Srećko Petrović

The Nicholai Studies:
International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution
of Nicholai Velimirovich

Volume II,
Number 4

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4>

Belgrade, 2022

Nicholai Studies:

*International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*

UDC: 271.2

ISSN: 2738–1064 | eISSN: 2738–1072

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies>

<https://nicholaistudies.org/> | <https://николајеве-студије.срб>

The *Nicholai Studies* is an international peer-reviewed academic journal dedicated to research of theological and ecclesiastical contribution of **Nicholai Velimirovich**, as well to the research of a wider context in which he lived and created, i.e. the reception of his ideas and his heritage in general. *Nicholai Studies* primarily publishes original scientific papers dedicated to the study of theology and spirituality. The journal is open for scientific papers and review articles based on research in other areas, like social sciences and humanities, philosophy, sociology, political science, philology, literature, history, historiography, archival research, etc. — as long as they correspond with the topic of the journal. *Nicholai Studies* also publishes relevant archival and documentary material, with accompanying studies and notes as well as bibliographies, shorter notes, reviews, comments and reviews of new publications. *Nicholai Studies* primarily publishes articles in English and Serbian language. Every article published in *Nicholai Studies* is reviewed two times and anonymously before being published.

The publisher of *Nicholai Studies* is the Christian Cultural Center “Dr Radovan Bigović,” based in Belgrade, Serbia. International scientific journal *Nicholai Studies* is published both as a printed and as an online open access journal. The journal is printed in A5 format on recycled paper in the Printing office of the Serbian Orthodox Church in Belgrade.

The scientific journal *Nicholai Studies* is founded in the year 2020 and launched in 2021. The journal *Nicholai Studies* is published two times a year. Papers published in *Nicholai Studies* are peer-reviewed. The published articles represent the views of the authors.

Николајеве студије:
међународни часопис за истраживање
богословској и црквеној доприноса
Николаја Велимировића

година II,

број 4

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4>

Београд, 2022

Николајеве студије:

међународни часопис за истраживање догословској
и црквеној доприноса Николаја Велимировића

УДК: 271.2

ISSN: 2738-1064 | eISSN: 2738-1072

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies>

<https://nicholaistudies.org/> | <https://николајеве-студије.срб>

Николајеве студије су међународни научни часопис посвећен истраживању богословског и црквеног доприноса **Николаја Велимировића**, као и истраживању ширег контекста у ком је он живео и стварао, односно рецепције његових идеја и његовог наслеђа уопште. *Николајеве студије* првенствено објављују оригиналне научне радове посвећене проучавању теологије и духовности. Часопис је отворен и за радове настале на основу истраживања у областима других друштвено-хуманистичких наука — философије, социологије, политикологије, филологије, књижевности, историје, историографије, архивистике итд. — уколико кореспондирају са тематиком часописа. *Николајеве студије* такође објављују релевантну архивску и документарну грађу са пратећим студијама и напоменама, као и библиографије, краће прилоге, осврте, коментаре и приказе нових издања. *Николајеве студије* првенствено објављују радове на енглеском и српском језику. Сви радови објављени у *Николајевим студијама* су двоструко и анонимно рецензирани.

Издавач часописа *Николајеве студије* је Хришћански културни центар „др Радован Биговић“ из Београда. *Николајеве студије* излазе и као штампани и као електронски часопис доступан у отвореном приступу. Часопис се штампа у А5 формату на рециклираном папиру у Штампарији Српске Православне Цркве у Београду.

Научни часопис *Николајеве студије* основан је 2020. године. Свеске *Николајевих студија* излазе два пута годишње. Радови публиковани у *Николајевим студијама* су рецензирани. Објављени текстови представљају ставове аутора.

The Nicholai Studies:
International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution
of Nicholai Velimirovich

Volume II, Number 4

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4>

Contents

Original Research Articles:

Ružica Levuškina

Possible (Theo)Linguistic Research
with St. Nicholai Velimirovich's *Slovesnik*
349–366

Budimir Kokotović

Saint Bishop Nicholai Velimirovich and the Bitola Theological Seminary
367–388

Review Article:

Ksenija Končarević

Doxology of God in *Prayers by the Lake*
of Bishop Nicholai Velimirovich
389–400

Perspective:

Goran M. Janićjević
Signposts of Saint Nicholai Velimirovich
401–414

Note:

Edward Pehanich
The Serbian Chrysostom
415–420

News:

Anastasia Limberger
St. Nicholai Velimirovich's *Words on the Allman*
translated into German
421–422

Nicholai Studies Notices, November 2021 — July 2022
423–426

Bibliography:

Recent Bibliography, 2018–2021
(With Selected Academic Research)
427–505

Book Notes (2018–2022)
506–517

Authors in this issue of the *Nicholai Studies*
518–520

Николајеве студије:
међународни часопис за исцраживање
богословској и црквеној дојриноса
Николаја Велимировића

година II, број 4

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4>

Садржај

Оригинални научни радови:

Ружица Левушкина

Правци (тео)лингвистичких истраживања
на материјалу *Словесника* светитеља Николаја Велимировића
349–366

Будимир Кокотовић

Свети Владика Николај Велимировић и Битољска богословија
367–388

Прегледни рад:

Ксенија Кончаревић

Славословљење Бога у *Молићвама на језеру*
Владике Николаја Велимировића
389–400

Коментар:

Горан М. Јанићијевић
Путокази Светог Николаја Велимировића
401–414

Осврт:

Едвард Пеханич
Српски Златоусти (на енглеском)
415–420

Белешке:

Анастасија Лимбергер
Речи о Свечовеку Светог Николаја Велимировића
преведене на немачки (на енглеском)
421–422

Белешке *Николајевих сџудија*, новембар 2021 – јул 2022 (на енглеском)
423–426

Библиографија:

Новија библиографија, 2018–2021
(са изабраним академским истраживањима)
427–505

Нове књиге (2018–2022)
506–517

Аутори у овом броју *Николајевих сџудија* (на енглеском)
518–520

Possible (Theo)Linguistic Research with St. Nicholai Velimirovich's *Slovesnik* as a Material

Ružica Levuškina

Institute of Serbian Language of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA), Belgrade

✉ ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3559-1085>

Abstract: This paper describes the manuscript of St. Nicholai Velimirovich named *Slovesnik* which was published as a book in 1997. It was written in the fourth or at the beginning of the fifth decade of the 20th century and is addressed to nuns of certain Serbian monasteries — spiritual daughters of Bishop Nicholai. There is poetry and prose, there are documents, memorials, historical and hagiography texts, miniatures, drawings, etc. in the manuscript. All of that was written and drawn with warm paternal love. As for poetry, there are hagiography texts: Canon to the Most Holy Theotokos Slovesnica, Troparion and Kontakion to St. Georgios, the poem *Zidanje Vračevšnice* [*Building of Vračevšnica*] — written as an epic folk song, and lyrical songs. Almost in every text, Church Slavonic and contemporary Serbian interfere. In several places in the manuscript, the text in Church Slavonic is translated into Serbian next to the original, so we can find two parallel texts. Linguistically, this interference between two languages is interesting, not only in the lexical and translational sense, but also graphically: St. Bishop Nicholai used not only old letters in the text in Serbian, but also diacritical signs, especially ~ on the letter(s).

The basic directions of the (theo)linguistics research provided by the texts from this manuscript is the research in the fields of genre, translation, phonetic-phonology, lexical-semantic, derivation, stylistics, discourse, or text, and paremiology. The importance of the described edition for re-

search in the field of pragmatics has to be especially emphasized. Pragmatics has a big research potential, as was said by Jean-Paul van Noppen — the founder of the term theolinguistics. He wrote that it is important “to delineate not only the semantics, i.e. what the words *mean* — what they describe, report, reflect and conjure up, but also the pragmatics, i.e. what the words *do* for people (which includes shaping their cognition)” (van Noppen 2011, 33). If we keep in mind who Saint Bishop Nicholai is addressing to in this manuscript (nuns, his spiritual daughters) — we have to state that this is an addressee who is very rarely in such a role. It is not easy to study communication in monasteries because the spiritual life of the monastic community is usually closed for observation, especially to linguists. Therefore, this edition has additional value as research material.

Deeper and more detailed linguistic research of the texts briefly described in this paper will show and open some other directions and approaches of (theo)linguistic research. By all these approaches, mentioned and not mentioned in this paper, we hope, that both theolinguistics and linguistics, in general, can be enriched, as well as, in the first place, studies of contemporary Serbian language (Serbistics).

Key words: *Slovesnik*, theolinguistics, linguistics, research material, Bishop Nicholai Velimirovich.

Правци (тео)лингвистичких истраживања на материјалу *Словесника* светитеља Николаја Велимировића*

Ружица Левушкина

Институт за српски језик Српске академије наука и уметности

✉ ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3559-1085>

Апстракт: Фототипско рукописно издање светитеља Николаја Велимировића под називом *Словесник* веома је интересантна пу-

* Овај рад финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ. Рад се надовезује на реферат *Направления*

бликација са разних лингвистичких аспеката који се у овом раду наводе. Најпре се даје делимичан преглед досадашњих теолингвистичких истраживања, а затим се описују текстови датог издања као материјал за будућа (тео)лингвистичка истраживања.

Кључне речи: *Словесник*, теолингвистика, лингвистичко истраживање, материјал за истраживање, Вл. Николај Велимировић.

Увод и циљ истраживања

Потреба да се експлицирају правци, методи, приступи истраживању и достигнућа теолингвистике постоји, свакако, у свима нама који се претежно тиме бавимо, а поједине колеге су ову потребу и раније донекле реализовале у својим монографијама (нпр. Бугаева 2007; Кончаревић 2015 и 2017; Гадомский 2017; Плисов 2022). Урађена је и подробна библиографија новијих публикација са српског језичког подручја, у којима је у већој или мањој мери заступљена интерференција језика и религије (Петровић 2015), као и прегледни радови о досадашњим истраживањима и путевима даљег развоја (Кончаревић — Петровић 2016; Левушкина 2015 и 2019). Све ово сведочи о заинтересованости српских лингвиста за проблеме језика и религије, као и о чињеници да се ради о готово неисцрпном пољу истраживања, како дијахронијских, тако и синхронијских.

Кад су у питању истраживања савременог српског језика, огроман материјал пружају нам дела великих српских богослова, а данас и канонизованих светих Српске Православне Цркве — светитеља Николаја Велимировића и преподобног Јустина Поповића. Колико је велика њихова заоставштина, сувишно је напомињати. О потреби разних

теолингвистических иследованиј (на материјале неких произведениј свт. Николаја (Велимировича) изложен на српском језику (уз презентацију на руском) на Међународној научној конференцији „Језик и религија“ у Јекатеринбургу (15–17. септембра 2021. године) чији је главни организатор била Комисија за језик религије при Међународном комитету слависта.

врста истраживања на материјалу како њихових ликова, тако и дела сведочи, између осталог, и овај часопис. Што се тиче лингвиста, следећа остварења Светог Владике Николаја до сада су за њих била најинспиративнија: *Молићве на језеру* (в. нпр. Штасни 2013 и 2022), *Омилије* (в. нпр. Драгин 2007; Драгин — Штасни 2006 и 2008), *Охридски ѝролої* (в. нпр. Бајић 2008; Кнежевић 2010). Већина дела, пак, још увек чека на своје истраживаче.¹

За илустрацију (тео)лингвистичких истраживачких тема изабран је овом приликом ограничени материјал (188 стр. рукописног текста) и он као такав поставља уске окви-ре овако широко задатој теми. Стога не можемо ни претендовати на свеобухватност. Но, то је урађено свесно, да би се показало да довољно посла има и на мањем материјалу. Наш циљ је, пре свега, да покушамо да подстакнемо на размишљање о названоме у наслову рада и да, евентуално, оживимо интересовање за дата истраживања код оних у којима иста постоје латентно. Такође, циљ је и да подстакнемо на стварање нових истраживачких идеја не само на овде приказиваном материјалу, него и шире.

Истраживања језика и религије (теолингвистика)

Пошто се недавно (2021) навршило тачно четрдесет година од како постоји термин *ѝеолинївистїка* у значењу у којем га употребљавамо данас, умесно је подсетити се да је исти први почео да користи белгијски лингвиста Жан Пјер ван Нопен. Он је најзаслужнији за издавање два зборника с називом *Теолинївистїка* (Van Norren 1981 и 1983). Под овим појмом подразумевају се истраживања интер-

¹ Радује чињеница да је у завршној фази израда и припрема за публикацију монографије о језику Св. Николаја Велимировића, у издању Института за српски језик САНУ. О аутору монографије и другим појединостима у вези с њом биће познато у догледно време. За ову прилику до-вољна је наведена информација.

ференције језика и религије, у најширем смислу речи. Назив ове дисциплине није прихваћен од стране свих истраживача који изучавају неки од аспеката религијског језика, што је потпуно легитимно. Они их називају истраживањима религијске комуникације, проучавањем религијског или сакралног стила, религиолекта и слично. Такође, поједини лингвисти своја истраживања варијаната религијског језика врше у оквирима традиционалних лингвистичких поддисциплина. Свим овим истраживањима, назвали их *теолингвистичким* или не, заједнички је материјал који користе и који је увек — из језика религије или у тесној вези с њом. Осим тога, приступ у оваквим истраживањима је искључиво или у највећој мери теоцентричан (за разлику од преовладавајућег, антропоцентричног приступа код већине хуманистичких дисциплина данас).

Свакако да је фрагментарних истраживања на тему језика и религије било увек. Таквим истраживањима су и започеле свој развој филологија и лингвистика. Но, систематски и свеобухватно о овој теми писало се, како раније, тако и сада, ретко. Од друге половине XX века до сада постоји свега неколико монографија и зборника који језик и религију имају као централну тему. Поред већ наведених, можемо поменути и неке старије. Вероватно је прва од њих била монографија *Linguistics, Language and Religion* (Crystal 1965). Касније је изашао зборник *Language in Religious Practice* (Samarin 1976), као зборник радова конференције одржане у Вашингтону 1972, под називом *Sociolinguistics and Religion*. Подробан преглед развоја и достигнућа немачке теолингвистике дао је у првом делу већ поменуте нове монографије, урађене на основу докторске дисертације, руски германиста Евгений Плисов (2022, 9–59). У словенском свету активно се баве теолингвистиком у Пољској (подробније о томе в. нпр. Гадомский 2012). На руском језику, и до данас капитално и стога вредно помена дело из ове области јесте монографија *Язык и религия* (в. Мечковская 1998).

Опште интересовање лингвиста за анализу дискурса довело је до издавања серије публикација под ширим називом *Religions and Discourse* и монографије *Religious Language and Critical Discourse Analysis: Ideology and Identity in Christian Discourse Today* (Heather 2000). Сам Ван Нопен писао је доста о дискурсно фокусираној теолингвистици, истичући, између осталог, да су потребне две перспективе: „не само семантика дискурса (тј. шта речи и реченице *значе*), него и прагматика дискурса (шта речи и реченице *чине* људима)“ (в. Van Norpen 2011, 33).

У српској средини теолингвистика се с датим именом развија релативно успешно последњих деценија, с тим што је самих теолингвиста, посебно етаблираних — мало. Истакли бисмо публикацију два зборника научних радова која у наслову садрже овако названу дисциплину (Гадомски — Кончаревић 2012 и Грковић-Мејџор — Кончаревић 2013). Аутори радова у овим зборницима су истраживачи разних словенских земаља, с тим што је српских лингвиста највише. То њихово активно учешће у зборницима на ову тему говори о томе да она има добар одзив код српских лингвиста, тј. да су проблеми језика религије (претежно православне духовности) интересантни за изучавање. Један од њих је недавно (2021) упокојени академик Предраг Пипер, чији рад је публикован у потоњем поментом зборнику (Пипер 2013). У овом раду важно место, између осталог, аутор је покљонио и различитим схватањима предмета теолингвистике, одредивши је у ужем и у ширем смислу. Занимљиво је истаћи његово схватање ове дисциплине у ширем смислу: „свако лингвистичко испитивање оних појава у језику и говору у којима се испољава однос између Бога и човека, укључујући и таква истраживања која су заснована на позицијама атеистичког или агностичког погледа на свет и одговарајуће теорије и методологије“ (Пипер 2013, 212).

Иако се већ и сумирају достигнућа теолингвистике, треба рећи да је она још увек далеко до било које врсте за-

окружености, јер још нису урађени основни послови. Пре свега мислимо на дескриптивни ниво истраживачког рада. Наиме, још увек много тога из ове области није описано, на свим језичким нивоима и у свим лингвистичким дисциплинама, бар кад је у питању српски језик. Није урађена ни инвентаризација потребног материјала, нити је формиран електронски корпус који би у времену убрзаног дигиталног развоја у коме живимо, био веома користан ако не главни, онда бар помоћни и контролни материјал. Пошто су, дакле, основни послови још увек неуррађени у потпуности и потребно је првенствено посветити се њима, решили смо да у даљем тексту осветлимо на конкретном материјалу шта је то што би се даље могло (у)чинити, односно истраживати.

Лингвистички поглед на садржај *Словесника*

Дати материјал јесте један рукописни текст Светитеља Николаја и његово фототипско издање под називом *Словесник*. Уредник издања је Срђан Јаблановић, сада српски свештеник у Прагу. Наиме, у овом рукопису, писаноме највероватније 30-их и(ли) почетком 40-их година XX века, садржани су текстови разних жанрова: лирске и епске песме, поучни текстови, есеји, текстови химнографских жанрова (канон и молитве), поменици, житија, народне умотворине и пословице, документа, као и други књижевни облици којима тек треба дати жанровско опредељење. У текстовима се светитељ Николај обраћа својим монахињама или, ређе, пише од њиховог имена, тј. у женском роду. Преовлађују делови чији је садржај калуђерицама на поуку, за пример, подражавање и молитву. Такав циљ присутан је и у текстовима у којима преовлађују историјски подаци и објашњења богослужбеног поретка. Цела свеска је једно топло обраћање оца својим духовним кћерима у текстовима илустрованим цртежима, претежно минијатурама и изображењима светих. У наставку ћемо описати

садржај овог издања детаљније и издвојити оно што смо трамо интересантним за лингвистичку анализу.²

Прво што налазимо у рукопису јесте *Канон Пресвѣтој Богородици Словесници* написан на црквенословенском језику у дванаестерцу.³ Стихови су римовани. Анализа која би се могла радити на овом тексту јесте, поред осталог, химнографска, текстуална или дискурсна, стилистичка. Подробна анализа овог црквенословенског текста показала би одређене како графичке, тако и лексичке, морфолошке, синтаксичке и друге граматичке карактеристике. У овом канону, наиме, постоје одређене особине како српско- и руско-црквенословенског, тако и савременог српског језика, те је исти добар материјал за истраживање интерференције ових језика.⁴ Такође, ово би био добар материјал за истраживаче поезије, нарочито рима. Пошто је урађен и превод овог *Канона* на савремени српски језик,⁵ у коме није сачуван дванаестерац, могуће је радити компаративну анализу преводног и оригиналног текста у циљу евентуалног побољшања првога. После канона налазимо три молитве за болеснике пред иконом Пресвете Богородице Словеснице, такође на црквенословенском језику. Што се тиче анализе ових молитава, за њу важи исто што за анализу *Канона*, осим што се ради о прозном тексту, а не о поезији, па није присутна ни рима, па су ове потоње анализе искључене.

У овом издању, такође, има поезије писане на српском језику. Песма *Ој Срдијо* и за њом две Божићне песме налазе се у другом делу издања. Прва је песма *Молићва монахиње*, написана у десетерцу, а за њом је песма *Монашке бројанице* с ри-

² Пошто за нашу тему није било важно, за ову прилику нисмо истражили шта је из садржаја ове свеске публиковано у саставу *Сабраних дела* Св. Владике Николаја или неких других публикација, али свакако да то јесте урађено, нарочито кад је у питању поезија.

³ Недавно је била презентација музичке обраде овог канона у манастиру Војловици (в. Српска православна Епархија банатска 2021).

⁴ Овај закључак важи не само за *Канон*, већ и за садржај целе свеске.

⁵ В. Нови Србљак — Новый Сёрблякъ 2019.

мованим рефреном који се понавља 7 пута. Између рефрена је обраћање Богу које обликује именицама којима се изражава слава Богу и радост коју Он изазива у души човековој. Овај део је интересантан за структурно-семантичку анализу именица и(ли) именичких синтагми којима се назива Бог. Могуће је, између осталог, истражити и то да ли је нека од ових именица евентуално стекла и статус теонима. Посебно је занимљиво поједине лексеме из ових песама истражити творбено. На пример, светитељ Николај гради придев од збирне именице *цвеће* и добија *цвећано* (поље), док је уобичајено *цветно*, затим имамо, између осталог, индивидуализме (називе цветова) *мисаоник*, *осећајник* и *добровољник* итд.

У тексту *Поклоњење Христџу њо Вазнесењу* Свети Владика једноставним језиком преноси својим монахињама црквено предање о томе како су се анђелске војске и чиновни поклањали Господу Исусу Христу у времену од Вазнесења до Силаска Светог Духа на апостоле. Овде, као и у неким другим текстовима рукописа, има материјала за анализу еортонима: фонетско-фонолошку и графичку (*Вазнесењује*, *Вазнесење*, *Васкрсеније* и *Воскресеније*, *Вазнесеніе*) или структурно-творбено (*Духовдан*, *Сошестівије Светіој Духа*, *Сошестівије Духа Светіоја на айосіоле*).

Следећи текст писан је у женском роду. Носи наслов *Шіа сам научила од Госіода моја*. Ради се о поуци како да се живи благочестивим животом и да се има стално сећање на Бога. У лингвистичком смислу овде би била интересантна анализа текста (дискурса) и његових елемената: устаљени почетак и завршетак свакога од параграфа,⁶ наслов. Такође, има материјала и за истраживање интер-

⁶ Параграфа је укупно седам. Првих 6 имају сличну структуру. Сваки од њих (да поменемо само почетке) почиње присвојном заменицом у инструменталу (*својим*) којој следе догађаји из Христовог живота, тј. именице којима се исти означавају: *Рођењем*, *Кришћењем*, *Преображењем*, *Стірадањем*, *Васкрсенијем*, *Вазнесеніем*. Примећујемо да су све ове именице, такође у инструменталу, написане великим почетним словом. Такође, суфикси које Свети Владика користи — варирају од савремених ка старијим језичким облицима.

текстуалности (наведен је цитат из Јеванђеља на црквено-словенском језику; неке реченице представљају обраћање Богу, тј. молитву итд.).

Даље у рукопису следи опширнији текст претежно историјско-житијнога карактера (*Србске монахиње*). У њему, поред осталог, има материјала за ономастичка истраживања. Најпре су набројане српске монахиње, претежно оснивачице и ктиторке женских српских манастира, а затим је укратко написано о свакој од њих: који манастир је основала и како је живела. На крају су набројана послушања у женском манастиру, после чега следи објашњење Светог Николаја о томе зашто је све то писао својим духовним кћерима, тј. монахињама и охрабривање да издрже на монашком путу, јер је то њима, као махом женама већ навиклима на тежак рад на селима, лакше него великашицама о чијим животима им је написао. Овај текст интересантан је жанровски. Једноставни вланичин стил писања житија разликује се од уобичајеног стила којим се житија пишу. Такође, и у овом рукопису налазимо и лексику која није забележена ни у *Речнику српскохрватској књижевној и народној језика* Српске академије наука и уметности (нпр. поименичени придеви *великашка*, *досјославна*).

Садржај наредног текста има и вредност документа. У њему се говори о постојању активног женског монашког живота у манастиру Јазак у 18. веку. Овај манастир је тада, по наредби аустроугарске царице, затворен. Наиме, како пише светитељ Николај, „гледала је у том једном женском манастиру већу опасност за нечисту шокачку веру своју него у свима мушким манастирима Фрушке горе“. Набројана су и имена монахиња овога манастира, где се види да су нека од њих другачијих облика него што их срећемо данас (нпр. *Јоана*, данас *Јована*, *Ејисџимија*, а данас *Ејисџима*), што је материјал за морфонологију, а и за (историјску) ономастику.

Следеће 32 стране рукописног текста заузима епска песма *Зидане манастира Враћевинице*. У песми је дослед-

но испоштован десетерац и рима и, према својим особинама чини се да нимало не заостаје за познатим народним епским песмама, што је на истраживачима народне епске књижевности да утврде.⁷ Што се тиче лексичких особина, у песми налазимо, на пример, дијалектизме (*међед, неђеља*), турцизме (*шеферич, миндерлук, асура*), русизме (*родина, ѝрошчалница*) и, наравно, црквенословенизме.⁸

Текст *Колико ѝомаже молиѝва* је препричани старо-заветни догађај, уз навођење извора на левој маргини. Овде се, између осталог, користе варијанте етнонима *Амалици* и *Амалићани*, као и властитог имена *Мојсеј* и *Мојсије*. Такође има цитата на црквенословенском језику. Текст се завршава најпре поуком која произлази из приче („Ко се с покајањем и скрушеношћу понада у Бога у рату, Бог ће му помоћи“), а затим закључком самог аутора који ову поуку проширује: „Бог није помоћник само на бојном пољу онима који му се искрено моле, него свуда, на сваком месту, у свако време, и у сваком послу, у свакој прилици и неприлици“.

Даље иде низ (11) поучних прича (*Повесѝ о ѝри браѝа, Прича о изѝубљеној драхми, О молиѝви, Девојачки сѝид, Нису осећали муке, Преѝодобна Домника, Тајно и јавно, Поѝѝовање сесѝара, Једнака ѝлаѝа двојици, О схими и Шѝа се може куѝѝѝи најјевѝиније*), за које је изворе Владика налазио махом у житијној, хагиографској литератури. Он наводи на маргинама и под којим датумом у прологу⁹ могу да се нађу одломци које описује и разрађује у причама. Пише их својим монахињама, преводећи према потреби претходно навођени текст на црквенословенском (што не

⁷ Речено је да у овој и песми *Зидање Љубосѝише* „постоји известан несклад између смисла и тона“ (Милосављевић 2004, 153).

⁸ Утврђено је да и иначе лексика српских народних песама, ни лирских ни епских, с лексичко-семантичког аспекта до сада није детаљније проучавана (в. Лазић Коњик — Јелић 2017, 17).

⁹ Прологом он назива житија светих и највероватније има у виду свој „Охридски пролог“ чији највећи део и јесу житија, односно синаксар.

чини у претходним текстовима) и завршава их обраћањем сестрама и поуком. Све ове поучне приче или, на пример, само њихови завршеци, могли би да буду материјал за посебно лингвистичко истраживање. Шта им је заједничко, а по чему се разликују, које елементе садржи свака од њих, а који елементи су само у појединима од њих присутни (факултативни), како их тематски и жанровски класификовати, каква је лексика која преовлађује, које глаголско време је коришћено¹⁰ итд.

У рукопису постоји и драгоцен материјал за паремиолошка истраживања. На 10 страна рукописног текста наведене су српске пословице и умотворине од којих многе нису пронађене, бар не у таквом облику, у другим збиркама српских пословица. Овај део носи наслов *Србска народна мудрост*.

Постоји и прозни текст с крајегранесијем *Мојој духовној кћери ијуманији Јелени и сесџирама блајослов од дедџ сужња*, у коме се он обраћа игуманији и сестрама. Крајегранесије је особина која се обично приписује химнографској књижевности и књижевности средњег века, што значи да имамо на делу оживљавање ове врсте распореда књижевног текста у савременој српској прози. Овај прозни текст има и поетских елемената и био би интересантан у првом реду стилистички, премда и овде имамо интересантну лексику и прожимање српскога с црквенословенским језиком. Овде су елементи црквенословенског углавном на морфолошком и фонолошком нивоу, док су делови текстова из богослужбених књига, с ретким изузецима, наведени у преводу на српски.

Седмоднев је део рукописа који заузима 33 стране. Назив сваког од дана је (под)наслов. Највећи део посвећен је суботи, јер се овде, поред уобичајеног објашњења коме је посвећен дан — дају поменици (имена преминулих

¹⁰ Владика Николај у овим причама, али и у целом *Словеснику*, доста користи и имперфекат и аорист, чија употреба се данас сматра архаичном.

житељки разних манастира) и поуке о томе зашто се треба молити за покојне, затим текстови: *Шћиа кажу Св. Оци о усојшим и Исїуни блаїу вољу самрїїника*, као и *Субоїїна йесма* у десетерцу. Овде имамо додатну ономастичку грађу: поред властитих имена — топониме и еклисиони-ме. Текст садржи и упутства (нпр. „На ове две странице додаји усопше за које ви знате“), што му даје додатну сложеност и разноликост и чини га добрим материјалом за анализу текста. Једини текст код кога нема објашњења јесте (поднаслов) „Недеља“. Ту се дају две песме, одломак из Јеванђеља и у наставку текст *Исїовесїї љред Боїом* који је тешко жанровски одредити и можда је и најинтересантнији за лингвистичку анализу. Овде је и популарна песма *Ој недељо најсвейїлији гане*, а затим преведени на српски језик одломак из Јеванђеља који се чита уочи сваке недеље. Наслов и завршетак код овог одломка су на црквенословенском језику.

На крају овог издања стоје два краћа текста. У првом, који се састоји од 31 кратке реченице, издвојено је на црквенословенском језику како је цар Давид називао Господа и на крају је написана кратка молитва на српском *Буди буди Госїоде све їїо и мени. Амин*. Други текст је занимљив зато што се састоји од два паралелна дела, једнога с леве, другог са десне стране. Део текста који је лево написан је на српском језику, другом бојом у односу на текст десно и представља понављање најважнијег из тог десног дела — *Молиїїве из окїїоиха* на црквенословенском језику. Завршава се молитвама Богородици, изражава благодарности и препуштања Божијој вољи, првога на српском, другог претежно на црквенословенском језику. Први текст обилује метафорама, у другоме, још једном, присутна је интерференција црквенословенског и савременог српског језика, а и структурна анализа текста донела би, верујемо, нова открића.

Закључак

Представљени материјал разнообразан је најпре у смислу употребе језика: има текстова како на црквенословенском, тако и на савременом српском језику. У неким текстовима, као што смо видели, ови језици се преплићу. На појединим местима текст на црквенословенском превођен је на српски одмах поред оригинала. Лингвистички је интересантно ово прожимање два језика не само у лексичком и преводилачком смислу, већ и графички (употреба старе граfiје у тексту на савременом српском, и то не само слова, него и дијакритичког знака титле).

Основни правци теолингвистичких истраживања које пружају текстови из овог рукописа су, дакле, жанровски, преводилачки, фонетско-фонолошки, лексичко-семантички, творбени, стилистички, дискурсни или текстуални и паремиолошки. Посебно бисмо истакли значај описаног издања за истраживања у оквиру прагматике. Да поменемо само прагматику дискурса и већ наведену констатацију Ван Нопена да је важно изучавати и њу, тј. не само оно што речи и реченице *значе*, него и шта оне *чине* људима. Ако имамо на уму коме се Свети Владика Николај овде обраћа (монахиње, духовне кћери) — морамо констатовати да се ради о адресату који је у таквој улози веома ретко. Литература за монаштво је малог обима, као што је мало и монаштва (у односу према целокупном становништву). Осим тога, тешко је изучавати комуникацију у манастирима, јер је духовни живот монашке заједнице по правилу затворен за посматрање, тим пре лингвистима. Због тога је дато издање додатно драгоцен материјал за истраживање.

На крају, ако дође до још дубљег и детаљнијег лингвистичког истраживање овде укратко описаних текстова, сигурни смо да ће се отворити и неки други правци и приступи (тео)лингвистичких истраживања који овде нису поменути а којима ћемо, надамо се, у будућности — обогатити како теолингвистику и лингвистику уопште, тако и, на првом месту, србистику.

Библиографија / Bibliography

Извор / Source

Велимировић, Николај. 1997. *Словесник*. Библиотека „Мисаоник“, књ. 2. Трстеник: Народна и универзитетска библиотека у Приштини и ГИК „Љубостиња“.

Литература / Literature

Бајић, Ружица. 2008. „Црквенословенски језик у «Охридском прологу» Св. Владике Николаја Велимировића“. *Црквене студије* V, 5: 265–271. URI: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/2238>.

Бугаева, Ирина Владимировна. 2007. *Язык православных верующих (в конце XX — начала XXI века)*. Москва: ФГОУ ВПО РГАУ — МСХА им. К.А. Тимирязева.

Гадомский, Александр Казимирович — Ксенија Кончаревић (ред.). 2012. *Теолинџистика. Међународни ѿемајски зборник радова / Международный тематический сборник статей*. Београд: Православни богословски факултет — Институт за теолошка истраживања.

Гадомский, Александр Казимирович. 2012. „Польская теолингвистика на рубеже XX–XXI столетий“. У *Теолинџистика. Међународни ѿемајски зборник радова*, ур. Александар Казимирович Гадомски и Ксенија Кончаревић, 13–27. Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, Београд.

Гадомский, Александр Казимирович. 2017. *Теолингвистические исследования в славянском языкознании*. Симферополь: ООО «Форма».

Грковић-Мејџор, Јасмина — Ксенија Кончаревић, ур. 2013. *Теолинџистика ѿроучавања словенских језика = Theolinguistic Studies of Slavic Languages*. Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија, књ. 5. Српска академија наука и уметности, Одбор за српски језик у светлу савре-

- мених лингвистичких теорија. Београд: Службени гласник.
URI: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/946>.
- Драгин, Наташа. 2007. „Лексеме мотивисане именицом Бог у *Омилијама* Св. Николаја Српског (синхроно-дијахрони приступ)“. У (Међународни научни скуп Међукултурни дијалози. Пола века темишварске славистике, Темишвар, 2–4. новембра 2007). *Probleme de filologie slavă*, XV: 521–532.
- Драгин, Наташа — Гордана Штасни. 2006. „Старо вино у меховима новим (иновације на лексичком плану у *Омилијама* Св. Николаја Српског)“. У *Паусиеви четения, Међународна славистична конференција, Езикознание*, Пловдив, 13–14. октомври 2006, *Научни трудове*, том 44, кн. 1, сб. А, Филологија: 54–76.
- Драгин, Наташа — Гордана Штасни. 2008. „Један пример симбиозе црквенословенског и савременог српског језичког израза“. *Riječ: časopis za slavensku filologiju* 14, 2: 14–28.
- Кнежевић, Ивана. 2010. *Теолошки дискурс енијеској и српској језика. Лексичко-семантички и стилистички проблеми превођења*. Београд: Православни Богословски факултет, Институт за теолошка истраживања.
- Кончаревић, Ксенија. 2015. *Појлед у теолинвистику*. Београд: Јасен.
- Кончаревић, Ксенија — Срђан Р. Петровић. 2016. „Српска теолингвистика данас: истраживачки проблеми и резултати“. *Јужнословенски филолој* LXXII, 1–2: 159–186. <https://doi.org/10.2298/JF1602159K>.
- Кончаревић, Ксенија. 2017. *Језик и религија: њомовник теолинвистике*. Београд: Јасен.
- Лазих Коњик Ивана — Маријан Јелић. 2017. „Истраживање и презентовање лексике српских народних песама у циљу разумевања, промовисања и чувања културно-историјског наслеђа“. У *Зборник радова Дани библиотеке и библиотекара: 2016–2017*, ур. Драган Којић, 13–19. Нови Сад: Градска библиотека у Новом Саду.
- Левушкина, Рујица. 2015. „Современные сербские лингвистические исследования в области православия“. У *Материалы Международной заочной научной конференции, посвященной юбилею д-ра филологических наук, проф. С. Г. Шулежковой*,

- ред. А. А. Осипова, Н. В. Позднякова, 318–324. Магнитогорск: Научно-исследовательская словарная лаборатория, кафедра РЯОЯиМК, ЗАО «Магнитогорский Дом печати». URI: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/2248>.
- Левушкина, Ружица. 2019. „Теолингвистика у Србији: путеви даљег развоја“. У *Второй Международной конференции православных ученых в Сербии, Польше, Белоруссии «Христианство и вызовы современного общества»*, ур. Протоиерей Геннадий Заридзе и др., 213–223. Воронеж: Истоки. URI: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/9597>.
- Мечковская, Нина Борисовна. 1998. *Язык и религия. Лекции по филологии и истории религий*. Москва: Агентство «Фаир».
- Милосављевић, Петар. 2004. „Моли́тве на језеру Владике Николаја Велимировића“. *Црквене сѣудује* I, 1: 145–157.
- Никитовић, Зорица. 2009. „Сложенице у ‘Философским урвинама’ оца Јустина (Поповића)“. *Српски језик: сѣудује српске и словенске* XIV, 1–2: 557–583.
- Нови Србљак — Новый Сѣрблякъ. 2019. „Канон Пресв. Богородици Словесници Свт. Николаја (Велимировића) — превод на србски“. [Са црквенословенског језика превео проф. д-р Зоран Ранковић]. <https://novisrbljak.livejournal.com/178420.html>, 24. март 2019. г. (приступљено 11. 7. 2022. г.).
- Пипер, Предраг. 2013. „О говорном догађају у светлу теолингвистике“. У *Теолингвистичка истраживања словенских језика*, ур. Јасмина Грковић-Мејдор — Ксенија Кончаревић, 211–226. Српска академија наука и уметности, Одбор за српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија. Београд: Службени гласник.
- Плисов, Евгений В. 2022. *Феноменология современного немецкоязычного религиозного дискурса: теолингвистический анализ*. Нижний Новгород: Министерство просвещения Российской Федерации, ФГБОУ ВО «Нижегородский государственный педагогический университет имени Козьмы Минина» (Мининский университет).
- Петровић, Срђан. 2015. „Библиографија расправа и дела из теолингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској од 2000. до 2013. године“. У *Српска теологија у двадесетом*

- веку: исцраживачки проблеми и резултати. Књ. 18, ур. Богољуб Шијаковић, 116–147. Београд: Православни богословски факултет. Српска православна Епархија банатска. 2021. „У манастиру Војловици одржана презентација музичке обраде Молебног канона Пресветој Богородици Словесници“. <https://www.eparhijabanatska.rs/u-manastiru-vojlovici-odrzana-prezentacija-muzicke-obra-de-molebnog-kanona-presvetoj-bogorodici-slovesnici/>, 5. новембар 2021. г. (приступљено 11. 7. 2022. г.).
- Штасни, Гордана. 2013. „Номинација Бога у Молићвама на језеру Светог Николаја Велимировића“. У *Теолингвистичка проучавања словенских језика*, ур. Јасмина Грковић-Мејџор —Ксенија Кончаревић, 295–320. Српска академија наука и уметности, Одбор за српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија. Београд: Службени гласник.
- Штасни, Гордана. 2022. „Симболична слика дивљих животиња у Молићвама на језеру Светог Николаја Велимировића“. *Nicolai Studies: International Journal for Research of Theological and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich II*, 3: 121–154. <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.3.121-153>.
- Crystal, David. 1965. *Linguistics, Language and Religion*. London: Burns and Oates.
- Heather, Noel. 2000. *Religious Language and Critical Discourse Analysis: Ideology and Identity in Christian Discourse Today*. Frankfurt: Lang.
- Samarin, William J., ed. 1976. *Language in Religious Practice*. Rowley, Mass.: Newbury House Publishers.
- Van Noppen, Jean Pierre, ed. 1981. *Theolinguistics*, ed. J. P. van Noppen. Studiereeks T.U.B., Nieuwe Serie, n° 8. Brussel: V.U.B.
- Van Noppen, Jean Pierre, ed. 1983. *Metaphor and Religion (Theolinguistics II)*, ed. J. P. van Noppen. Studiereeks T.U.B., Nieuwe Serie, n° 12. Brussel: V.U.B.
- Van Noppen, Jean Pierre. 2011. “Critical Theolinguistics vs. the Literalist Paradigm.” *Sociolinguistics* 25: Language and Religion: 28–40. <https://doi.org/10.1515/9783110236262.28>.

* * *

Read Online

Saint Bishop Nicholai Velimirovich and the Bitola Theological Seminary

Budimir Kokotović

Library of the Serbian Patriarchate, Belgrade

✉ budimir.kokotovic87@gmail.com

Abstract: The foundation of the Bitola Seminary was to a great extent possible due to efforts of Bishop Josif Cvijović (1878–1957), so its fate was tied to him. The idea to open a seminary arose shortly after his enthronement, in the summer of 1921. The seminary was built in very difficult conditions because Bitola, as a border town on the outskirts of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, was largely destroyed and devastated. On the other hand, there was a lack of material resources because opening this new school was not foreseen in the state budget. Bishop Josif, in his efforts to open a seminary, was extremely supported by the then Bishop Nicholai of Ohrid.

Bishop Nicholai Velimirovich (1881–1956) has supported the Bitola Theological Seminary since the efforts to establish this seminary in 1921. In order to enable the opening of the Bitola Theological Seminary, the collecting of contributions in money and things for the basic needs of the school and boarding school has begun in 1921. The American Commission to Serbia (Commissioner Dr. Rudolph Rex Reeder (1859–1934)) was the first to send abundant aid, thanks to Bishop Nicholai Velimirovich who interceded with the scientist Mihajlo Pupin (1854–1935) on this issue. As the diocesan bishop of the Diocese of Ohrid and Bitola, Bishop Nicholai took special care of the Seminary of St. John the Theologian in Bitola in the period from 1932 until 1938, when he moved to the Diocese of Žižica.

Key words: Bitola Theological Seminary, Diocese of Ohrid and Bitola, Bishop Nicholai Velimirovich (1881–1956), Bishop Josif Cvijović (1878–1957), Bishop John [Maximovitch] of Shanghai (1896–1966).

Свети Владика Николај Велимировић и Битољска богословија

Будимир Кокотовић
Библиотека Српске Патријаршије, Београд
budimir.kokotovic87@gmail.com

Апстракт: Епископ Николај Велимировић подржавао је Битољску богословију још од напора за оснивање ове црквено-просветне установе 1921. године. Како би се омогућио почетак рада Битољске богословије, 1921. г. почело је прикупљање прилога у новцу и стварима за основне потребе школе и интерната. Америчка мисија за Србију прва је послала обилну помоћ, захваљујући Епископу Николају који се по овом питању заузео код научника Михаила Пупина.

Као епархијски архијереј Епархије охридско-битољске, Владика Николај водио је посебну бригу о Богословији Светог Јована Богослова у Битољу у периоду од 1932. до 1938. године, када прелази у Епархију жичку. У раду који следи, аутор доноси преглед активности Еп. Николаја у вези са Битољском богословијом.

Кључне речи: Битољска богословија, Епархија охридско-битољска, Еп. Николај Велимировић, Митр. Јосиф Цвијовић, Еп. Јован Максимовић (Шангајски).

Увод

У обновљеној Српској Патријаршији јавила се потреба за добро структурираним и унифицираним школским системом. Правилником о српским православним богословијама које је донело Министарство вера Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 12. новембра 1921. године (ВБр. 13056), биле су предвиђене једнообразне богословије као државне школе са интернатом у које су примани кандидати са

свршена четири разреда гимназије и у којима се изучавало 27 разних предмета општеобразовног и стручног карактера.¹ Чланом 2 правилника предвиђено ја да Богословије буду у Београду, Сремским Карловцима, Призрену, Сарајеву, Загребу, на Цетињу и другим местима где потреба захтева. У обновљеној Српској Патријаршији наставиле су свој рад већ реформисане Богословије у Сремским Карловцима (где је прешла Београдска богословија, па су те две школе сједињене), на Цетињу, затим у Призрену, Сарајеву као и новоотворена у Битољу.

Битољска богословија је у великој мери била дело Епископа Јосифа, па је тако и њена судбина била везана за њега. Идеја да се отвори богословија јавила се убрзо после његовог устоличења, у лето 1921. године.² Богословија је подизана у врло тешким условима јер је Битољ, као гранични град на периферији Краљевине СХС, увелико био порушен и опустошен. С друге стране, недостајала су материјална средства јер отварање школе није било предвиђено државним буџетом. Епископа Јосифа у његовим настојањима да отвори богословију изузетно је подржавао тадашњи Епископ охридски др Николај (Велимировић).³

¹ Чедомир С. Драшковић, „Црквено школство Српске Патријаршије“, у *Српска Православна Црква 1920–1970: сјоменица о 50-годишњици васпостављања Српске Патријаршије*, ур. Митрополит дабро-босански Владислав и др. (Београд: Свети Архиепископски Синод Српске Православне Цркве, 1971), 325.

² У сећањима неких професора која су објављена у *Извештају за школску 1932/33. годину*, наводи се: „Када је месеца августа 1921. године Владика посетила једна екскурзија ученика Богословије Светог Саве (Карловачке богословије), под вођством наставника Демостена Илића и Јована Солака, он је, како сведоче учесници у тој екскурзији, у једном разговору поред осталог говорио и о Богословији: разговарао је с гостима — о томе да ли би било могућно основати у Битољу једну богословију. Гости мењајући мишљење са Владиком, обрадовали су се замисли и чак су изјавили да дођу у Битољ ако се школа отвори.“

³ Никола Жуткић, „Архипастирски, културно-просветни и добротворни рад епископа-митрополита Јосифа Цвијовића 1920–1940“, у *Мудри орач њиве Господње: Сјоменица Јосифа Цвијовића епископа битолског и митрополита скопског*, ур. Павле Кондић (Лепосавић: Центар за српску културу; Цетиње: Светигора, 2007), 46.

Епископ Николај као епархијски архијереј Епархије охридско-битољске, водио је посебну бригу о Богословији Светог Јована Богослова у Битољу у периоду од 1931/1932. до 1938. године, када прелази у Епархију жичку.

Улога Светог Владике Николаја у оснивању богословије у Битољу

На предлог Епископа Јосифа Свети Архијерејски Сабор у Сремским Карловцима је 10. септембра 1921. године донео одлуку да се у Битољу што пре отвори богословија. Заједно са Епископом Николајем, Епископ Јосиф упућује меморандум министру вера Миливоју Јовановићу о потребама отварања овакве установе у Битољу. У меморандуму је као приоритетне, поред верских, истицао националне и државно-политичке разлоге. Школа је требало да сузбиди неповољне утицаје стране верске пропаганде (римокатолицизма, бугарских егзархиста и грчке пропаганде), првенствено „с југа“ и утицаја „неких“ страних школа „које су ометале правилно верско и национално васпитање нашег подмлатка.“ Епископ Јосиф је даље истицао да битољска школа треба „нашем Југу“ да даје „спремно свештенство“, које ће „подизати углед наше земље на нашем Југу и код нашег живља у суседству.“⁴ Због тога епископ моли да се одмах озакони одлука Светог Архијерејског Сабора о отварању богословије у Битољу, да се четири до пет наставника из осталих богословија упуте на рад у Битољску богословију од 1. јануара 1922. године, да настава почне у првој половини јануара, да се издејствује ванредни кредит од 150 до 200 хиљада динара, да се у случају потребе може

⁴ Архив Југославије (АЈ), Министарство просвете, 69, 31–54, Епископ Јосиф министру вера 29.9.1921.

Fig. 1. Bitola Theological Seminary / Сл. 1. Богословија у Битољу

учинити разрез на цркве и манастире Епархија битољске и Епархије охридске.⁵ На крају меморандума Министарству вера потписао се и Епископ др Николај, уз напомену да се слаже са предлогом Епископа Јосифа и да се придружује његовој молби.

Министар вера др Миливоје Јовановић прихватио је одлуку Светог Архијерејског Сабора, као и меморандум епископа Јосифа и Николаја, и 5. октобра 1921. године Министарски савет под представништвом Николе Пашића доноси решење да се у Битољу оснује богословија „која ће спремати свештенство за службу у Јужној Србији“.⁶

Да би се омогућио успешан почетак рада почело је прикупљање прилога у новцу и стварима да би се задовољиле основне потребе школе и интерната. Америчка мисија за Србију (American Commission to Serbia; commissioner D-r

⁵ Архив Југославије (АЈ), Министарство просвете, 69, 31–54, Епископ Јосиф министру вера 29.9.1921.

⁶ „Постанак и развјат богословије“, у *Извештај за школску 1932/33 годину* — *Богословија у Битољу* (Битољ: Битољска богословија, 1933), 10.

R. R. Reeder) прва је послала обилну помоћ, захваљујући Епископу Николају који се по овом питању заузео код научника Михаила Пупина.

Епархија охридско–битољска

Битољска епархија се први пут помиње под именом Пелагонијска епархија 1018. године. Поред пелагонијске области обухватила је и градове Дебрет, Велес и Прилеп. Крајем XIX века у Битољу је поред грчког резидирао и бугарски канонски непризнат епископ. После победе српске војске у Другом балканском рату 1913. године, администрација ове епархије поверена је Епископу велешко-дебарском Варнави (Росићу).⁷ Након уједињења Српске Православне Цркве за Епископа битољског изабран је јеромонах Јосиф (Цвијовић) који је хиротонисан 19. децембра 1920. године, а устоличен 2. јануара наредне године у Битољу.

Доношењем новог Устава Српске Православне Цркве 1931. године, Епархија битољска и Епархија охридска спојене су у једну Епархију охридско-битољску са седиштем у Битољу.⁸ За првог архијереја новоформиране епархије Свети Архијерејски Сабор поставио је тадашњег Епископа охридског Николаја (Велимировића), док је Епископ битољски Јосиф (Цвијовић) постављен на катедру Митрополита скопског.

Владика Николај известио је Свети Архијерејски Синод својим дописом Ебр. 392/1932 да је на основу члана 12. новог Црквеног Устава извршено спајање Охридске и Битољске епархије, као и да је образован Црквени суд са од-

⁷ Епископ Сава (Вуковић), „Епархије и епископи 1920–1970“, у *Српска Православна Црква 1920–1970: сјоменица о 50-годишњици васпоставања Српске Патријаршије*, ур. Митрополит дабро-босански Владислав и др. (Београд: Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, 1971), 501.

⁸ *Сироведбена наредба Св. Архијерејској Синода за Ујтав Српске Православне Цркве: од 16. новембра 1931* ([Београд]: Св. Архијерејски Синод, 1932), 23.

ређеним персоналом. Свети Архијерејски Синод узео је на знање извештај Епископа др Николаја 8. априла 1932. године (Син. бр. 1309/1932).⁹

Свети Владика Николај и богословија

Након доласка у Битољ Еп. Николај одмах се позабавио решавањем текућих питања, а између осталог посавршавао је најпре све послове који су се односили на сáму резиденцију и епархијске канцеларије. Такође, посебну пажњу посвећивао је професорима и ђацима Битољске богословије, као и раду ове високошколске установе у Јужној Србији.

У Богословији Светог Јована Богослова у време доласка Еп. Николаја у Битољ, предавали су: протојереј др Душан Ј. Лазичић (ректор), проф. Велимир Т. Арсић, проф. Драгомир С. Марић, проф. Војислав Стамениковић, Леонид Масилић, Алексеј П. Моргуљ, архимандрит Кипријан (Керн), Никола Н. Шуџа, јеромонах Јован (Максимовић), Јосиф С. Марушић, јереј Мирко Павловић, протођакон Миодраг Михаиловић, Александар Илић и Адолф Бартипан.¹⁰

Према извештају ректора протојереје др Душана Лазичића, на крају школске 1931/1932. године богословију је похађало 44 ученика из Епархије охридско-битољске од 2. до 5. разреда.

У присуству Епископа Николаја у дворани богословије 10. јула 1932. године извршен је избор 60 црквеноопштинских саветника и 30 њихових заменика за Православну црквену општину у Битољу.

Свети Архијерејски Синод у августу 1932. године поставља за професора Богословије у Битољу протосин-

⁹ „Епархија охридско-битољска“, *Гласник — службени лист Српске Православне Пайријархије*, год. XIII, бр. 9 (1932): 132.

¹⁰ Дужност школског лекара обављао је др Миливоје Лазаревић, док је економ богословије био Лазар Премовић.

ђела др Јустина (Поповића),¹¹ као и Сергија Наумова за контрактуалног суплента.¹² Одсуство из богословије због болести, до краја школске 1932/1933. године добио је проф. Драгомир Марић. По Синодској одлуци у школској 1932/1933. години уписано је у први разред 25 ученика, од којих осам ученика као клирици Епархије охридско-битољске.

Из школског летописа за 1932. годину, види се да је Епископ Николај посетио богословију 10. новембра у пратњи Архијерејског заменика проте Драгомира Милошевића, а након тога заједно са ученицима присуствовао је приказивању филма „Боравак Краља на Бледу“. Због решавања текућих правних питања епископ је посетио богословију заједно са Архијерејским замеником и епархијским адвокатом Московљевићем 13. новембра. У Саборном битољском храму Светог великомученика Димитрија 2. децембра обављена је исповест ученика Богословије, као и Гимназијске и Трговачке академије. Том приликом у храму се ученицима пригодном беседом обратио Еп. Николај. Сутрадан је Епископ Николај служио архијерејску Литургију уз саслужење проте Душана Лазичића, протосинђела др Јустина (Поповића), јеромонаха Јована (Максимовића), јеромонаха Инокентија и пароха битољског Василија Лазаревића. Заједно са протом Ђорђем Цветковићем Епископ Николај обишао је ученике богословије 9. децембра. На дан своје Крсне славе, 19. децембра 1932. г., Владика Николај служио је архијерејску Литургију у Саборном храму у Битољу. На Литургији су били присутни сви професори и ученици богословије. Одлуком Светог Архијерејског Синода, а на предлог Епископа охридско-битољског, протојереј др Душан Лазичић, ректор богословије и протојереј Ђорђе Цветковић, одликовани су напрсним крстом. На крају богослужења, Епископ Николај

¹¹ Син. бр. 6585/зап.1658 од 18. августа 1932. године.

¹² Син. бр. 4055 од 23. августа 1932. године.

предао је одликовање протама и одржао присутнима беседу о празнику Светог оца Николаја.¹³

Владика Николај присуствовао је 1. јануара 1933. године у Градском позоришту у Битољу предавању које је одржао архимандрит Кипријан (Керн) на тему „Стазама Свете Земље“. На Светосавској академији која је одржана у дворани богословије 25. јануара 1933. године, ученик V разреда Милутин Продановић рецитовао је „XV молитву на језеру“ од Еп. Николаја. На празник Светог Саве Епископ Николај служио је архијерејску Литургију у Саборном храму и беседио, у присуству свих ученика битољских школа. Након неколико дана, 1. фебруара посетио је богословију и у трпезарији за време ручка похвалио ученике за њихово владање приликом прославе Светог Саве. Такође, обишао је богословију и посетио часове 24. фебруара, након чега је одслужио помен упокојеном ученику другог разреда Мирку Н. Милошевићу из Зајечара.¹⁴

Православна црквена општина битољска и ученици богословије припремили су свечану академију поводом Недеље Православља у дворани богословије. У извођењу програма учествовао је хор богословије и ученици са рециталом. На академији је говорио и Еп. Николај. Школски летописац записао је „Првог дана Ускрса, благословио трпезу и честитао ученицима празник Епископ охридског-битољски г. Николај.“

Одлукама Светог Архијерејског Синода као и указима Министарства просвете у школској 1933/1934. године, постављени су за супленте: Лазар Тркља, Петар Момировић, Влајко Влаховић, Никола Шуба и Јосиф Марушић. За вршиоца дужности економа Богословије Свети Архијерејски Синод поставио је јеромонаха Иринеја (Златића). Из Богословије одлазе професори Велимир Арсић, Леонид Ма-

¹³ „Из школског летописа“, у *Извештај за школску 1932/33 годину* — *Богословија у Битољу* (Битољ: Битољска богословија, 1933), 6–8.

¹⁴ „Из школског летописа“, 10.

сић,¹⁵ Војислав Стаменковић, Драгомир Марић и Лазар Тр-кља. Из Епархије охридско-битољске прави разред уписао је само један кандидат.

Благословом Епископа др Николаја ученици V разреда богословије од 11. новембра 1933. године похађали су самарјански течај у Битољу. Овај течај трајао је до 4. марта наредне године.

У храму Светог великомученика Димитрија у Битољу, Епископ Николај на архијерејској Литургији 13/26. новембра 1933. године рукоположио је у чин ђакона Алексеја Моргуљева, суплента богословије.¹⁶ Ђакон Моргуљов у богословији је предавао Догматику, Црквенословенски језик и Општу историју.

Ученике VI разреда из Епархије охридско-битољске Душана Субановића и Стевана Поповића, Владика Николај рукопроизвео је у чин чтеца на архијерејској Литургији у храму Пресвете Богородице у Битољу на празник Ваведења Пресвете Богородице 1933. године. На празник Светог Наума Охридског (23. децембра по старом календару), Епископ Николај богослужио је у метоху манастира Светог Наума у Битољу и том приликом рукопроизвео за чтечеве: Александра Марковића, Јездимира Живковића, Јована Трбојевића, Јанићија Цветановића и Ламбру Таневића.¹⁷

Поводом прославе Светог Саве у Битољској богословији, Епископ др Николај служио је архијерејску Литургију 25. јануара 1934. године у храму Светог великомученика Димитрија. Пред почетак Литургије рукопроизвео је у чин чтеца Благоја Кусемиљевевића, Душана Митошевића, Петра Дони, Ђирила Ђештановића, Димитрија Рушчака, Драгослава Мирковића, Драгољуба Михаиловића и Дра-

¹⁵ Одлуком Син. др. 5706/зап.1695 од августа 1934. г., по потреби службе Леонид Масић премештен је за суплента Сарајевске богословије, АЈ, 69.

¹⁶ „Охридско-битољска епархија“, *Гласник: службени орјан Срјске Православне Пајријаршије*, год. XV, др. 3 и 4 (1934): 36.

¹⁷ *Извештај за школску 1933/1934. годину — Богословија у Битољу* (Битољ: Битољска богословија, 1934), 9.

гољуба Поповића, ученике VI разреда. У току Литургије у чин презвитера, Епископ Николај рукоположио је ђакона Алексеја Моргуља. Након богослужења у дворани богословије Епископ је пререзао славски колач и присуствовао Светосавској академији. У вечерњим часовима у другом делу академије рецитовани су стихови из списка Еп. Николаја *Молићве на језеру*.¹⁸

Др Војислав Јањић, министар у пензији, заједно са Епископом др Николајем посетио је богословски завод 14. марта 1934. године, где их је ректор богословије упознао с тренутним стањем и потребама ученика у току боравка у школском интернату.

У манастиру Светог Наума Охридског 15. марта 1934. године, упокојио се ученик III разреда богословије Борислав Ђоргановић. По благослову Еп. Николаја, замонашен је на болесничкој постељи 11. марта, и добио је име Фотије.

Матуранте богословије: Василија Попа, Панту Поповића, Војина Стојковића, Љубомира Иванчевића, Милутина Продановића и Јована Кукавчића, Епископ Николај рукоположио је у чин чтеца на архијерејској Литургији у храму Пресвете Богородице у Битољу 25. марта 1934. године. У храму Светог Климента у Охриду, 1. априла 1934. године Владика Николај рукоположио је у чин јеромонаха ученика богословије јерођакона Доситеја (Стојковића).

Генерални конзул Краљевине Југославије у Солуну Бранко Ацемовић посетио је 20. маја Епископа Николаја у Битољу, и том приликом заједно са домаћином обишао богословију и гимназијски интернат. У пратњи конзула Ацемовића био је архимандрит Лукијан из Солуна. Сутрадан су богословију посетили проф. Војислав Радовановић и једанаест студената Филозофског факултета из Скопља.

Синодском одлуком Еп. Николај именован је за изасланика Светог Архијерејског Синода на испиту зрелости у богословији Светог Јована Богослова у Битољу. Испити су трајали

¹⁸ *Извештај за школску 1933/1934. годину*, 10–11.

од 10. до 26. маја, док су разредни испити трајали од 10. маја до 2. јуна. Школску 1933/1934. годину успешно је завршило 11. ученика — матураната из Епархије охридско-битољске.

Свети Архијерејски Синод Руске Заграничне Цркве у Сремским Карловцима, изабрао је 28. маја 1934. године јеромонаха Јована (Максимовића) за Епископа шангајског. Један од ученика Битољске богословије, Милутин Деврња, сећа се: „Ректор богословије је изненада отворио врата учионице и сав озарен узвикнуо: ‘Оче Јоване, добио сам телеграм у коме ме извештавају да сте изабрани за владику шангајског!’ Ова вест била је за све нас као гром из ведро неба, јер је скромност о. Јована била толико велика и искрена и он никада није показивао амбицију за неки виши положај. Неки су му чак замерали што није полагао пажњу на своју спољашњост и што није одржавао ону врсту школске дисциплине која је тада била уобичајена. Иако нам је било веома тешко да се растанемо од њега, сви смо спонтано, у један глас запевали: *Ис ѿола еѣи, десѣѿоѣ!*“¹⁹

Чин наречења јеромонаха Јована одржан је у београдској руској цркви 9. јуна 1934. године. У наречењу су учествовали, на челу с Митрополитом Антонијем (Храповицким), Архиепископ јекатеринславски Гермоген (Максимов) и Архиепископ курски и обојански Теофан (Гаврилов), као и епископи охридско-битољски Николај (Велимировић) и Митрофан (Абрамов). По завршетку чина наречења Еп. Николај, који није могао да присуствује епископској хиротонији следећег дана, у име верника Епархије орхидско-битољске уручио је епископски жезал будућем архијереју.²⁰

¹⁹ Еп. едмонтонски Сава Сарачевић, „Сећање на Владика Јована (Максимовића) Архиепископа Сан Франциска и Западне Европе“, *Православни мисионар: ѿдлисѣѣ Гласника Срѣске Православне Цркве*, год. XII, бр. 5 (69) (1969): 197.

²⁰ Уп. Бернард Ле Каро, *Свѣѣи Јован Шанѣјски — чудѿѿвѿѿѿ ѿоследњих времена*, књигу приредио Петар Перекрјостов; са руског превела Марина Тодић (Београд: Православна мисионарска школа при Храму Светог Александра Невског, 2013), 36–37.

У новој школској 1934/1935. години у Битољску богословију долазе супленти: јереј Виктор Квачадзер, јерођакон Варнава (Бућан) из манастира Врдника, јереј Бранко Цисарж, као и хонорарни предавачи: Милорад Вујовић, јеромонах Инокентије (Анисимов) парох из Белгије, Бранко Наумовић и Никола Удицки дипломирани студент Богословског факултета у Београду. По молби су разрешени суплент Петар Момировић и хонорарни наставник Александар Илић, а протосинђел др Јустин (Поповић) Краљевским указом П.Бр. 40425 од 12. новембра 1934. године постављен је за доцента Богословског факултета Универзитета у Београду. За главног васпитача постављен је архимандрит Кипријан (Керн). У први разред се уписало 24 ученика, од којих је 8 ученика било из Епархије орхидско-битољске.

Богословију су 10. јула 1934. г. посетили Митрополит скопски Јосиф и Епископ злетовско-струмички Венијамин и заједно са Епископом Николајем обишли богословски завод. Сутрадан су архијереји отпутовали на Кајмакчалан где су на Петровдан (12. јула) служили помен палим херојима за ослобођење и уједињење.

У школском летопису за 1934/1935. години наводи се да је благословом Епископа др Николаја Битољску богословију посетио Епископ Јован (Максимовић) у периоду од 19. септембра до 1. октобра 1934. године. За време посете богослужио је у храмовима Пресвете Богородице и Светог Великомученика Димитрија у Битољу, као и у манастиру Светог Мученика Христифора код Битоља.²¹

Епископ шангајски Јован 27. септембра 1934. године у манастиру Светог Мученика Христифора, замонашио је у малу схиму (раса и камилавка) ученика V разреда Милорада Жандаревића, са именом Михаило, док је ученика истог разреда монаха Јелисеја (Поповића) рукопроизвео у

²¹ По одобрењу Епископа Николаја, Епископ Јован рукопроизвео је тридесет ученика Битољске богословије у чин теча.

чин ипођакона.²² Том приликом на архијерејској Литургији рукоположио је у чин презвитера, наставника богословије ђакона Виктора Квачадза.²³

Из извештаја проте Лазичића за школску 1934/1935. годину, видимо да је Епископ Николај посетио Битољску богословију: 28. децембра 1934, 8. јануара, 9. јануара,²⁴ 21. јануара и 5. фебруара 1935. године.²⁵

Поводом 700. годишњице смрти Светога Саве, првог српског архиепископа и просветитеља, Владика Николај покренуо је иницијативу и финансијски помогао да се 1935. године у Светосавској улици (поред зграде богословије) сагради чесма са пијаћом водом из водовода Битољског гарнизона и богословије.²⁶ Десеторица ученика из Епархије охридско-битољске завршили су успешно богословију 1935. године.

Дана 12. септембра 1935. године почела је нова школска година са 50 ученика уписаних у први разред од којих је шесторица било из Епархије охридско-битољске. За хонорарног наставника црквеног појања у октобру долази јереј Бранко Ристановић, судски тужилац Епархијског црквеног суда у Битољу.²⁷ Пред крај првог полугодишта Еп. Николај посетио је богословију 5. децембра, као и 29. и 30. децембра. Том приликом обишао је богословски и гимназијски интернат, вечерао са ученицима богословије и одржао предавање ученицима VI разреда на тему „Господару и слугама“.

²² Потоњи игуман манастира Свете Тројице у Овчарско-кабларској клисури, који је мученички пострадао у новембру 1947. године.

²³ Ђакон Виктора Квачадза рукоположио је у ђаконски чин Епископ Јован (Максимовић) у руском храму у Београду 16. септембра 1934. године.

²⁴ Владика Николај служио је архијерејску Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Битољу и благодарење поводом рођендана краљице Марије Карађорђевић, на којем су присуствовали наставници у ученици Битољске богословије.

²⁵ Дана 5. фебруара 1935. г. Епископ др Николај обишао је часове у свим разредима, а ученицима VI разреда одржао предавање.

²⁶ *Извештај за школску 1934/1935. годину — Богословија у Битољу* (Битољ: Битољска богословија, 1935), 29.

²⁷ Одлука Светог Архијерејског Синода Син. бр. 5678/зап.1548 од 16. октобра 1935, АЈ, 69.

Богословијски манастир Св. Јована Крститеља

Fig. 2. Bitola Theological Seminary: Monastery of St. John the Baptist /
Сл. 2. Богословија у Битољу: богословијски манастир Св. Јована Крститеља

Како је богословија имала неколико ученика који су били монаси, Епископ Николај дао је благослов да се у једној од школских зграда адаптирају просторије за потребе ученика — монаха. На празник Светог Јована Крститеља (20. јануара) Епископ др Николај уз саслужење битољског свештенства осветио је просторије „Богословског манастира Светог Јована Крститеља“.

Свештеник Бранко Цисарж, наставник Омилитике, дао је ученицима једно од тему за Светосавски темат под називом „Епископ Николај Велимировић као проповедник (критичка анализа и оцена његових проповеди)“. Као и сваке године, Светосавска прослава одржана је 25. јануара. Епископ Николај богослужио је у храму Светог великомученика Димитрија и том приликом рукопроизвео ученике богословије у чин чтеца: Радишу Драшковића, Ђорђа Баковића, Душана Петровића, Тому Прерадовића

и Вартоломеја Бућока. На Светосавској академији говорио је Владика Николај — о значају Светосавског јубилеја. Ученик V разреда Милорад Манојловић награђен је из Фонда проте Алексе Илића са 300 динара за Светосавски темат на тему „Епископ Николај Велимировић као проповедник (критичка анализа и оцена његових проповеди)“.

О прослави Недеље Православља у Битољској богословији 1936. године, летописац је забележио:

„У Недељу Православља 17-II / (4-III) одржан је у двора Богословије духовни концерт. Предавање о „Иконопоштовању“ одржао је јеромонах Амвросије, суплент богословије, а концертне тачке извели су певачка друштва „Мокрањац“, „Кајмачалан“, хор Богословије и деца „Дечијег склоништа Св. Николе — Богдај“. У овом склоништу, које је основао Епископ охридско-битољски господин Николај, добијају деца без родитеља и деца сиромашних родитеља бесплатно: доручак, ручак и ужину.²⁸ На дан прославе прочитао је ректор богословије писмо Преосвећеног Епископа г. Николаја, који се тада налазио на раду Светог Архијерејског Синода у Сремским Карловцима. Писмо гласи: Сазнао сам да ће се код вас у Богословији извести ове године свечана прослава Недеље Православља. Радујем се тој прослави. Радујем се што дух Православља стоји у Битољу ваздан и увек на висини. И радујем се што Богословија доприноси много да се тај спасоносни и животворни дух одржи у том Божијем граду. Па у тој радости поздрављам и благосиљам све оне који се буду потрудили око те прославе као и оне који буду дошли и узели учешће у њој. Свештенике који буду држали поучне говоре, богослове који буду појали и декламовали, и

²⁸ О сиротишту „Богдај“ уп. „*Boǵaj*” *Биџољ* (Горњи Милановац: Манастир Враћевшница, 2019); уп. такође Срећко Петровић, „У Богдају ка’ у Рају, у Богдају“ [Petrović, Srećko. “In Bogdaj as in Paradise, in Bogdaj”], *Nicholai Studies: International Journal for Research of Theological and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*, Volume I, No. 2 (July 2021): 501–524, <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2021.1.2.501-524>.

све приређиваче и све присутне људе, жене и децу – поздрављам и благосиљам благословом Божијим.“²⁹

О Васкршњим празницима Епископ Николај посетио је професоре, наставнике и ученике богословије и са њима обедовао у школској трпезарији.

Умировљени Епископ пећки Јеротеј (Гавиловића) као изасланик Светог Архијерејског Синода на матурском испиту школске 1935/1936. године, боравио је у Епархији охридско-битољској од 17. маја до средине јуна 1936. године. По благослову Епископа др Николаја, Епископ Јеротеј богослужио је у манастиру Барешанима, код Битоља (22. маја), храму Пресвете Богородице у Битољу (24. маја), храму Светих Константина и Јелене (3. јуна), храму Благовештења у Битољу (7. јуна), као и у манастиру Светог Христифора код Битоља.³⁰

За време летњег распуста у манастиру Хиландару, благословом Епископа др Николаја, а руком јеромонаха Василија (Костића), 9. августа 1936. године замонашен је Никола Удицки, суплент Битољске богословије, који је добио име Григорије.³¹

Међу важнијим датумима у Битољској богословији у школској 1936/1937. свакако је посета Патријарха српског Варнаве (Росића) Битољу у периоду од 6. до 10. новембра 1936. године. За време посете Патријарх Варнава рукоположио је 8. новембра у Саборном храму Светог Димитрија двојицу професора богословије: монаха Григорија (Удицког) за јерођакона и јерођакона Варнаву (Бућана) за јеромонаха. Сутрадан је Патријарх у пратњи Епископа охридско-битољског Николаја и умировљеног Епископа пећког

²⁹ *Извештај за школску 1935/1936 годину — Богословија у Бишољу* (Битољ: Битољска богословија, 1936), 52.

³⁰ На дан Светог Јована Богослова, Епископ Јеротеј осветио је у сали Богословије кољиво и пререзао колач, честитајући ректору, професорима, наставницима и ученицима празни и заштитника богословије.

³¹ Епископ шумадијски Сава [Вуковић], *Српски јерарси од деветтог до двадесетог века* (Београд — Подгорица — Крагујевац: Каленић, 1996), 143.

Јеротеја посетио Богословију, и том приликом осветио Светосавску спомен чесма у школском дворишту. У Битољу је Патријарх о Богословији рекао:

„Што се тиче Богословије, морам овде да подвучем, да заслуге за отварање ове Богословије у Битољу припадају Епископу Јосифу и Епископу др Николају. Ја сам у Сабору, у оно време, у колико је до мене стајало, помагао ту идеју отварања Богословије у Битољу верујући, да је Битољ право место за то. Ова Богословија установљена је овде да спрема људе религиозно-моралне, који ће ширити Христову љубав, која ће ширити братство и међу остало становништво и међу људе, који припадају другим религијама. Што се тиче оне друге, материјалне стране већ и само постојање Богословије у Битољу чини, да се ова тешка судбина, која је задесила Битољ, ублажи. Зато, док сам ја Патријарх, молићу се Господу Богу да у заједници са осталом браћом архијерејима увек останемо при тој тврдој одлуци, да Богословија остане овде, док је овога града и овога света.“³²

Крајем 1936. године постављен је за суплента Јован Д. Велимировић, дипломирани студент Богословског факултета и свршени ђак Битољске богословије (1932).³³ На почетку другог полугодишта Синод поставља за суплента јереја Тодора Петровића.³⁴ За време васкршњег распуста, на предлог Владике Николаја у периоду од 22/9. априла до 9/26. маја 1936. године ученици шестог разреда заједно са професорима јеромонасима Инокентијем (Анисимовим) и Григоријем (Удицким), посетили су Свету Гору. Обишли су

³² „Православно-национално славље приликом боравка Његове Светости Патријарха Српског Варнаве у Битољу“, у *Извештај за школску 1936/37 годину — Богословија у Битољу* (Битољ: Битољска богословија, 1937), 16–29.

³³ Одлука Светог Архијерејског Синода Син. бр. 4993/зап.1671 од 21/8. децембра 1936, АЈ, 69.

³⁴ Одлука Светог Архијерејског Синода Син. бр. 4066/зап.27 од 3. фебруара 1937, АЈ, 69.

Светогорске манастире, Солун и Зејтинлик, а празник Васкрсења Господњег прославили су у манастиру Хиландару.³⁵ На крају школске 1936/1937. године изасланик Светог Архијерејског Синода на матурском испиту био је јеромонах Владимир (Рајић), а испит је положило 14 ученика, од који је шест из Епархије орхидско-битољске.

Епископ др Николај рукоположио је у чин јерођакона, на архијерејској Литургији 24. октобра 1937. године у храму Светог великомученика Димитрија, ученика богословије монаха Леонтија (Павловића), сабрата манастира Студенице (Епархија жичка). У храму Светог великомученика Димитрија, за ревносну свештеничку и наставничку службу, одликовао је 8. новембра црвеним појасом свештеника Алексија Моргуља, професора богословије.

На Богојављење 1938. г. Еп. Николај осветио је новопо-дигнуту Цркву Светог Јована Крститеља у дворишту Богословије. Након тога је заједно са ректором и битољским свештенством служио архијерејску Литургију и велико водоосвећење на Светосавској спомен чесми.³⁶ Сутрадан, 20. јануара, Епископ Николај служио је архијерејску Литургију у школском храму, који је био први храм у Битољу посвећен Светом Јовану. Нажалост, школски храм Светог Јована Крститеља касније је срушен до темеља 1976. године.³⁷

Ректор, професори, наставници и ученици, достојно су испратили Епископа др Николаја 1938. године, који је одлуком Светог Архијерејског Сабора 1936. године изабран за епископа Епархије жичке.³⁸ У септембру 1938. године професори и ученици учествовали су у дочеку и устоличењу у Би-

³⁵ „Поклонички пут у Свету Гору“, у *Извештај за школску 1936/37 годину* — *Богословија у Битољу* (Битољ: Битољска богословија, 1937), 65–66.

³⁶ „Владика Николај осветио нову црквицу у дворишту Битољске богословије“, *Гласник: службени орџан Српске Православне Пајтријаршије*, год. XIX, бр. 4 и 5 (1938): 60.

³⁷ Храм је срушен 1976. године због новог урбанистичког плана Битоља.

³⁸ Епископ Николај је једно време као изабрани Епископ жички администрирао Епархијом орхидско-битољском.

Fig. 3. The school church of St. John the Baptist, Bitola Theological Seminary /
Сл. 3. Школска Црква Св. Јована Крститеља, Битољска богословија

тољу новоизабраног Епископа охридско-битољског Платона (Јовановића), који је већ 5. септембра посетио Богословију.

* * *

Библиографија / Bibliography

Извори / Sources

Архив Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве,
Београд.
Архив Југославије, Београд.

Објављени извори / Published Sources

- Извештај за школску 1932/33 годину* — *Бојословија у Бићољу*. Битољ: Битољска богословија, 1933.
- Извештај за школску 1933/34 годину* — *Бојословија у Бићољу*. Битољ: Битољска богословија, 1934.
- Извештај за школску 1934/35 годину* — *Бојословија у Бићољу*. Битољ: Битољска богословија, 1935.
- Извештај за школску 1935/36 годину* — *Бојословија у Бићољу*. Битољ: Битољска богословија, 1936.
- Извештај за школску 1936/37 годину* — *Бојословија у Бићољу*. Битољ: Битољска богословија, 1937.
- Извештај за школску 1937/38 годину* — *Бојословија у Бићољу*. Битољ: Битољска богословија, 1938.

Литература / Literature

- „Бојдај” *Бићољ*. Горњи Милановац: Манастир Враћевшница, 2019.
- „Владика Николај осветио нову црквицу у дворишту Битољске богословије”. *Гласник: службени орџан Српске Православне Патријаршије*, год. XIX, бр. 4 и 5 (1938): 60.
- Вуковић, Епископ Сава. „Епархије и епископи 1920–1970”. У *Српска Православна Црква 1920–1970: сјоменица о 50-годишњици васјосјављања Српске Патријаршије*, ур. Митрополит дабро-босански Владислав и др. Београд: Св. Арх. Синод СПЦ, 1971.
- Вуковић, Епископ шумадијски Сава. *Српски јерарси од деветтој до двадесеттој века*. Београд — Подгорица — Крагујевац: Каленић, 1996.
- Драшковић, др Чедомир С. „Црквено школство Српске Патријаршије”. У *Српска Православна Црква 1920–1970: сјоменица о 50-годишњици васјосјављања Српске Патријаршије*, ур. Митрополит дабро-босански Владислав и др. Београд: Св. Арх. Синод СПЦ, 1971.
- „Епархија охридско-битољска”. *Гласник — службени лист Српске Православне Патријаршије*, год. XIII, бр. 9 (1932): 132.
- Жутић, др Никола. „Архипастирски, културно-просветни и добротворни рад епископа-митрополита Јосифа Цвијовића 1920–1940”. У *Мудри орач њиве Госјодње: Сјоменица Јосифа Цвијовића ейискоја бићољској и митрополија скойској*, ур. Павле Кондић. Лепосавић: Центар за српску културу; Цетиње: Светигора, 2007.

- „Из школског летописа“. У *Извештај за школску 1932/33 годину* — *Бојословија у Битољу*, 6–10. Битољ: Битољска богословија, 1933.
- Кондић, Павле, ур. *Мудри орач њиве Господње: Сјоменица Јосифа Цвијовића епископа битољској и митрополијској скойској*. Лепосавић: Центар за српску културу; Цетиње: Светигора, 2007
- Ле Каро, Бернард. *Свети Јован Шанијајски — чудотворац последњих времена*. Животопис саставио Бернард Ле Каро; књигу приредио Петар Перекрјостов; са руског превела Марина Тодић; редактура превода Ксенија Кончаревић. Библиотека „Образ светачки“, књ. 124. Београд: Православна мисионарска школа при Храму Светог Александра Невског, 2013.
- [Митровић], Митрополит дабро-босански Владислав и др., ур. *Српска Православна Црква 1920–1970: сјоменица о 50-годишњици васкрсњавања Српске Патријаршије*. Београд: Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, 1971.
- „Охридско-битољска епархија“, *Гласник: службени орјан Српске Православне Патријаршије*, год. XV, бр. 3 и 4 (1934): 36.
- Петровић, С. „У Богдају ка’ у Рају, у Богдају“ [Petrović, Srećko. “In Bogdaj as in Paradise, in Bogdaj”]. *Nicholai Studies: International Journal for Research of Theological and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*, Volume I, No. 2 (July 2021): 501–524. <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2021.1.2.501-524>.
- „Поклонички пут у Свету Гору“. У *Извештај за школску 1936/37 годину* — *Бојословија у Битољу*, 65–66. Битољ: Битољска богословија, 1937.
- „Православно-национално славље приликом боравка Његове Светости Патријарха Српског Варнаве у Битољу“. У *Извештај за школску 1936/37 годину* — *Бојословија у Битољу*, 16–29. Битољ: Битољска богословија, 1937.
- Сарачевић, Сава, Еп. едмонтонски. „Сећање на Владику Јована (Максимовића) Архиепископа Сан Франциска и Западне Европе“. *Православни мисионар: јодлисѿак Гласника Српске Православне Цркве*, год. XII, бр. 5 (69) (1969): 195–206.
- Сироведена наредба Св. Архијерејској Синода за Усѿав Српске Православне Цркве: од 16. новембра 1931*. [Београд]: Св. Архијерејски Синод, 1932.

* * *

Doxology of God in *Prayers by the Lake* of Bishop Nicholai Velimirovich

Ksenija Končarević

Faculty of Philology, University of Belgrade

✉ kkoncar@mts.rs

Abstract: In this paper, the author investigates the question of the units by which God is named in Bishop Nicholai Velimirovich's *Prayers by the Lake*. The choice of the units by which God is named in the *Prayers by the Lake* is usually determined by the subject of the prayer itself. Bishop Nicholai expresses his creativity by using names for God of biblical origin. And even more, he enriches already established, common expressions with God as denotation with new meaning dimensions, which is also an expression of his authentic creativity. With such a procedure, he realizes the fullness of meaning and highlights the expediency, stylistic functionality, and beauty of the chosen expression.

In *Prayers by the Lake*, metaphorical representations form a semantic-symbolic base from which a rich series of metaphorical and comparative nominative constructions will be born, with which Bishop Nicholai addresses God in prayerful ecstasy.

The analysis of the nominative units with God as the denotation used in the *Prayers by the Lake* only somewhat illustrated the poetic prayer soarings of Bishop Nicholai Velimirovich, which reach the psalmistic ecstasy. Although prayers are characterized by a high degree of formality in the form of the existence of established linguistic structures, Bishop Nicholai Velimirovich's *Prayers by the Lake* are to a significant extent a reflection of the individual style of high literary-artistic and authentic theological value.

Key words: Bishop Nicholai Velimirovich, *Prayers by the Lake*, theolinguistics, prayer.

Славословљење Бога у *Молићвама на језеру* Владике Николаја Велимировића

Ксенија Кончаревић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

✉ kkoncar@mts.rs

Апстракт: У овом раду аутор истражује питање јединица којима је именован Бог у *Молићвама на језеру* Владике Николаја Велимировића. Избор ових јединица условљен је најчешће самом темом молитве. Владика Николај испољава креативност употребом именâ за Бога библијског порекла. И још више, већ устаљене, уобичајене изразе са Богом као денотатом он богати новим значењским димензијама, што је, такође, израз његовог аутентичног стваралаштва. Таквим поступком остварује пуноћу значења и истиче сврсисходност, стилску функционалност и лепоту одабраног израза. У *Молићвама на језеру* метафоричне представе чине семантичко-симболичку базу из које ће се изродити богат низ метафоричних и поредбених номинационих конструкција којима се у молитвеној екстази Владика обраћа Богу.

Анализом номинационих јединица са Богом као денотатом које су употребљене у *Молићвама на језеру* само су донекле илустровани песнички молитвени узлети Владике Николаја Велимировића, који достижу до псаламских крсно-васкрсних испуњења (екстаза). Иако је за молитве карактеристичан висок степен задатости форме у виду постојања устаљених језичких структура, *Молићве на језеру* Владике Николаја Велимировића у значајној мери одраз су индивидуалног стила високе књижевнoуметничке и аутентичне богословске вредности.

Кључне речи: Владика Николај Велимировић, *Молићве на језеру*, теолингвистика, молитва.

*Молићивом чистіим вид вере моје, да Те не изіуди у маіли,
Најсјајнија Звездо моја.
(Молитва XL)*

Теоријски приступи молитви као тексту (говореном или писаном) са јасно утврђеном функцијом (нарочито комуникативном, и то у специфичном контексту) могу бити различити. Са становишта литургије молитва јесте део религиозног чина, али је она истовремено и спољашња манифестација човекове свецеле привољености Богу, поуздања у његово промишљање и покровитељство. Своју побожност „поштовање, хваљење и величање Бога, своју зависност од Бога и своје уздање у њега“ верници испољавају „шиљући молитве Богу, анђелима и светитељима, посведочујући тако да су они хришћани и делови исте заједнице, изражавајући побожну заједницу мољењем један за другога, за живе и за мртве“ (Мирковић 1918).

Ђорђе Трифуновић у тумачењу молитве као књижевнотеоријског појма не изоставља ставове чувених црквених писаца — Јована Златоустог и Јована Лествичника, који у богатим песничким сликама казују шта је молитва. За Јована Златоустог молитва је „светлост душе, истинска спознаја Бога и људи, лечник страсти, лекарство против болести, мир душе, небеска водиља, која се не окреће око земље, већ иде до самог небеског свода...“ (Трифунувић 1990). За Јована Лествичника молитва је мајка врлине. „По својој каквоћи, молитва је сапостојање и јединство Човека и Бога. По своме дејству то је одражавање космоса, помирење са Богом, умилостивљење за грехе, мост којим се прелази преко искушења, грудобран који штити од сваке муке, раздијање демонских напада, служба анђела...“ (Лесћвица 28, 1 / Св. Јован Лествичник 1997). Молитва је са становишта аскетике и пастирске психологије „беседа срца човековог с Богом“. Архимандрит Јован Радосављевић, ученик Владике Николаја, каже: „Ми немамо другог начина да можемо с Богом разговарати, нити смо достојни да можемо на други начин разговарати...“ (Радосављевић 2011, 10).

И управо ова, разговорна, димензија молитве омогућава њено сагледавање из комуникацијског угла. Наиме, комуникација остварена молитвом специфична је због самих учесника, субјеката комуницирања. С једне стране, то је пошиљалац поруке — индивидуа или колектив, а са друге, то је прималац поруке — Богородица, Триипостасни Бог (Света Тројица), Господ Исус Христос као друга ипостас Свете Тројице, Свети, бестелесне силе — анђели. Порука је сама молитва. Сама порука у духовној комуникацији је специфична, што нас доводи у везу са начином обликовања садржаја молитве и њене форме. У књижевној теорији молитва се интерпретира као изразито лирски жанр, са религиозном мотивацијом и садржајем у виду песничког обраћања Богу и анђелима и светим лицима као објекту култа. У молитвама, дакле, коегзистира религиозна и уметничка (поетска) димензија. Оне су са специфичним карактеристикама које их диференцирају од књижевноуметничких остварења која нису сакралног карактера. Композиција молитве је углавном стандардизована. Основна схема сваке молитве садржи: најпре исповедање поверења у Бога, благодарeње, затим исповедање своје грешности у осећању кајања и скрушености, и најзад — сама молба.

Димитрије Богдановић наводи да у стилском погледу молитва примењује и развија све поступке и тропе који појачавају експресивност и истичу емотивну интонацију молбеног говора (Богдановић 1980, 83). Иако су у структурном и стилском погледу *Молишве на језеру* Светог Владике Николаја Велимировића у духу молитвене традиције, оне су, ипак, у значајној мери одраз индивидуалног стила високе књижевноуметничке вредности. Захваљујући веома израженој поетизацији и креирању оригиналних песничких слика, које су засноване на загонетним метафорама, сликовитим поређењима, јаким контрастима и вештој организацији текста, Владичине молитве на основу стилских квалитета прелазе у сферу ауторских жанрова. Применом фигура које појачавају експресивност и увећавају емотивну интонацију молбеног говора, Владика Николај гради молитвену лирску песму

са псаламским свечаним тоном, укрштајући тако елементе поетике двају најзначајнијих библијских поетских жанрова.

О изузетној лепоти Владичиних текстова, јасноћи мисли и чистоти израза веома сликовито и истинито говори Преподобни Јустин Ћелијски, Нови Богослов и Исповедник: „Српска душа је муцала док се није родио Николај да јој нађе израз“ (уп. Поповић 1923; Поповић 2001). Поводом *Молиштва на језеру* ава Јустин ће, називајући га чудотворцем молитвених ритмова, веома надахнуто осликати сву јединственост Николајевог талента: „Он је стил, благодатно-раскошни стил наше душе. Он говори; никада у нас није тако говорио човек. Он се моли; никада се у нас није тако речито молио човек. Он има дар речи јер има дар свеосећања, дар жалостивости, дар свељубави, дар молитве“ (Поповић 1923, 76).

У *Молиштвама на језеру* ове типичне метафоричне представе чине семантичко-симболичку базу из које ће се изродити богат низ метафоричних и поредбених номинационих конструкција којима се у молитвеној екстази Владика обраћа Богу. Богатство језичког израза којим се именује Бог у молитвама Владике Николаја последица је саме суштине и сврхе молитве, која је, можда, најпотпуније исказана следећом мишљу: „Када се хришћанин моли хвалећи и величајући Бога, тада се удубљује његов дух у посматрању најузвишенијих особина Божјих и посматрајући их јача у њему вера у Бога великога и моћнога, јача побожност његова и поштовање Бога“ (Мирковић 1918, 10).

Са становишта стилистике проблем којим се у раду бавимо у најдиректнијој је вези са антономазијом (прономинацијом) типа *алтернативно заједничко име* → *власитно име* (*Творац, Свевишњи, Отац, Сведржишљ* → Бог). Дакле, овај тип антономазије уместо уобичајеног „подразумијева употребу другог имена, које у лексичком систему има статус заједничке именице“. А то заједничко име у функцији властитог по правилу се везује за именовање или „врховног господара добра“, тј. Бога, или „врховног господара зла“, тј. Сатане или Сотоне (Ковачевић 2000).

Избор јединица којима је именован Бог у *Молићвама на језеру* условљен је најчешће самом темом молитве. Владика Николај ће испољити креативност употребом именâ за Бога библијског порекла, попут наведених примера, који сами по себи као антономазијска средства имају стилске вредности, али и као део надахнутих поетских слика. Осим тога, антономазија се сматра синегдохом и метонимијом властитих имена. И још више, већ устаљене, уобичајене изразе са Богом као денотатом он богати новим значењским димензијама, што је, такође, израз његовог аутентичног стваралаштва. Таквим поступком остварује пуноћу значења и истиче сврсисходност, стилску функционалност и лепоту одабраног израза.

Госїоде їрїиїоїсїасни, очисти огледало
душе моје, и наднеси лице Твоје нада њ.
Да би душа моја засјала славом *Госїодара* свога. (Молитва X)

Недвосмислена је семантичка веза између појмовних вредности које су обухваћене лексемама *Бої* и *Васкрсїиїељ*. Оне такође успостављају такву релацију која се може сматрати апсолутном синонимијом.

Васкрсїиїељ је Господ мој. Васкрсава мртве од јутра до мрака, и од мрака до зоре.

Оно што јутро сахрани, увече Господ оживи, и оно што вече сахрани, ујутру Господ оживи.

Какво је дело достојније Бога живогa него васкрсавати мртве у живот? (Молитва XCII).

У *Молићвама на језеру* Владика Николај богати низ контекстуалних синонима метафоризованим јединицама које у основном семантичком садржају имају потенцијала да развију семантичку реализацију са појмовном вредношћу 'Бог'. Употребом лексема *Домаћин*, *Родїиїељ*, *Зидар*, *Победник*, *Цар*, *Владика*, *Вођ* развија се концепт који се примарно остварује у релацијама *Бої* — *Оїац*, *Бої* — *Творац*, *Бої* — *Пасїиир*. По-

стојећи лексичко-семантички однос може се транспоновати концептуалном формулом 'Господ Исус Христос је савршени Бог и савршени човек'. Ова концептуална формула у пуној је сагласности са догматом о сапребивању божанске и људске природе у Христу, које су у њему сједињене несливено, неизменљиво, нераздељиво, неразлучно (Орос 4. васељенског — Халкидонског сабора из 451. године). Најближи семантички кореспонденти Богу схваћеном као Творцу у *Молићвама на језеру јесу Родийџел и Зидар, па и Домаћин и Цар*. Навешћемо неколико карактеристичних примера:

И срце ће се моје испунити неисказаним миром небесним, и славиће
Боја у хору са херувимима и серафимима. И вратиће богато зајам
души и уму, јер ће их као равно њима равном мером наградити.
И напуниће срце моје слатком љубављу према *Госјоду* своме, и сажалењем и добром вољом према мучећим се душама у свету и у аду.
Приђи ми ближе, и још ближе, величанствени *Госјодару мој*.
(Молитва XLVII)

*

Госјодару Небесни, прими душу моју за своју слушкињу. Гле, једина је слобода моја, да служим бољем од себе.
(Молитва LXVIII)

*

Од свих ројева рој људи одлази најгладнији. Не зато, *Домаћине*, што
Ти немаш јела за људе него зато што они не познају своју храну,
па се отимају с гусеницама о исти брст.
(Молитва VIII)

*

Душо моја, пећино вечности, не допусти временом разбојницима
да уђу у тебе и наложе свој огањ у теби. Буди нема, кад те вичу.
Буди непокретна, кад ударају о тебе. И стрпљиво чекај *Домаћина*
свога. Заиста доћи ће.
(Молитва XLIII)

*

Душо моја, пећино вечности, не допусти временом разбојницима
да уђу у тебе и наложе свој огањ у теби. Буди нема, кад те вичу.
Буди непокретна, кад ударају о тебе. И стрпљиво чекај *Домаћина*
на свога. Заиста доћи ће. (Молитва XLIII)

*

За све богохулнике кајем се, што хуле на Тебе не знајући да хуле на
Домаћина, који их одева и храни. (Молитва XXIX)

*

Кад и ја бејаш хармонично тројичан у светом јединству као што си
Ти од вечности у вечност.
Кад и у мени беше душа у пријатељству са свешћу и животом.
Кад и ја не имадох граница, нити комшија, нити деобе на ја и ти.
Ово сећање не избриши, *Родитељу мој*, но појачај.
Милостиви *Родитељу мој*, избриши сва сећања моја сем једног
јединог. (Молитва XXX)

*

Научи *Зидар* претке ваше, и вас саме, да зидате храмове Њему, јер
су вама на потребу а не Њему.
Зидајући Њему, ви зидате Њиме из себе. Јер не може земља ништа
учинити за Њега без Њега.
Зидајући најбоље Њему ви показујете пример души својој, шта
она треба у себи да зида. (Молитва LXXXIX)

*

Кад Ти дођеш, донећеш ми дарове пребогате. С Тобом, *Победнице*, до-
ћи ће ми и победа над свима досадама и бригама. С Тобом ће до-
ћи светлост, и здравље, и снага, и мудрост, и сва пуноћа свих људ-
ских очекивања од почетка до краја времена. (Молитва XXXIII)

*

Устаните грешници и зајецајте пред Њим, јер једино Његова рука
не баца се каменом на вас.
Устаните праведници и бдите, јер *Вођ* ваш долази вам.

Устани васионо и забруји песму Господњу, јер Господ живи и брижни за тебе, ушао је у тебе. (Молитва XXVI)

*

Кроз децу гледа *Цар* зачуђено у вас, и чека ваше одговоре. Ако одговори буду смртоносни, *Цар* ће се повући из деце ваше, и ви ћете се старати о лешевима.

Деца и светитељи држе Те, Господе мој, остали се бунтују против Тебе. Деца и светитељи су Твоје кушање света. (Молитва XCV)

*

Другу групу номинационих јединица чине лексеме са концептуалном вредношћу 'Бог је онај који даје' — живот у *Живојлодавац*, светло у *Светјлодавац*, дар у *Дародавац*.

*

Госјоде мој, једини постојећи, спаси мој ум од ова два паклена греха.

Истинно моја, спаси ме од злочесте самообмане ума мога.

Госјодару и *Дародавче* свега што јесам и имам, избави ме од гордости, погибије безумних и глупих. (Молитва LXIII)

*

Устаните грешници и зајецајте пред Њим, јер једино Његова рука не баца се каменом на вас.

Устаните праведници и бдите, јер Вођ ваш долази вам.

Устаните све звезде и заиграјте, јер *Светјлодавац* ваш иде вам у посету. (Молитва XXVI)

Изразита антропоцентрична димензија у процесу номинације Бога изражава тежњу да се трансцендентно искуство изрази конкретним, искуствено блиским концептима односно речима. Према Светом Григорију Богослову, места Светога Писма у којима се на антропоморфистички начин говори о Богу, не треба разумети буквално. „По Светом Писму, вели Свети Отац, Бог спава (Пс. 43, 24),

буди се (Дан. 9,14), гневи се (5 Мојс. 11, 17), хода, и има Херувиме као свој престо (Ис. 37, 16). Али, зар је Бог икада био подвргнут немоћима? Када си чуо да је Бог — тело? Очигледно је да се ту замишља нешто чега у ствари нема. Јер, саобразно нашим појмовима, ми смо и Божје назвали именима, узетим од нас самих“ (Поповић 1980).

У *Молићивама на језеру* посведочен је избор лексичких јединица у функцији именовања Бога са апстрактном концептуалном вредношћу: Бог је живот, спасење, здравље, истина, снага (сила), лепота (раскош, красота), љубав.

Светлосни Царе мој и Боже мој, Теби се једином молим и покло-
ним. Излиј се у мене као бујан поток у жедан песак. Само се
Ти излиј, животворна водо, лако ће онда трава расти по песку
и бели јагањци пасти по трави.

Само се Ти излиј у сухотну душу моју, *Животије мој* и Спасење
моје. (Молитва XIX)

*

Кад се кајањем очисти душа, болест ишчезава са грехом, и ти се
усељаваш у душу, *Вечито Здравље моје*. (Молитва XXIX)

*

Дуге су приче, предуге; кратак је морал — једно слово. Ти си
то слово, словесни Боже. Ти си тај морал свих прича. ... Кад
име Твоје изречем, све сам изрекао, и више него све: Сило и
Истино моја, помилуј ме! (Молитва XIII)

*

Управи срце моје, *Блажена Мудросићи*, и језик ће се мој управити.
Управи ум мој, *Блажена Мудросићи*, и језик ће се мој управити.
Присутством Твојим управи душу моју, и језик ће мој заборави-
ти све заклетве.

Шта вреди, Боже мој, да се оправдам пред људима, а пред Тобом
да се окривим? (Молитва LXXIII)

*

Вера Те моја види, Господе. Она је светлост и даљновид очи-
ју мојих.

Вера је моја туга моја за Тобом, кад си далеко од мене, *Красоїѡ*
моја. (Молитва XXXII)

*

Кад име Твоје изречем, све сам изрекао, и више него све:

Љубави моја, помилуј ме! Сило и Истино, помилуј ме!

(Молитва XIII)

Анализом номинационих јединица са Богом као денотатом ко-
је су употребљене у *Молићвама на језеру* само су донекле илу-
стровани песнички молитвени узлети Владике Николаја Ве-
лимировића, који достижу до псаламских крсно-васкрсних
иступљења (екстаза). Иако је за молитве карактеристичан ви-
сок степен задатости форме у виду постојања устаљених језич-
ких структура, *Молићве на језеру* Владике Николаја Велими-
ровића у значајној мери одраз су индивидуалног стила високе
књижевноуметничке и аутентичне богословске вредности.

* * *

Библиографија / Bibliography

Извор / Source

Велимировић, Епископ охридски Николај. *Молићве на језеру*. Би-
блиотека савремених религиозно-моралних питања, књ. 4–5.
Београд: Штампарија „Св. Сава“.

Литература / Literature

Богдановић, Димитрије. 1980. *Историја стiare српске књижевно-
сти*. Српска књижевна задруга, коло 73, књ. 487. Београд: Срп-
ска књижевна задруга.

Ковачевић, Милош. 2000. *Стилистика и драматика стилских фи-
чура*. 3. допуњено и измењено издање. Крагујевац: Кантакузин.

- Мирковић, Лазар. 1918. *Православна лиџуриџка или Наука о доџослужењу Православне Исџиочне Цркве*. 1, *Ойџи гео. По Лиџуриџици Василиџа Миџирофановиџа и Теодора Тарнавскоџ за срџске џравославне доџословиџе израдио Лазар Мирковић*. Сремски Карловци: Српска манастирска штампариџа.
- Поповић, Јустин [= Јером. Јустин]. 1923. „† Епископ охридски Николаџ. *Молиџиве на језеру*. Издање Библиотеке савремених религиозно-моралних питања, уређује Др. Чедомир Марџановић, проф. Књ. 4. и 5, Београд 1922.“ *Хриџићански живоиџ: месечни часоиџс за хриџићанску кулџуру и црквени живоиџ*, година II, број 1 и 2 (јануар–фебруар 1923): 75–78.
- Поповић, Јустин. 1980. *Доџмаџиџка Православне Цркве — Православна философиџа исџине*. Књ. 1. [Уредник Атанасиџе Јевџић; рецензент Амфилохиџе Радовић]. Ваљево: Манастир Ђелије.
- Поповић, Јустин. 2001. „Предговор“. У Владика Николаџ Велимировић, *Молиџиве над језером*, 5–9. Подгорица: Граматик.
- Радосављевић, Јован. 2011. „Живот је подвижништво“. Разговор са Архимандритом Јованом Радосављевићем; разговорала Славица Лазић. *Православље — новине Срџске Паџириџарџиџе*, година 43, бр. 1058 (15 април 2011): 8–10.
- Свети Јован Лествичник. 1997. *Лестџвиџа*. Превео са старогрчког Димитриџе Богдановић. 2. исправљено издање. Хиландарски путокази, бр. 5. Света Гора Атонска: Манастир Хиландар.
- Трифуновић, Ђорђе. 1990. *Азбучник срџских средњовековних књижевних џојмова*. 2. допуњено издање. Библиотека „Одреднице“. Београд: Нолит, 1990.
- Штасни, Гордана. 2013. „Номинаџиџа Бога у *Молиџивама на језеру Светог Николаџа Велимировића*“. У *Теолинџвисџиџка џроучавања словенских језика*. Српски језик у светлу савремених лингвистичких теориџа, књ. 5, ур. Јасмина Грковић-Мејдор и Ксениџа Кончаревић, 295–320. Београд: Српска академиџа наука и уметности — Одељење језика и књижевности — Одбор за српски језик у светлу савремених лингвистичких теориџа.

* * *

Read Online

Nicholai Studies, Vol. II, No. 4 (2022): 401–414.

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4.401-414>

UDC: 271.222(497.11)-722.52-36:929 Николај Велимировић, свети

Received: July 6th, 2022. Accepted: July 22nd, 2022.

Signposts of Saint Nicholai Velimirovich

Goran M. Janićijević

Orthodox Youth Center “Saint Petar of Sarajevo,”

East New Sarajevo, Republika Srpska

✉ dgjanicijevic@gmail.com

Abstract: Thanks to the communique of the Holy Assembly of Bishops of the Serbian Orthodox Church, issued after their last year’s regular meeting, we were able to recall that in 2021 three anniversaries connected with the saintly image of Nicholai of Ohrid and Žiča were celebrated. One hundred and forty years have passed since his birth in the village of Lelić in the middle of Podgorina, a village which became famous precisely because of him. Just as Nazianz is known after St. Gregory the Theologian, Lelić became famous after Nicholai. It has also been sixty-five years have passed since Nicholai’s blessed death, as well as thirty years since the transfer of his miraculous relics.

It seems that “everything” has been said about St. Nicholai of Ohrid and Žiča, however, our need for a word in the Glory of God and the Saint’s honor is motivated by the desire that this beloved of God could be seen again and again on the basis of his imperishable deeds. Nicholai’s legacy, in this way, becomes the lens of our recognition in the hagiological reflection of his mystical presence among us until today. The very complex topic of his achievements, which postulates numerous researches, will be referred to in the upcoming presentation, focused on the text of the Troparion from the Service to the Saint.

The backbone of the presentation on the announced topic is an empirical experiment with the aim of pointing out the significance of the works of St. Nicholai of Ohrid and Žiča. With the deep conviction that many Orthodox Christians share such experiences in an immediate way, the au-

thor's reflections on the mentioned topic are conveyed. At the same time, the acquired knowledge indicates a high degree of analogy with the content of the Troparion from the service to St. Nicholai of Ohrid and Žiča.

Key words: Saint Nicholai Velimirovich of Ohrid and Žiča, Lake Ohrid, Lelić, Bialystok, Petar II Petrović Njegoš.

Путокази Светог Николаја Велимировића¹

Горан М. Јанићијевић

Православни центар за младе Свети Петар Сарајевски,

Источно Ново Сарајево, Република Српска

✉ dgjanicijevic@gmail.com

Апстракт: Окосницу излагања на најављену тему чини емпиријски оглед са циљем указивања на значај тековина Светог Николаја Охридског и Жичког. Са дубоким уверењем да многи православни хришћани деле таква искуства на непосредан начин преносе се рефлексije аутора на наведену тему. Стечена сазнања, истовремено, указују на висок степен аналогности са садржајем тропара из службе Светом Николају Охридском и Жичком.

Кључне речи: Свети Николај Велимировић Охридски и Жички, Охридско језеро, Лелић, Бјалисток, Петар II Петровић Његош.

Увод

Благодарећи саопштењу Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве, издатог након прошлогодишњег редовног заседања, могли смо се подсетити да су се у 2021. години од рођења у телу Господа Нашег Исуса Христа сустичу чак три годишњице повезане са светитељским ликом Николаја Охридског и Жичког. Стотину и четрдесет година протекло је од његовог рођења у селу Лелић усред Подгорине, ко-

¹ Основне тезе рада са сличним називом првобитно су биле постављене су на вебстраницу Епархије тимочке, поводом назначених јубилеја, повезаних са Светим Николајем.

је се прочуло и прославило управо по њему. Интересовање за Николајев живот и дело допринело и ширем познавању бурне историје наших народа у овим крајевима, међутим, кроз векове османлијске владавине намучено али стоички профилисано тамошње становништво свакако да у своје време није могло предвидети да ће покољења угледати један од најплоднијих изданака сопствене лозе. Као што је по Светом Григорију Богослову познат Назијанз тако се по Николају прочуо Лелић. Такође се испунило шездесет и пет година од Николајеве блажене кончине као и тридесет година од преноса његових чудотворних моштију. Чини се да је о Светом Николају Охридском и Жичком „све“ речено, међутим, наша потреба за још једним *словом* у Славу Божју и светитељеву част мотивисана је израженом жељом православних Срба али и других народа да овај угодник Божји опет и поново буде сагледан на основу непролазног дела. Николајево наслеђе, на тај начин, постаје сочиво нашег препознавања у агиолошком одразу његовог мистичног присуства међу нама све до данас. Веома сложена тема његових тековина, која постулира бројна истраживања, тек ће бити дотакнута у предстојећем излагању, фокусираном на текст тропара из службе Светитељу.

Злаїшоусїи їройоведнїче Васкрслої Хрїста, їуїїовоїо рода срїскоїа крїїоносноїа у векове

Одлука да на један личан начин приступим назначеној теми има упориште и полазиште у уверењу да ме Николајев светиљски лик на један „мистични“ и психагошки начин (Draškić Vićanović 2012,10)² прати кроз овоземаљски живот. То је оно

² Психагошки аспект огледа се у снажном дејству речи и слике на душу перципијента, који је у естетички уочен на основу Горгијиног списка „Похвала Хелени“ и даје основ културолошком сагледавању личности и тековина Светог Николаја (на основу писане оставштине и бројних „многоречитих“ фотографија): „Управо тај моменат — Горгијино транспоноване појма психагогије са речи (психагогију као својсво дејства речи доказао је у трећем аргументу) на слику — навело нас је на закључак да је психагогија први појам у античкој грчкој естетичарској теорији који је употребљен као призма фузионисања ликовне уметности и поезије.“

необично, повезано са личношћу Светог Николаја — потреба не малог броја људи за непосреднијим односом са њим, упркос временској дистанци. Овај феномен формално је уобличио академик Владета Јеротић на основу сопствене интроспекције кроз фиктивни дијалог са Светим Владиком (Јеротић 1993, 1),³ чији прозорљив лик као да прати оне који чезну за смисленошћу. Николајеви дискретни „путокази“ кроз године мог сазревања и старења, са друге стране, указују на чињеницу да није реч о *ипраћењу* већ извесном метафизичком *ипушевоћствиу*, у чему се овај горостас православља прикључује назначењу и смислу, већ препознатим у личности и тековинама Светог Саве.

Расцвевана лиро Духа Свешћоја

Први значајнији сусрет са богословско-књижевним тековинама *свенародној Владике* догодио се осамдесетих година двадесетог столећа у манастиру Химелстир у Немачкој тј. у манастирској штампарији у којој је тадашњи Епископ Српске православне цркве за европски континент Лаврентије умножавао и коричио Николајева дела, да би, потом, постала доступна српским читаоцима у матици и расејању, који у то време још нису били спознали његове богословске тековине. Том приликом добио сам на дар издање његовог рукописа *Речи српском народу кроз ѿамнички ѿрозор* (Велимировић 1985, 5).⁴ До данас се нисам одвојио од ове књиге и када је листам наилазим на потпис Ђакона Томислава Петковића,⁵ ко-

³ „Водио сам са Вама у мислима много разговора — о најразноврснијим темама, сходно разноврсности садржаја на какве сам наилазио у Вашим књигама. Из таквих разговора произашла су и ова моја смела питања упућена Вама, као и Ваши одговори које сам, раширене и растурене, налазио у Вашим проповедима, предавањима, чланцима, есејима, поукама...”

⁴ У Предговору поменутог издања, који је написао Епископ Лаврентије, стоји: „Ове странице написао је Епископ Николај као заточеник у злогласном логору Дахау, код Минхена у Немачкој 1945. године. Да му не би стражари рукопис пронашли, брижљиво га је чувао и име „Немац“ и „Немачка“ није смео писати пуним словима, већ само са „Н“. (Велимировић 1985, 5)

⁵ Данас свештеник у Књажевцу.

ји сведочи да ју је читао марта месеца 1988; књига је ишла „од руке до руке“ чиме се потврђује чињеница њене недоступности у то време. Оно што представља окосницу списа садржи се у једној епизоди о психофизичком исцрпљивању Николаја заточника у логору Дахау: на свакодневно провокативно питање тамничара да ли верује да је Исус Христос Бог (?), светитељ је једном одговорио да „не верује“. Према наводима Епископа Лаврентија разговор је настављен на следећи начин: „Срећан сам што видим културна човека — обрадова се он па настави: Кад сам био дечак ја сам веровао, јер су ме тако учили, али сада уопште не верујем. Ја му рекох: — Мој случај је другачији од Вашег. Кад сам био дечак ја сам веровао, али сада не морам више да верујем, јер знам да Бог постоји. Кроз искуство моја вера је постала знање“ (Велимировић 1985, 6).⁶ Боговиђење или тајновиђење готово се може препознати у Николајевом погледу на фотографијама из овог периода. Посебно катарзично стање својствено је неправедно утамниченим, односно, кажњеницима без кривице, своје мисли управљајући ка вишем смислу, што је и тема дела Леонида Андрејева *Моје белешке* (Andrejev 1981). Николајево затворништво, са друге стране, представља и оквир његовог исповедања вере и готово исихастичког прогледавања. Тиме је наглашен и гносеолошки темељ православне вере у Тројичног Бога: *вера* (*πίστis*) и *знање* (*γινῶσις*) једно су а *οἰκρивεње* представља аутентичну методологију наведене синтезе.

Одуховљеност Николајевих тековина најпре се рефлектује кроз његову парадигматичност као „једног од многих“ како у односу на кохезиону улогу у сфери „свенародне заједнице верних“ тако и на нивоу ауторства духовних песама. Као што су неки псалми са мањим или већим степеном поузданости приписани праведном цару и пророку Давиду тако, по свему судећи, никада нећемо докучити које духовне песме је саставио Николај а које даровити народни анонимни песници по угледу на њега. Блаженог спомена архимандрит Јован

⁶ Наведено према Предговору Еп. Лаврентија. Поменимо како с друге стране постоје одређене резерве у погледу аутентичности овог дела (Petrović 2020).

Радосављевић сматрао је тзв. богомољачки покрет извесном духовном припремом за године прогона у безбожном комунистичком друштву као што је и исихастички покрет, према истом аутору, у своје време оснажио православне за истрајавање кроз дуго османлијско ropство (Радосављевић 1985, 26).

Поносе и љубави монаха, радовање и похвало свештеника

По свему судећи, управо ме је поменута синтеза као „невидљиви Николајево путоказ“ 1988. године довела до студирања на Богословском факултету СПЦ, на којем се догодио „наш други сусрет“. Спремајући се за писање семинарског рада на предмету Увод у богословље код тадашњег професора Епископа банатског Амфилохија Радовића на тему Николајевог доприноса богословљу, ишчитао сам бројна, мада не и сва његова дела, од којих ми је тада најприсније било *Молитиве на језеру* (Велимировић 1996б, 7–137). Чини се да појмови младости и мистике стоје у антитетичком односу, међутим, контекмплативна синтеза препозната у мисаоним тековинама тада још увек младог Николаја указује на чињеницу да не само да је могућа већ и пресудна компонента у развоју једног филозофа и теолога. Осим у случају ретких подвижника, наше *личносно зрење* (сазревање) иначе се не одвија на крилима „тајинских созерцања“ већ је опредељено рационалистичким узусима цивилизације и културе којима припадамо и раздобља у којем живимо. Николајево мистичко сагледавање Једног у Тројици слављеног Бога у „онтолошком миру“ Охридског језера за његове читаоце представља необично али ипак прихватљиво искуство те се код њих, попут „утисног жига“ трајније задржава у свести и повремено актуализује. Све то доприноси макар наслућивању оквира светитељевих мистичких спознаја.

Следећи Николајево „невидљиви путоказ“ 1991. одвео ме је на Врачарски плато на којем смо дочекали његове целебне и чудотворне мошти а недуго потом и до њиховог коначног одредишта на свештеном локусу манастира Лелић. У то време

настала су и моја прва али скромна изобразења његовог светељског лика на којима се и данас уз наивност препознаје и „учинак љубави и надахнућа“. Одлазио сам у Лелић, не толико често колико сам желео, и у кивоту у којем је лежало његово тело „видео“ више живота и смисла него што их је омогућавао животни реалитет. Николајева „созерцања“ Светога Саве, Његоша и Достојевског отворила су ми пут поимања ових „созерцатеља“ и дивуса праве и здраве просвећености старог континента. Кроз Николајева тумачења била је омогућена и спознаја Његошевог наводног пантеизма: „Верујући у Бога, којим живи цела природа, Његош се стално осећао у присуству Његовом. Однос Његоша к Богу — а изванредно једнозначно средство осећања Божјег присуства може се изразити једном речју — молитва. Чудновато је, но зато не мање неспорно је да човек који је избегавао церемонијалне и официјалне молитве, који је изазивао подозрење „мирјанствујушчег“, није у ствари никад ни прекидао своју молитву“ (Велимировић 1996а, 160). Николајева „мисаони кључ“ за дубље поимање Његошеве песничко-философске религиозности донео је катарзу бројним читаоцима овог списка па и савременицима, попут Патријарха српског Гаврила (*Мемоари Патријарха српског Гаврила* 1990, 134–135).⁷ Аутентична вера и дубина поимања ноумених појава и појмова биле су својствене како „ловћенском тајновидцу“ и руском созерцатељу човекове душе тако и Николају — свеправославном промислитељу *Јединој Човекољубици*.

Потом ме је животни пут одвео до цркве Светог Саве на њујоршком Менхетну, која се српском зове захваљујући и Николају „странствујућем“ те његовом угледу у англиканској цркви. Овај храм припадао је парохији њујоршко-епископалне цркве

⁷ „У томе своме раду, који је изнад свега врло оригиналан, Епископ др Николај, ушао је у тајне лавиринте душе и осећања, које је Његош поседовао. Он је приказао однос Његошев према Богу, из кога се види колико је Владика био дубоко религиозан. Из свега тога тачно се може извући доказ о постојању Божјег бића и његове свемоћи. Бог је управитељ свега видљивог и невидљивог, што је Његош у својој замисли заиста величанствено изнео и приказао. Епископ др Николај био је са овим очито одушевљен, па је под таквим утисцима и написао *Религију Њејошеву*.“

Свете Тројице са седиштем на Вол Стриту, коју смо посетили када се налазила на рубу огромне рупе из које се међу остацима срушеног Светског трговинског центра уздизао један крст, спонтано настао топљењем и ломљењем металне конструкције „кула близнакиња“. Било је у томе неке „пророчке знаковности“ што је подсећало и на Николајеве опсервације модерног доба. У међувремену, горела је и сама црква Светог Саве, која се данас обнавља, чини се, као један од симболичних знакова духовног „прејемства“ тј. основа повезаности Првог српског архиепископа и Николаја Охридског и Жичког. Један лик Светог Саве на платну, тада, даривали смо овој њујоршкој цркви а касније се испоставило да припада малобројним предметима које није прогутала ватра те је у литији ношен као символ будуће обнове. Благодарећи тадашњем старешини храма и њујоршом пароху о. Ђокану Мајсторовићу отпутовали смо том приликом у Пенсилванију и посетили манастир Светог Тихона у којем је Николај провео последње године и дане свог овоземаљског живота и на том месту преселио се у „Небеску Србију“. Међу бројним предметима у манастирској ризници — одеждама и личним Николајевим стварима евоциране су године његовог боравка у овој удаљеној светињи. Уз утиске духовности ове свете обитељи ипак смо се осећали као странци и у томе, вероватно, доживели и нешто од Николајевих тадашњих осећања. Ипак, његова светитељска „аура“ пратила нас је и на један парадоксалан начин ово наше ходочашће одвијало се тек након светитељевог коначног повратка у његову „домају“ и коначног пребивања у властитој задужбини усред родног краја. Следејући мисији Владике Лаврентија Николајеви земљаци показивали су и показују делатну љубав и наклоност кроз све што су учинили и чине у част Светог Николаја Лелићког (Радић 2005, 33–34).⁸

Да је Свети Николај „понос и љубав монаха, радовање и похвала свештеника“ постало је парадигматично те се и данас могу уочавати бројни показатељи овог феномена. Пре-

⁸ Уредништво „Глас Цркве“ из Епархије шабачко-ваљевске нпр. 1987. поднело је Светом Архиепископском Сабору иницијативу да се покрене процедура канонизације Владике Николаја. Овај процес отпочео је 1985/86. године.

ма досадашњим сазнањима бројно монаштво примило је постриг из руку Светог Владике. Већина је потицала из тзв. „богомољачког покрета“ — хришћанске народне заједнице. Особито у време социјалистичке атеизације српског друштва одиграли су значајну улогу у очувању многих манастира. Николај се непрекидно старао о Цркви и тај његов труд ублажио је многе недостатности у тешким годинама атеизма. Благодаревши труду дуковског монаха Игнатија, на основу ауторског текста у Зборнику *800 година аутокефалности Српске Православне Цркве у Епархији тимочкој* упознали смо се и са садржајем Николајевог писма Епископу Иринеју Ђирићу након што је хиротонисан и одређен за Епископа тимочког, у којем га позива да дође у ове крајеве где ће срести веру у народу. Из садржаја Николајевог писма уочава се знатна брига за црквено јединство и мисију као и одушевљење уједињењем Српске Православне Цркве (Марковић 2020, 220).⁹

Учишељу ђокајања, свенародни Владико, человођо бојомољне војске Христове

Наставак пута према „Николајевим путоказима“ одвијао се у друштву колеге Миодрага Милутиновића тако што смо се обрели на пословима осликавања параклиса Светог Николаја Српског при Храму Светог Јована Богослова у Бијалистоку (Bialis-

⁹ „Београд, Митрополија, Јуна 6. 1919. Драги оче Иринеје, Хитам да Вам од срца честитам једногласни избор за епископа тимочког. О томе сте извештени јуче, и ми смо Вас очекивали, да дођете јутрос у Београд. Епархија тимочка је мала, народ је побожнији и патријархалнији но у другим епархијама. Држим, да ће Вам се милити радити у овој епархији. Не бојте се ничега, поверите се Божијем Провиђењу и дођите. Доцније, ако би Вас Ваши тамо желели на неку епархију у Војводини, или ако би Ви сами то пожелели, биће лако добити премештај. **Уједињење наше цркве није се могло боље манифестовати него на овај начин, што су избрисане провинцијалне границе при избору епископа. Тако је, дакле, кроз Вашу личност Свети Дух хтео да помогне извођењу нашег фактичког уједињења** (подвукао монах И. М.). Без и најмање сумње, дакле, следујте гласу Духа Божијега, и дођите овамо, где Вас ми с братском љубави очекујемо. Са срдачним поздравом Ваш у Христу брат и друг Епископ Николај.“

tok) koji pripada Poљskoj Pravoslavnoj Crkvi. Posredovanje i inicijativa o. Mihaila Cikovina koji je završio Bogoslovski fakultet u Beogradu bili su presudni ali naklonost pravoslavних u ovoj oblasti prema Nikolaју nisu iscrpljeni jedino na nivou procesa izgradnje i oslikavanja navedenog paraklisa. To se odrazilo i kroz prevođenje nekoliko Nikolaјevih dela na savremeni poљski jezik, pre svega knjige *Mołitve na jezery* (Velimirović 2017) ali i његових *Mисионарских йисама* (Velimirović 2012) и чувених празничних *Омилија* (Wielimiriwicz 2008). Необично је како је и пољско католичко свештенство прихватило Николајеве *Омилије* у којима су пронашли надахнуће за своје недељне и празничне беседе. Свако ко је макар летимично читао Николајеве *Омилије* зна о чему је реч; јеванђелски смисао представљао је особиту призму за сагледавање животне стварности. Осим тога, свештенство парохије Светог Јована Богослова у Бијалистоку установило је и дане српске културе тј. фестивал *Видовдан*, који се одржава сваке године током седмице у коју пада прослављање Светог Великомученика Кнеза Лазара. Неки од духовних сусрета и фестивалских догађаја одвијају се управо у Параклису Светог Николаја Српског. Поред стандардног иконографског поретка са циклусом *Великих йразника* у иконографском програму Параклиса Светог Николаја Српског, такође представљеног у зони стојећих фигура као и у лунети изнад западног улаза у духовни центар, насликани су и Свети Сава, Свети Кнез Лазар, Преподобна Евгенија — кнегиња Милица, ратник Милош Обилић и Патријарх српски Павле¹⁰ (Радић 2005, 16–17)... Освећење параклиса и живописа обавио је Архиепископ бијалистоцко-гдањски Јаков

¹⁰ Поред тога што Патријарх Павле ужива велико поштовање код православних Пољака идеја да буде насликан у параклису Светог Николаја Српског потекла је из чињенице необично присног односа двојице јерараха и молитвеника, који се вероватно никада нису срели. О томе сведочи писмо које је архмандрит Павле Стојчевић 1955. г. из Атине послао Епископу Николају у Сједињене америчке државе у којем га извештава о стању монашких заједница у Жичкој епархији, сматрајући га још увек надлежним за ову епархију. И један и други архијереј временом су схваћени као народне владике у изразито светосавском контексту.

заједно са данас блаженопочившим Епископом ваљевским Милутином и тадашњим викарним Епископом супраслским Григоријем. Том приликом владика Милутин даривао је делове моштију Светог Николаја Српског.

Пар година касније учествовао заједно са старешином цркве о. Марком Вавренјуком и о. Михаилом Чиквином на промоцији монографије Параклиса Светог Николаја Српског. Чекајући своје време као последњи међу излагачима схватио сам да су све теме већ исцрпљене, међутим, духовни мир и сећање на речи Господње: „... не брините се унапред шта ћете говорити, нити мислити...“ (Мт. 24, 14; Рим. 10, 18) моје мисли водили су ка Светом Николају. Благочестивим парохијанима и верном православном пољском народу поручио сам овом приликом да су, свакако, према некој вишој промисли одабрали свога патрона и заступника пред лицем Господњим, будући да је он још током свог земаљског живота са великом љубављу и старањем обраћао пажњу на потребите, при томе, никога не заборављајући. Својим молитвеним присуством повезао је нас Србе са православним Пољацима, чиме смо постали један народ (лаос) Божји. *Свенародни Владика*, стога, могао би бити схваћен и као „свих народа владика“ као и *человођа доіомољне војске Христјове*, под чиме се у ширем смислу подразумева свака богочежњива душа. Ипак, састављач тропара светоме превасходно је мислио на хришћанску народну заједницу тј. „богомољачки покрет“, чији је неформални духовник био управо владика Николај. Кроз честе радне боравке у Поморављу сретао сам преостале изданке овог духовног покрета, крепио се њиховом вером, „умивао душу“ њиховим појањем и у свакоме од њих препознавао Николајеве тековине и љубав. Прегнантност синтезе Николајеве контемплативности и образовања у свој ширини и дубини, којом се обраћао српској и светској интелигенцији (Јевтић 1994, 12)¹¹ истоветна је оној, коју је уткао у непо-

¹¹ „Што се тиче Владике Николаја, тачно је да је он посветио доста времена и пажње српској интелигенцији: његови философски текстови, беседе, „Религија Његошева“ итд. и у Краљевини Србији, а и касније, били су по-

новљиви однос са једноставношћу молитвене народне душе (Јевтић 1994, 13).¹² Након пољског искуства схватио сам колико нам је шест стотина година након Светог Саве био потребан један такав стуб православља са истанчаним осећањем за утемељивање националне и културе у ширем смислу на етичким основама православног хришћанства.

Свети Николаје Српски и свейправославни, са свима свейима Небеске Србије

Следећи „Николајев позив“ дошао је преко монаха Игнатија, кроз предлог да осликамо параклис — олтар при Богословији Светог Саве (Београдска богословија). Изнад поворке святих архијереја—литурга: Јована Златоустог, Василија Великог, Григорија Богослова и Атанасија Великог, око Светог Саве своје место нашли су свети српски архијереји и архимандрит Јустин Ћелијски, који су се учили или подучавали у овом училишту. Реч је о светим Платону Бањалучком, Доситеју Загребачком као и Николају Жичком, једном од ученика из првих генерација Богословије у Београду. Свети Николај био је најпре богослов Светог Саве те је у овој Богословији 1902. и матурирао (Марковић 2016, 316–320),¹³ а касније постао и њен

свећени интелигенцији. Николај се те отворености према интелигенцији никада није одрекао, ни од ње одустао. Отуда се Николајем интересовала напр. Исидора Секулић.“

¹² „Он је вероватно осетио да нам из народног бића потичу прави, бистри, умни и истински образовани људи, па је то био рад „на дуже стазе“. Јер ми као сељачки народ, све што смо имали и имамо од великих људи, углавном је никло из народа, као што је то и сам Николај био. Тако је, уствари, Николај радио на трајнијем и дубљем повезивању Цркве и културе нашег доба.“

¹³ У матурском говору Никола Велимировић показао је исти онај полет и мисионарску надахнутост, која ће га одликовати до последњег овоземаљског даха: „При оваквом стању ствари, увидећете, господо и другови, заједно самном, да је нашој цркви данас неопходно потребна, не једна генерација младих кандидата свештеничких, са јаком спремом и способношћу, пуних воље и енергије, пуних љубави према цркви: потребан је цео један кадар живих и јаких духова, који ће повести коло народног религиозног и моралног препорођаја, који ће уздићи што је пало; који ће се борити и у борби

предавач (Марковић 2016, 111). Још једном је наглашена паралела са Светим Савом на нивоу богословске мисли и архипастирске мисије, христостремности те љубави према Богу и своме роду. Након 140 година од рођења, 65 од блажене кончине и 30 од преноса Николајевих моштију верујемо да до његовог светосавског лика допиру наше прозбе и молитве, које више него икад одражавају наше потребе и недостатке:

***моли Јединој Човекољубица
да њодари мир и слоју роду нашему.***

* * *

Literature / Литература

- Велимировић, Владика Николај. 1996а. *Пролој — Предјовор — Сведочења; Религија Њејошева; Беседе њод Гором*. Владика Николај: Изабрана дела у 10 књига, књ. 1. Приредили Љубомир Ранковић и Радован Биговић. Ваљево: Глас Цркве.
- Велимировић, Владика Николај. 1996б. *Молијиве на језеру; Песме молијивене; Молијиве; Жейиве Госјодње; Једини Човекољубац*. Владика Николај: Изабрана дела у 10 књига, књ. 10. Приредили Љубомир Ранковић и Радован Биговић. Ваљево: Глас Цркве.
- Велимировић, Епископ Николај. 1985. *Говори срјском народу кроз ѡамнички ѡрозор: [из лојора Дахау]*. Химелстир: Српска православна епархија за Западну Европу.
- Јевтић, Атанасије. 1994. *Знак ѡрејоречни: разјовори у времена смујина*. Библиотека „Логос“, књ. 1. Београд: Студенти Богословског факултета.
- Јеротић, Владета. 1993. *Како замишљам да дих разјоварао са Владиком Николајем Велимировићем данас*. Шабац: Епархија шабачко-ваљевска.

пасти, али и доказати, да је наука Богочовека још исто онако свежа и силна, каква је била када ју је Он с Горе Јелеонске први пут проповедао свету, да су истините речи Његове: *Небо и земља ѡроћи ће, али речи моје неће ѡроћи!*“

- Марковић, Игнатије, ур. 2016. *Бојословија Свeйшoј Сaвe: 1836–2016 (Зборник рaдoвa)*. Приредили Хаџи Ђорђе Којић и др. Београд: Богословија Светог Сaвe.
- Марковић, Игнатије. 2020. „Епископ тимочки (1919–1921) и бачки (1921–1955) др Иринеј Ђирић — исповедник правослaвљa“. У *800 лoдинa ауџoкeфaлнoстии Српскe Прaвoслaвнe Црквe у Ејaр-xији тшимoчкoј: зборник рaдoвa*, ур. прoтoјерeј мр Игор Ивкo-вић, 215–251. Зајечар: Епaрхија тимoчкa.
- Мeмoaри Пaтшријaрхa српскoј Гaврилa*. 1990. Београд: СФАИРОС.
- Радић, Радмила. 2005. *Пaтшријaрх Пaвлe (Сшoјчeвић): диoгрaфијa*. Београд, Тањут — Компaнијa Нoвoсти AД.
- Рaдoсaвљeвић, прoтoсинђeл Јoвaн. 1985. „Исихaзaм“. *Тeo-лoшки ишoлeги: вeрскoнaучни чaсoиис XVIII (1–3): [1]–51*. <https://teoloskipogledi.spc.rs/XVIII.1985/1-3/1>.
- Andrejev, Leonid. 1981. *Moje beleške*. Izabrao i preveo Milivoje Jovanović. Zbirka „Ljubav i smrt“, kolo 2; 1. Beograd: Slovo ljubve.
- Draškić Vićanović, Iva. 2012. „Psihagoška teorija umetnosti“. *Theoria: časopis Srpskog filozofskog društva* 55 (2): 107–117. <https://doi.org/10.2298/THEO1202107D>.
- Petrović, Srećko. 2020. “Is Nicholai Velimirovich the Author of the Book *Words to the Serbian People Through the Dungeon Window?*” *Philotheos: International Journal for Philosophy and Theology* 20 (2): 260–303. <https://doi.org/10.5840/philotheos202020217>.
- Velimirović, Św. Mikołaj Serbski. 2012. *Listy misionarskie*. Przekład Krzysztof Tur lub Vladan Stamenković; redakcja Michał Czykwin, Grażyna Sobecka. Hajnówka: Wydawnictwo „Bratczyk“.
- Velimirović, Św. Mikołaj Serbski. 2017. *Modlitwy nad jeziorem*. Przekład ks. Remigiusz Sosnowy; redakcja Hieronnych Gabriel (Hagioryta), Marek Jakimiuk. Hajnówka: Wydawnictwo „Bratczyk“ — Monaster Świątego Dymitra Sołuńskiego — Saki.
- Wielimiriwicz, Areypasterz Mikołaj Serbski. 2008. *Homilie*. Przeł. z ros. Andrzej Bień; red. H. Gabriel, M. Jakimiuk. Hajnówka: Wydawnictwo „Bratczyk“.

* * *

Read Online

Nicholai Studies, Vol. II, No. 4 (2022): 415–420.

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4.415-420>

UDC: 27-9 Јован Златоусти, свети

811.163.41'373.22:81'373.612.2

27-526.6:59

Received: April 6th, 2022. Accepted: July 22nd, 2022.

The Serbian Chrysostom*

Edward Pehanich

Christ the Saviour Seminary, Johnstown, Pennsylvania

✉ fredpeh@gmail.com

***Remember your leaders, those who spoke to you the word of God,
consider the outcome of their lives and imitate their faith....***

(Hebrews 13:7)

One of the greatest preachers and teachers of the Scripture is widely regarded to be St. John Chrysostom who lived and died over 1,600 years ago. We in America especially honor the memory of a man who lived and walked among us who has been called “*The New Chrysostom*” or “*The Serbian Chrysostom*” for his gift of preaching and teaching. St. Nicholai Velimirovich was born in 1880 in the small Serbian village of Lelich to pious Serbian Orthodox parents. He grew up in a home imbued with the life of the Orthodox Faith. His parents often interrupted their farm work for daily prayer and observed and celebrated all of the fasts and feastdays of the Church. His mother was often seen taking her little Nikola by the hand and walking three miles to the Chelije Monastery for prayer, Confession and Holy Communion. Later in life, St. Nicholai remembered these walks with his mother as being some of the most influential experiences of his life.

After completing elementary school, Nikola applied for entrance into the military academy but was denied due to his physical limita-

* The previous version of this article is published on the website of the American Carpatho-Russian Orthodox Diocese of North America under the title “The Serbian Chrysostom — St. Nicholas Velimirovich †1956” — <https://www.acrod.org/readingroom/saints/st-nicholas-velimirovich>.

tions. Obviously, it was the will of God for the young boy to be enrolled in another army. With the encouragement of his parents and parish priest, Nikola applied for entrance to the seminary in Belgrade and was accepted. In 1905, because of his outstanding academic abilities, he was chosen to continue his studies abroad, so he continued his studies in Western Europe, attending courses at universities in Germany, Switzerland, and England. Nikola blossomed as he was offered the best education that Europe had to offer. In 1908 he received his Doctorate in Theology from the University of Berne, Switzerland. One year later, this veritable genius earned a second Doctorate in Philosophy from the same University.

Shortly after completing his studies, Nikola became seriously ill with dysentery and lay in a hospital for two months. As often happens to people, this crisis was a turning point in his life, causing him to decide to dedicate his life to the service of God. He was tonsured a monk and ordained to the priesthood on the same day. St. Nicholai was appointed a teacher in the seminary teaching philosophy, logic, history and foreign languages.

Travels to America

With the outbreak of World War I in 1914 the Serbian nation was in the midst of turmoil and needed a leader to help them through this crisis. Because of his education in England, St. Nicholai was sent on a diplomatic mission in order to enlist the support of the British government in aiding the Serbian people. A second diplomatic mission came in 1915, this time to New York City to rally support and aid for the Serbian nation. As the war came to an end, St. Nicholai returned home to Belgrade and became involved in the formation of the new Yugoslav state. At that time, in honor of his work and erudition, he was awarded an honorary Doctor of Divinity degree from the University of Glasgow. In 1919 at the age of 39, he was elected as the bishop of the Diocese of Zhicha and later transferred to the Diocese of Ochrid and Bitola. He was responsible for the establishment of five orphanages and became affectionately known as “*Deda Vladyka*” (*Grandfather Bishop*).

In 1921, St. Nikolai arrived back in New York City having been invited to deliver lectures at various universities and Anglican Churches including Columbia University and the African-American Church of St. Philip in Harlem. Along with his talks, his purpose in America was to collect funds to establish orphanages in Serbia and to investigate the possibility of establishing a Serbian Orthodox Diocese in America. He was the first Serbian Orthodox bishop to visit the United States and he labored for six months to strengthen his fellow Serbs in the union with Christ and His Church.

Returning to Serbia, St. Nikolai resumed his episcopal ministry and immersed himself in writing, teaching and preaching. In 1928 he wrote his 1,000 page book "*The Prologue of Ochrid*" consisting of the lives of the Saints and meditations for every day of the year. This book has been translated into English and is very popular today among American Orthodox Christians. He began a religious renewal movement known as "*Bogomoljacki Pokret*" (*Movement of God-Prayers*) whose members were devoted to reading Scripture, singing spiritual songs which St. Nikolai composed, regular Confession and Communion, keeping of the fasts, daily prayer, and travels to monasteries. Through this lay movement, the entire Serbian Church along with its monasteries were revitalized and renewed.

St. Nikolai made his third visit to the United States in 1927 at the invitation of the Institute of Politics in Williamstown, Massachusetts, and the Carnegie Endowment for World Peace. Being as astute observer of the times as well as a spiritual giant, St. Nikolai repeatedly warned that a great catastrophe was threatening Europe and the world. His message was clear: "*Repent, for the Kingdom of God is near*". When his predictions came to pass and Europe was engulfed in World War II, the Nazis arrested Bishop Nikolai along with Patriarch Gabriel [Gavrilo] of Serbia and incarcerated them, and finally moved them to the infamous Dachau Concentration Camp in Germany in September 1944. He spent several months in this camp witnessing some of the cruelest torture ever inflicted upon one man by another, attributing his survival to the intercession of the Blessed Virgin Mary. After the war, the holy bishop came back to America for

the fourth and final time. Because of his academic achievements he was awarded his final Doctorate in Sacred Theology from Columbia University in New York City.

During these final years in America, St. Nicholai devoted himself to teaching, preaching, and writing. He taught at the St. Sava Seminary in Libertyville, Illinois, and in 1951 moved to St. Tikhon's Monastery and Seminary in South Canaan, Pennsylvania. There he spent his final five years as professor, dean and rector of the seminary. The blessed Saint fell asleep in the Lord during the night of March 17–18, 1956 in his humble room at St. Tikhon's. He was found by one of the monks on the floor in a kneeling position. After funeral services at St. Sava Cathedral in New York, he was laid to rest at St. Sava Monastery and Seminary in Libertyville. In 1991 the saint's relics were taken home to his beloved Serbia and he was glorified as a Saint by the Orthodox Church of Serbia. His disciple — St. Justin Popovich — wrote this tribute to his spiritual father in 1961:

Thank you, Lord — in him we have a new apostle!
Thank you, Lord — in him we have a new evangelist!
Thank you, Lord — in him we have a new confessor!
Thank you, Lord — in him we have a new martyr!
Thank you, Lord — in him we have a new saint!

His Significance

The Scriptures command us to examine the lives of our spiritual leaders and to imitate their faith. What can we learn from the life of this modern-day saint who walked our city streets and taught in our university classrooms? First of all, we can see clearly the importance of raising our children in pious Orthodox homes as was St. Nicholai. In many of the lives of the saints we read of the influence of devout mothers, fathers, and grandparents. The Book of Proverbs tells us:

Train up a child in the way he should go; and when he is old he will not depart from it. (Proverbs 22:6)

It seems true that while belief and piety often *run in families*, indifference and apathy towards the Faith also seems to *run in families*. If children are not brought to church weekly, taught the importance of prayer and observe their parents praying it is unlikely that they will be interested in these things as adults. If parents speak to their children of the importance of faith in Christ but routinely skip the Sunday Divine Liturgy for soccer and other sports children learn that faith in Christ is not all that important after all.

I have often silently observed children growing up in the churches that I have served as pastor and can generally predict which ones will eventually fall away from the Lord and His Church. Those children whose parents are lukewarm in their practice of the Faith and only occasionally attend services were usually the ones who grew up with little interest in their Orthodox Faith. In 1994 a research study in Switzerland discovered this to be true. If both a father and mother attend church services regularly, 33% of their children will continue as regular church goers. When neither parent is a regular participant in the practice of the Faith, only 4% of the children will become regular participants. While exceptions do exist: some saints were raised in atheistic families, it is generally true that spiritually indifferent families produce spiritually indifferent children.

A second significant facet of the life of St. Nicholai was his intellectual gifts. He possessed four doctorate degrees and spoke seven languages! How often our young adults go off to college and lose their faith! For St. Nicholai the opposite was true. As he grew in education and knowledge he grew in love and devotion to the Lord Jesus Christ. Intellectual education can lead our young people away from the Lord if there is not a strong foundation and education in the Faith. A Greek Orthodox bishop, visiting America for the first time, made an astute observation. He noted that American Orthodox young people are highly educated with advanced degrees in the arts and sciences but with their Orthodox Faith, their spiritual education consists of a few Bible stories they learned years ago in Sunday School. I have heard young adults share how they questioned and abandoned the Orthodox Faith as they observed the suffering and evil in the world and conclud-

ed that God cannot possibly exist. And yet these same highly educated, former Orthodox Christians cannot quote a single verse of the Bible that addresses the issue of the presence of pain and suffering in the world.

May the life of St. Nicholai Velimirovich of Zhicha inspire parents to nurture their children in the Orthodox Faith, not so much by their words, but by their living of the Faith. May the life of St. Nicholai inspire us to become educated not only with high school and college diplomas, but also to *grow in the grace and knowledge of our Lord and Savior Jesus Christ*. (2 Peter 3:18)

Tropar (Tone 8)

Loving your homeland you did dwell as a patriot
to secure aid for God's suffering children.
And as a new Chrysostom you preached to those in darkness
The rediscovery of the Foundational Rock, Christ the Lord,
in the Eternal Homeland of God's Kingdom.
Your pastoral love for all, O Confessor Nicholai,
was purified in captivity by the godless,
demonstrating your commitment to the truth and your people;
therefore, O venerable Bishop,
you have attained the crown of eternal life.

Bibliography

- "Life of St Nikolai Velimirovich: The New Chrysostom, Bishop of Ochrid and Zhicha." *The Orthodox Word*, Vol. 24, No. 4 (171) (July–August 1993): 161–183.
- Rogich, Daniel M. *Serbian Patericon: Saints of the Serbian Orthodox Church. Volume I: January–April*. Icon illustrations by Lillian Tintor. Platina, Calif.: St. Herman of Alaska Brotherhood — St. Paisius Abbey Press, 1994.
- Perry, Marlo Orlovich, and Sergei D. Arhipov, ed. *The New Chrysostom, Bishop Nikolaj Velimirović*. Translated by Sister Mikhaila. South Canaan, Pa.: St. Tikhon's Seminary Press, 2011.

* * *

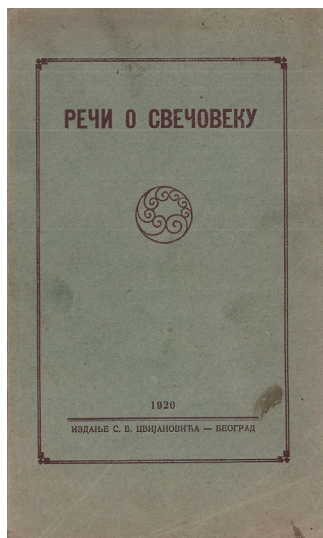
St. Nicholai Velimirovič's *Words on the Allman* translated into German

Hl. Nikolaj Velimirovič, *Worte über den Allmenschen*, Edition Hagia Sophia, Wachtendonk 2022, 266 pages, 19,50 €, ISBN 978–3–96321–111–9, <https://www.edition-hagia-sophia.de/p/heiliger-bischof-nikolaj-velimirovic-worte-ueber-den-allmenschen>

Much has been written and said about the idea of the „Allman“ developed by St. Nicholai Velimirovich. However, for reasons that remain unknown to me, the *Words on the Allman* (*Речи о Свечовеку*, 1920), the central work introducing Nicholai's Allman on the philosophical and poetical stage, has hitherto not been translated in any language (except for some fragments in Russian), nor was it systematically commented on.

The *Words on the Allman* is probably the poetically and philosophically most comprehensive answer to Nietzsche's *Also Sprach Zarathustra* and his philosophy in general.

The Persian deity Zarathustra is confronted by the Indian-Nordic Ananda the Black Raven, the Dionysian and ecstatic ide-

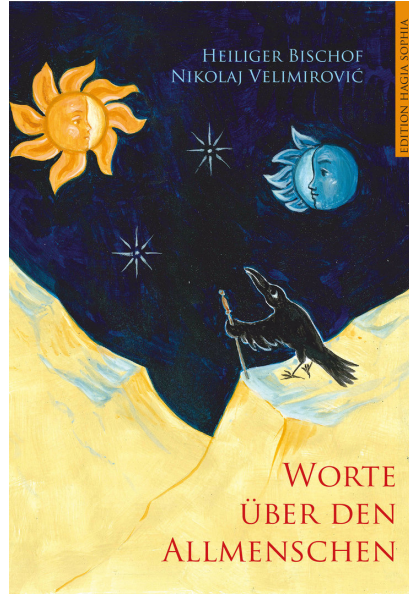

al meets the ascetic and natural one, the call for power is answered by the call for all-mercy and all-sacrifice.

The *Words on the Allman*, however, are evidently not only an answer to Nietzsche or to the dead end St. Nicholai saw Western philosophy trapped in, but an astonishing, poetical and deeply Christian image of the Godman.

The recently published German translation *Worte über den Allmenschen* is a very first step towards a broader reception of this poetical and spiritual, philosophical and theological masterpiece of St. Nicholai Velimirovich. The translator hopes for vivid discussions and comments.

The translator, Anastasia Limberger, is an Orthodox theologian and art historian, daughter of a Russian Orthodox priest and a Serbian mother living and serving in Germany.

Anastasia Limberger

Munich, Germany

anastasia.limberger@gmail.com

Read Online

Nicholai Studies, Vol. II, No. 4 (2022): 423–426.

DOI: <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4.423-426>

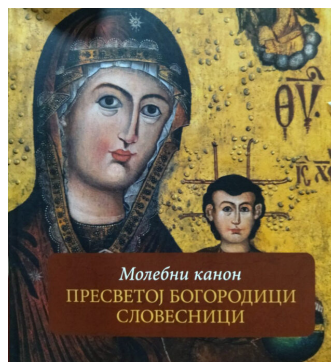
UDC: 271.222(497.11)-722.52-36:929 Николај Велимировић, свети:005.745”2021/2022”
016 Николај Велимировић, свети”2021/2022”

Nicholai Studies Notices, November 2021 — July 2022

The musical version of the Prayer Canon to the Most Holy Theotokos Slovesnica (Vojlovica monastery, November 5, 2021) — A premiere of the musical arrangement of the Prayer Canon to the Most Holy Theotokos Slovesnica was held in the Vojlovica monastery on November 5, 2021. Canon to the Most Holy Theotokos Slovesnica is written by Saint Bishop Nicholai, during the days he and Patriarch Gavriilo spent in imprisonment in the Vojlovica monastery, from 1942–1944.

The Canon is sung by priest Vladimir Petković, deacon Milan Lazić, Nikola Božović, Nenad Mitrović and Mladen Vračar. The Canon is published as a printed musical, on CD: *Prayer Canon to the Most Holy Theotokos of Slovesnica*. Arranged and set to music by Milenko Mačak; notographed and edited by Slobodan Raicki. Belgrade: Čuvari; Pančevo: Vojlovica Monastery, 2021. 77 pp., 17 cm + 1 CD [provisional translation into English; original title in Serbian] / *Молебни канон Пресветејој Богородици Словесници*. Приредио и у ноте ставио Миленко Мачак; нотографисао и редиговао Слободан Раицки. Београд: Чуvari; Панчево: Манастир Војловица, 2021. 77 стр., 17 см + 1 CD. ISBN 978–86–80650–36–4. ISMN 979–0–802042–03–2.

A new book “**Prisoner of Vojlovica Monastery Saint Bishop Nicholai Velimirovich**” was published by the Vojlovica Monastery at the end of 2021. This book is actually a diary of Bishop Vasilije Kostić, focused on Bishop Nicholai and his two-year stay in the Vojlovica monastery (from December 16, 1942, to September 14, 1944 — according to the Foreword of the book). The diary consisted of 5 notebooks, of which the last one, which

covers the period from June to September 1944, was lost.

Kostić's diary is being reprinted in this book — previously it was published as a part of a rare book entitled *Vojlovica Records of Saint Bishop Nicolai of Serbia*, published by Historical Archive in Pančevo in 2006 [Војловачки записи Светиої Владике Николаја Српскої. Панчево: Историјски архив у Панчеву, 2006].

Source: Serbian Orthodox Diocese of Banat | <https://www.eparhijabanatska.rs/>

Exhibition “Saint Nicolai of Serbia — Sermons into Eternity” (Valjevo, December 1, 2021) — The opening of the exhibition “Saint Nicolai of Serbia — Sermons into Eternity,” presented in honor of Bishop Nicolai Velimirovich in the amphitheater of the Valjevo Department of the Western Serbia Academy of Applied Studies [Академија струковних студија Западна Србија], was held on December 1, 2021. The Committee for Religious Education of the Diocese of Valjevo and the Society for Nurturing the Tradition and Culture of the Valjevo Region organized this exhibition dedicated to the figure and work of Bishop Nicolai Velimirovich on the occasion of three important jubilees — 140 years since his birth, 65 years since his death and 30 years since the transfer of his relics to his native Lelić.

Source: Serbian Orthodox Diocese of Valjevo | <https://www.eparhijavaljevaska.rs/>

Bishop Lavrentije Trifunović fell asleep in the Lord (Belgrade, January 23, 2022) — Bishop Lavrentije Trifunović (Лаврентије Трифуновић, 1935–2022), the editor of the *Collected Works of Bishop Nicolai*, which he published as the Bishop of the Diocese of Western Europe from 1976–1985, fell asleep in the Lord on January 23, 2022. Bishop Lavrentije managed and supported many later editions of Velimirovich's works, and also established Saint Nicolai of Serbia Monastery — Soko. Memory eternal!

Source: Diocese of Šabac | <https://www.eparhija-sabacka.com/>

The Second Annual St. Nicholai Lecture (St. Tikhon's Seminary, March 15, 2022) — Few people knew and worked with a now-canonized Saint. There are very few people alive today who have had an opportunity to speak and collaborate with Bishop Nicholai Velimirovich. One of them is Protinica Olga Sokich, who knew St. Bishop Nicholai.

At St. Tikhon's Seminary, on Tuesday, March 15, 2022, she shared her personal stories and memories of St. Nicholai. The husband of Protinica Olga Sokich, Fr. Dragolyub [Драгољуб Цоклић], served as Secretary to St. Nicholai in New York from 1950–1956. At the end of the 1940s, Ms. Olga attended St. Vladimir's Seminary as a non-matriculated student by recommendation of Bishop Nicholai. Later she was engaged as a catechist — after Velimirovich's blessing. When she got married to Dragolyub, she again had an opportunity to talk to Bishop Nicholai, see him, and maintain communication with him.

St. Nicholai taught Theology and Homiletics at St. Tikhon's from 1951–1956 and served as Seminary Rector from 1955–1956. St. Tikhon's Seminary's 2nd Annual St. Nicholai Lecture held on Tuesday, March 15, 2022, was also live-streamed, and it is available for watching online (<https://www.youtube.com/watch?v=wsfojOK1uvg>).

Source: Saint Tikhon's Orthodox Theological Seminary | <https://www.stots.edu/>

Vidovdan Academy in honor of St. Bishop Nicholai (Valjevo, June 28, 2022) — On the occasion of Vidovdan, a holiday that was the inspiration for sermons and writings of Bishop Nicholai Velimirovich, and also the day of his famous sermon in St. Paul's Cathedral in London in 1916, the Valjevo Cultural Center hosted a Ceremonial Academy in honor of the triple jubilee of St. Bishop Nicholai — 140 years since his birth, 65 years since his death and 30 years from the transfer of his relics from Libertyville to Lelić.

In his address, Bishop Isihije (Rogić) of Valjevo underlined that the memory and cult of St. Bishop Nicholai were established and developed due to the efforts of certain clerics of the Diocese of Valjevo. He mentioned former bishops of the Diocese of blessed memory — going backward — from Bishop Milu-

tin Knežević (1949–2020), Lavrentije Trifunović (1935–2022), to Jovan Velimirović (1912–1989) — a nephew of Bishop Nicholai, — and to Fr. Justin Popović of Ćelije (1894–1979). According to Bishop Isihije's words, Popović, who was the first who ranked Velimirovich among the Saints of God, contributed significantly to the canonization and liturgical celebration of St. Nicholai.

On this occasion in Valjevo, Patriarch Porfirije of Serbia was also present, and he gave the sermon about Velimirovich as a great man. Patriarch Porfirije reflected on the time four decades ago, when as high school alumni he began his studies at the Faculty of Theology in Belgrade. He then saw, for the first time, books of Saint Bishop Nicholai, then printed in Germany by the efforts of the blessed Bishop Lavrentije, because Velimirovich's works were banned in Yugoslavia at the time, and he was declared a traitor, a collaborator of the occupiers, even a war criminal. Things changed after the fall of the Berlin Wall (1989), when the works of Bishop Nicholai became popular and began to be freely imported from Germany and printed in Serbia, stated Patriarch Porfirije.

Patriarch quoted Velimirovich's words: "We are waiting for Christ, not a better time;" by transforming ourselves through Christ and in Christ, we make our time and space better, as well as every thought, place we are in, and work. Everything of ours becomes a foretaste of the Kingdom of God. That's why Bishop Nicholai, as a saint, is a kind of our measure, our contemporary landmark in everything we are and do, concluded Patriarch Porfirije.

Source: Serbian Orthodox Diocese of Valjevo | <https://www.eparhijavaljevaska.rs/>

Protopresbytere Milan D. Janković reposed in the Lord (Belgrade, July 14, 2022) — On July 14, 2022, Very Rev. Milan D. Janković (1932–2022) fell asleep in the Lord. Janković was a retired secretary of the Holy Synod of Bishops of the Serbian Orthodox Church. He published the 3–volume book on Bishop Nicholai in 2002–2003 (of around 2300 pages), and also Velimirovich's short biography in 2004, as well as a dozen of other books. *Vyechnaya pamyat!* Eternal memory!

Srećko Petrović

Read Online

Recent Bibliography, 2018–2021 (With Selected Academic Research)

Among the recent research and publications published in 2018–2021, we have selected several as interesting for Nicholai studies. The list of this selected bibliography of works, which are dealing with or referring to the thought or contribution of Bishop Nicholai Velimirovich, to his heritage and impact — in a smaller or a larger extent — or to his associates and acquaintances, or to the context in which he lived and created, we tried to provide it in chronological order. The present list is a continuation of the bibliography published in *Nicholai Studies*, Vol. I, No. 2 (2021): 527–546, and it will be referencing first to the works and writings of Nicholai Velimirovich, then monographs, and finally the articles; additionally, it will mention selected academic research.

This bibliography is partially briefly annotated — hopefully, a more completed and annotated bibliography of references interesting for Nicholai studies will be collected and prepared in the future. In the present bibliography, we paid special attention to the works of scholars who publish in Russian:

Новија библиографија, 2018–2021 (са изабраним академским истраживањима)

Међу публикацијама објављеним током 2018–2021, односно скорањим истраживањима, изабрали смо поједине радове као интересантне за Николајеве студије. Попис ове одабране библиографије истраживања и публикација које се у већој или мањој мери баве питањима мисли и доприноса Вл. Николаја Велимировића, његовим наслеђем и утицајем, као и доприносом његових сатрудника и познаника, и уопштеније контекстом у ком је он живео и стварао, трудили смо се да сложимо хронолошки. Списак који следи надовезује се на библиографију објављену у 2. свесци *Николајевих студија* (*Nicholai Studies*, Vol. I, No. 2 (2021): 527–546), и у њему ће се наћи

најпре дела Еп. Николаја Велимировића, потом монографије, и на-
последку чланци, уз додатак одабраних академских истраживања.

Библиографија коју прилажемо местимично је укратко ано-
тирана: надамо се да ћемо обухватнију и у потпуности аотира-
ну библиографију моћи да приредимо у будућности. У овој изабра-
ној библиографији посебну пажњу поклонили смо радовима оних
аутора који своје радове објављују на руском језику:

2018:

Bishop Nicholai's Works / Дела Еп. Николаја:

Velimirovich, Saint Bishop Nicholai. *Selected Works*. Library "Treasury" /
[Beoletra]. Belgrade: Beoletra, 2018 [provisional translation into Eng-
lish; original title in Serbian] / Велимировић, Свети Владика Николај.
Изабрана дела. Библиотека „Ризница“. Београд: Беолетра, 2018.

[Велимирович, Николай]. „Революция 1917 года — Божье посещение
России. Из «Миссионерских писем» святителя Николая Сербского
(Велимировича) [Письмо 25, русскому ветерану, оплакивающему
свою распятую родину; Письмо 69, неправославному священнику,
на вопрос: «Зачто Бог наказывает православную Россию?»; Пись-
мо 259, православному словенцу, о святой Русской Церкви; Пись-
мо 273, монаху Савве, о мученичестве]“. *Православный Путь: орган
русской православной богословской церковно-общественной мысли
ПРЦ/РПЦЗ*, Выпуск 2 (2018): 109–113.

[Велимирович, Николай]. „Молитва о русском народе. Творение свя-
тителя Николая Сербского“. *Православный Путь: орган русской
православной богословской церковно-общественной мысли ПРЦ/
РПЦЗ*, Выпуск 2 (2018): 114.

Monographs / Монографије:

Szwat-Gylybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech
Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (XVIII–
XXI c.)*. Vol. 1: *Enlightenment, Religion and Rationalism*. Warsaw: In-
stitute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, 2018 (in Polish) /

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 1. Oświecenie, religia, racjonalizm*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, 2018. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/588>.

In this volume, the following articles are especially interesting [referring to the role and contribution of Nicholai Velimirovich]:

Gil, Dorota. “Oświecenie (Serbia),” 62–73;

Gil, Dorota. “Religia (Serbia),” 133–146;

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 2: History, Evolution, and Revolution*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2018 (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 2. Historia, ewolucja, rewolucja*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2018. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1066>. The following articles are of special interest [referring to Velimirovich]:

Gil, Dorota. “Historia (Serbia),” 63–73;

Kubik, Damian. “Ewolucja (Serbia i Czarnogóra),” 109–119.

Vesić, Ivana. *Construction of the Serbian Musical Tradition in the Period Between Two World Wars*. Belgrade: Institute of Musicology SASA, 2018 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Весић, Ивана. *Конструисање српске музичке традиције у периоду између два светска рата*. Београд: Музиколошки институт САНУ, 2018. URI: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/5085>. [Referring to Velimirovich's influence — pp. 157, 159]

Katsonov, Valentin. *On the Fate of People and Mankind. Essays inspired by the Writings of St. Nicholai [Velimirovich] of Serbia*. Series “Metaphysics of History.” Moscow: Russian Civilization, 2018 [provisional translation into English; original title in Russian] / Катасонов, Валентин Ю. *О судьбах народов и человечества. Очерки, навеянные трудами святителя Николая Сербского*. Серия «Метафизика истории». Москва: Русская цивилизация, 2018.

Katsonov, Valentin. *The World Through the Eyes of St. Nicholai [Velimirovich] of Serbia*. Series “Metaphysics of History.” Moscow: Russian Civi-

- lization, 2018 [provisional translation into English; original title in Russian] / Катасонов, Валентин Ю. *Мир глазами святителя Николая Сербского*. Отв. ред. О. А. Платонов. Серия «Метафизика истории». Москва: Русская цивилизация, 2018.
- Dimitrijević, Vladimir. *The Falcon and the Bear: Serbs and Russians on the Lord's Way*. Kragujevac: Duhovni Lug, 2018 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Димитријевић, Владимир. *Соко и медвег: Срби и Руси на љућу Госњођем*. Србско–Руска библиотека, књ. 1. Крагујевац: Духовни луг, 2018.
- Ozimić, Nebojša. *Ajvar Blues*. Niš: Svetionik, 2018 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Озимић, Небојша. *Ајвар блуз*. Ниш: Светионик, 2018. [Referring to Velimirovič's *Prologue of Ohrid* as dependable on Russian hagiographic sources — p. 96]
- For more monographs relevant for Nicholai studies published in 2018, cf. this issue of the *Nicholai Studies*, i.e. below, “Book Notes (2018–2022),” pp. 506–507.

Articles / Чланци:

- Burov, A. A. “The Discussion of the Structure of Russian Students’ Christian Movement.” (in Russian) / Буров, Александр Анатольевич. „Дискуссия о структуре Русского студенческого христианского движения“. *Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина*, № 1 (2018): 180–188. eLIBRARY ID: 32823953 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=32823953>. [On connection of Bishop Nicholai Velimirovich with Russian students’ circles — pp. 181–182]
- Мlakar, Mirko. “Serbian Encyclopedism in Serbia.” (in Croatian) / Мlakar, Mirko. “Srpska enciklopedika u Srbiji.” *Studia lexicographica: časopis za leksikografiju i enciklopedistiku*, god. 11, br. 21 (2017) [2018]: 7–42. <https://hrcak.srce.hr/200155> | <https://studialexicographica.lzmk.hr/sl/article/view/233/218>. [On certain editions of Bishop Nicholai’s writings that could be classified as alphabetical glossaries — pp. 33–34]
- Dzhega, Mikhail M. “The Great Saturday of Holy Russia (Editorial Column).” *Pravoslavniy put’ / The Orthodox Way* [provisional translation into English; original title in Russian] / Джега, Михаил М. „Великая суббота Святой Руси (Редакторская колонка)“. *Православный*

- Путь: орган русской православной богословской церковно-общественной мысли ППЦ/ППЦЗ, Выпуск 2 (2018): 5–27. [Referring to Velimirovič's *Missionary Letters*, i.e. to his thoughts on consequences of the Revolution in Russia — pp. 13–14]
- Čirić, Jasmina S. “Cultural Activities of Bishop Nikolaj and Mihailo Pupin after the First World War in the Eparchy of Ohrid.” In *XI. Balkan Tarihi Kongresi 'Balkanlar: Savaş ve Barış'. Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği Kültür Yayınları Serisi: 13, Aralık, 2017. (XI. Uluslararası Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Kongresi Bildirileri, Samsun/Türkiye, 02–03 Aralık 2017. / 11th International Population Exchange and Balkan-Turkish Culture Investigation Congress Proceedings, Samsun/Turkey, 02–03 December 2017)*, ed. by Mehmet Yavuz Erler, 115–124. Samsun: Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Merkezi, 2018. [On some aspects of Pupin's and Velimirovič's cultural, humanitarian, religious and political activities and their cooperation, and on the foundation of Ohrid church bell-tower in 1923]
- Vojvodić, I, and I. Stojićević. “Nicholai [Serb. Nikolaj] (Velimirovič Nikola)“: In *Orthodox Encyclopedia. Vol. L: "Nikodim (Rotov) — Nikon, Patriarch of Antioch"* [provisional translation into English; original title in Russian] / Войводич, И, и И. Стоичевич. „Николай [серб. Николај] (Велимирович Никола)“. In *Православная энциклопедия. Т. L: «Никодим — Никон, Патриарх Антиохийский»*, под ред. Патриарха Московского и всея Руси Кирилла и др., 180–186. Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2018.
- Tonkovid, Olivera, and Sergei Borisovich Tonkovid. “Serbian-Russian Monastery Tuman: A Look Through the Ages.” (in Russian) / Тонковид, Оливера, и Сергей Борисович Тонковид. „Сербско-русский монастырь Туман: взгляд сквозь века“. In *«Нравственные ценности и будущее человечества». Материалы регионального этапа XXVI Международных Рождественских образовательных чтений. Липецк — Задонск, 25–28 октября 2017 г.*, ред. Виталий Диесперов, Е. Ю. Санкевич, Н. А. Вальковская, 119–122. Липецкая митрополия — Липецкий государственный технический университет, 2018. eLIBRARY ID: 36467524 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36467524>. [On Saint Jakov (Arsović) of Tumane, a spiritual child of St. Nicholai Velimirovič and their connection — pp. 120–121]

- Zinkovskiy, Methody. “Hesychasm and Theology of Personality.” (in Russian) / Зинковский, Мефодий. „Исихазм и богословие личности“. *Человек*, № 2/2018 (2018): 148–154. eLIBRARY ID: 32826903 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=32826903>. <https://doi.org/10.7868/S0236200718020128>. [Referring to certain ideas and teachings of St. Justin Popović, and to the concept of “All-Man” (“всечеловек”) — p. 150]
- Zmiyov, I. D. “Mountains in the Life of our Lord Jesus Christ.” (in Russian) / Змиёв, Иван Дмитриевич. „Горы в жизни Господа нашего Иисуса Христа“. *Сборник трудов кафедры Библистики Московской духовной академии*, No 5 (2018): 155–171. eLIBRARY ID: 37152240 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37152240>. [Referring to the interpretations and commentaries of Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 156–157, 169]
- Varga, Cătălin. “The Wars of Israel: An Eastern Orthodox Point of View.” *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Theologia Orthodoxa*, Vol. 63, No. 1 (June 2018): 5–26. <https://doi.org/10.24193/subbto.2018.1.01>. [Referring to the understanding of war as a consequence of sin, according to Bishop Nicholai Velimirovich — p. 6]
- Nikolova, Ivelina. “Modern morality that gives life to vices: Glimpses of the image of moral decay in Bulgaria.” *HTS Teologiese Studies / Theological Studies*, Vol 74, No 1, a4633 (2018): 1–8. <https://doi.org/10.4102/hts.v74i1.4633>. [Referring to Velimirovich’s *Missionary Letters*, i.e. his consideration of the world crisis — pp. 7–8]
- Antonijević, Saša. “Concordat Crisis in 1937 — Searching for Causes.” In *Serbian Theology Today, Volume 9. Serbian Theology Today 2017: Proceedings of the Ninth Annual Symposium held at the Faculty of Orthodox Theology, 26 May 2017*, edited by Radomir V. Popović, 82–96. Belgrade: Institute for Theological Research — Faculty of Orthodox Theology at the University of Belgrade, 2018 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Антонијевић, Саша. „Конкордатска криза 1937. године — трагаче за узроцима“. У *Српска теологија данас, књига 9. Српска теологија данас 2017: Зборник радова деветиој годишњој симпозиона одржаној на Православном богословском факултету 26. маја 2017*, прир. Радомир В. Поповић, 82–96. Београд: Институт за теолошка истраживања — Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2018.
- Manojlović, Milka. “The Monarchy of God the Father in the Works of St. Basil the Great.” In *Serbian Theology Today, Volume 9* [provisional transla-

- tion into English; original title in Serbian] / Манојловић, Милка. „Началство Бога Оца у делима Светог Василија Великог“. У *Српска теологија данас, књига 9. Српска теологија данас 2017: Зборник радова деветиој годишњеј симпозиона одржанеј на Православном богословском факултету 26. маја 2017*, прир. Радомир В. Поповић, 119–129. Београд: Институт за теолошка истраживања — Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2018. [Referring to the understanding of Jn 1:1 as a non-temporal beginning in the thought of Bishop Nikolai Velimirovich — p. 122]
- Ivković, Igor. “Textbooks of Religious Instruction Used in Grammar and Secondary Schools in Serbia in the Past Two Centuries.” In *Serbian Theology Today, Volume 9* [provisional translation into English; original title in Serbian] / Ивковић, Игор. „Уџбеници веронауке за гимназије и средње школе у Србији у протекла два века“. У *Српска теологија данас, књига 9. Српска теологија данас 2017: Зборник радова деветиој годишњеј симпозиона одржанеј на Православном богословском факултету 26. маја 2017*, прир. Радомир В. Поповић, 154–169. Београд: Институт за теолошка истраживања — Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2018.
- Lubardić, Bogdan. “Serbian Theologians in WWI: The Oxford student Dušan Trifunović (1894–1921).” *Symplexis: Archive for Serbian Culture and Humanities*, Vol. 1 (2018): 32–60 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Лубардић, Богдан. „Српски теолози у Првом светском рату: оксфордски ђак Душан Трифуновић (1894–1921)“. *Симплексис: Архив за српску културу и хуманистику*, 1 (2018): 32–60. [On young hieromonk Nikolai Velimirovich and his contribution to the Anglican–Orthodox relations, etc. — p. 36–40]
- Andrijašević, Nemanja. “On the Life and Work of Đoko Slijepčević With a Bibliography of His Works Until 1944.” *Symplexis: Archive for Serbian Culture and Humanities*, Vol. 1 (2018): 61–79 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Андријашевић, Немања. „О животу и раду Ђока Слијепчевића са библиографијом његових радова до 1944.“. *Симплексис: Архив за српску културу и хуманистику*, 1 (2018): 61–79.
- Tatalović, Vladan. “Historical Jesus’ in Serbian New Testament Research.” *Symplexis: Archive for Serbian Culture and Humanities*, Vol. 1 (2018): 170–

- 177 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Талловић, Владан. „Историјски Исус’ у српској новозаветној науци“. *Симплексис: Архив за српску културу и хуманистику*, 1 (2018): 170–177. [Referring to the Velimirovič’s unfinished book *The Only Philanthropist: The Life of Jesus Christ* (1958) — p. 174]
- Polohov, Dimitrij, and Bartholomew Denisov. “Orthodox Ethics and Eastern Cults” (in Russian) / Полохов, Димитрий, и Варфоломей Денисов. „Православная этика и восточные культуры“. In *Пятнадцатые Межрегиональные Пименовские чтения «Нравственные ценности и будущее человечества»*. Сборник научных трудов, 292–300. Саратов: Саратовская митрополия Русской Православной Церкви — Саратовский государственный университет имени Н[иколая]. Г[авриловича]. Чернышевского, 2018. eLIBRARY ID: 47275284 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=47275284>. [On Velimirovič’s understanding of Buddhism — pp. 293, 300]
- Shatokhina, Nadezhda Nikolaevna. “Religious and Artistic Symbol in the System of Culture.” *Cennosti i smysly*, № 1 (53) (2018): 34–44 [in Russian] / Шатохина, Надежда Николаевна. „Религиозный и художественный символ в системе культуры“. *Ценности и смыслы*, № 1 (53) (2018): 34–44. eLIBRARY ID: 32621122 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=32621122>. [Author presents the table with the scheme of symbols and signals according to Velimirovič, “the hermeneut of our time” — pp. 36–39]
- Stegherr, Marc. “Osteuropas illiberale Revolution Ihre Ursprünge im langen 20. Jahrhundert und der neue OstWest-Konflikt” [“Eastern Europe’s Illiberal Revolution. Its Origins in the Long 20th Century and the New East-West Conflict”]. *Halbjahresschrift für Geschichte und Zeitgeschehen in Zentral- und Südosteuropa*, 2017–2018, 29. und 30. Jahrgang, Band 1 und 2 (2018): 8–27. [Referring to Velimirovič — p. 16]
- Grigorev, Alexandr V., and Magdalena Żakowska. “Russia in Serbian National Mythologies Since XIX Century Until the First World War and Its Influence on the Modern International Relations” / Григорьев, Александр Владимирович, и Магдалена Жаковска. „Россия в сербской национальной мифологии с XIX века до Первой мировой войны и ее влияние на современные международные отношения“. *The Caspian Region: Politics, Economics, Culture / Каспийский регион: политика, экономика, культура*, No. 4 (57) (2018): 116–125. eLIBRARY ID: 36605715 /

- <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36605715>. [Referring to Velimirovich's interpretation of the fate of the last of the Romanovs — p. 121]
- Denysenko, Nicholas. "Andrii Krawchuk and Thomas Bremer, eds. *Eastern Orthodox Encounters of Identity and Otherness: Values, Self-Reflection, Dialogue*. New York: Palgrave Macmillan, 2014. 367 pp. (Review)." *Journal of Orthodox Christian Studies*, Volume 1, Number 1 (2018): 103–105. <https://doi.org/10.1353/joc.2018.0006>. [Referring to the paper of Julia Anna Lis, Denysenko notes that criticism of Velimirovich should be better explained — p. 104]
- Yuganson, O. N. "Formation of Respect and Interest of Pupils to the Culture of the Peoples of Russia" (in Russian) / Югансон, Ольга Николаевна. „Формирование уважения и интереса школьников к культуре народов России“. In *Славянская культура: истоки, традиции, взаимодействие. XIX Кирилло-Методиевские чтения. Материалы Международной научно-практической конференции «Славянская культура: истоки, традиции, взаимодействие. XIX Кирилло-Методиевские чтения» в рамках Международного Кирилло-Методиевского фестиваля славянских языков и культуры, 23 – 25 мая 2018 года: сборник статей*, отв. ред. И[рина]. А[натолевна]. Лешутина, 731–734. Москва: Государственный институт русского языка им. А. С. Пушкина, 2018. eLIBRARY ID: 35318208 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=35318208>. [On the possibilities of using Velimirovich's thought in pedagogical processes — pp. 732–733]
- Chernova, A. E. "Earthy and Heavenly in Tyutchev's Poetry" (in Russian) / Чернова, Анастасия Евгеньевна. „Земное и небесное в поэзии Тютчева“. In *Художественный текст глазами молодых: материалы конференции [Международная научно-практическая конференция, 27 октября 2018 г., г. Ярославль]*, сост. Е[лена]. А[лексеевна]. Фёдорова, 19–23. Ярославль: Ярославский государственный университет им. П. Г. Демидова — Ярославский государственный педагогический университет им. К. Д. Ушинского — Ярославская областная универсальная научная библиотека им. Н. А. Некрасова, 2018. eLIBRARY ID: 32646488 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=32646488>. [The author examines the poetic creation of F. Tyutchev (1803–1873) using Velimirovich's thoughts from the *Emperor's Testament (Carev Zaveť)* — pp. 19–21]

- Parlić Božović, J., T. Vuletić and I. Muškić. “Sacrilege [Saint-Savahood] as a Possible Direction in the Serbian Pedagogy, Education and Upbringing” (in Russian) / Парлич Божович, Ясна, Татьяна Вулетиц, и Илинка Мушкикич. „Святосавство как возможное направление в сербской педагогике, образованию и воспитанию“. In *Международная научно-практическая конференция: «Православный ученый в современном мире: духовно-нравственная культура в системе образования» 12-13 декабря 2018 г.*, ред. Геннадий Г. В. Заридзе и др., 102–112. Воронеж: Истоки, 2018. eLIBRARY ID: 39210062 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=39210062>. [Referring to Velimirovich — pp. 109–110]
- Bukhovich, E. V. “The Problem of the Dialecticality of Christian Theology in the Teaching of St. Theophan the Recluse” (in Russian) / Бухович, Е. В. „Проблема диалектичности христианского богословия в учении святителя Феофана, Затворника Вышенского“. In *Феофановские чтения. Сборник научных статей: Выпуск XI*, под ред. В. В. Кашириной, 181–183. Рязань: Рязанский государственный университет имени С.А. Есенина, 2018. eLIBRARY ID: 35663196 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=35663196>. [Referring to Velimirovich — p. 181]
- Vukic, Neven. “The Promise and Pitfalls of Recent Currents in Contemporary Orthodox Theology of Religions.” *Louvain Studies*, Volume 41, Issue 4 (2018): 416–440. <https://doi.org/10.2143/lst.41.4.3285587>.
- Botić, Pavle Đ. “Hamlet the Bad Winegrower.” (in Serbian) / Ботић, Павле Ђ. „Хамлет зли виноградар“. In *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са XII међународној научној скупи [Српски језик, књижевност, уметност] одржаној на Филолошко-уметничком факултету у Крајеву (27–28. X 2017)*. Књ. 2, Пројекат-Илизам, ур. Драган Бошковић и Часлав Николић, 235–242. Крајевац: Филолошко-уметнички факултет, 2018. [Referring to the ideas of Nicholai Velimirovich — p. 240]
- Dolotov, Ignatius. “Way of Acquiring the Virtues in the Writings of St. Nikolai of Serbia.” (in Russian) / Долотов, Игнатий. „Путь приобретения добродетелей по трудам свт. Николая Сербского.“ *Рязанский богословский вестник*, № 2 (18) (2018): 27–46. eLIBRARY ID: 42336545 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42336545>.
- Zlatanović-Marković, Valentina M. “The Theological Conception of a Man — the Anthropological Issue of the Njegos’s Work.” *Journal of the An-*

- thropological Society of Serbia*, Vol. 53, No. 1–2 (2018): 9–19 (in Serbian) / Zlatanović-Marković, Valentina M. „Bogoslovski pojam čoveka — antropološko pitanje Njegoševog dela“. *Glasnik Antropološkog društva Srbije*, Vol. 53, br. 1–2 (2018): 9–19. <https://doi.org/10.5937/gads53-15481>. [On Velimirovich's contribution to the study of Njegoš's work — pp. 10, 13–15, 18]
- Fetisov, Timothy. “The Concept of Freedom in the Biblical Theology of Law.” (in Russian) / Фетисов, Тимофей. „Понятие свободы в библейском богословии права“. In *Научные труды Донской духовной семинарии с участием кафедры «Православная культура и теология» Донского государственного технического университета: сборник*, ред. Тимофей Фетисов, 14–25. Ростов-на-Дону: ДГТУ, 2018. [On Velimirovich's biblical concept of freedom — p. 15]
- Diachkova, Natalia A. “On the word God in our speech” [provisional translation into English; original title in Russian] / Дьячкова, Наталия Александровна. „О слове Бог в нашей речи“. In *Церковь. Богословие. История. Материалы VI Всероссийской научно-богословской конференции, посвященной 100-летию мученической кончины святых Царственных страстотерпцев и их верных спутников [Екатеринбург, 10–12 февраля 2018 года]*, ред. П. И. Мангилёв, И. А. Никулин, С. Ю. Акишин, 247–251. Екатеринбург: Екатеринбургская духовная семинария, 2018. eLIBRARY ID: 36361242 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=36361242>. [Referring to Velimirovich's interpretation of the Decalogue of God — p. 248]
- Roitberg, Natalia. “Anti-Hero Evolution: From Trickster to Ivan the Fool” / Ройтберг, Н. В. „Эволюция антигероя: от трикстера до Ивана-дурака“. *Culture in the Focus of Scientific Paradigms / Культура в фокусе научных парадигм*, № 8 (2018): 121–126. eLIBRARY ID: 37354857 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=37354857>. [Referring to Velimirovich's *Prologue of Ohrid* — p. 125–126]
- Novikov, O. A., and N. A. Safronov. “State and Law in the Orthodox Doctrine” (in Russian) / Новиков, О. А., и Н. А. Сафронов. „Государство и право в православной доктрине“. In *Нравственные императивы в праве, образовании, науке и культуре. Материалы VI Международного молодежного форума, проводимого по благословению митрополита Белгородского и Старооскольского Иоанна [Елец, 25 мая 2018 г.]*, сост. Е. В. Сафронова, Д. В. Алонцева, О. А. Саввина, В. А. Телкова, 399–

410. Елец: Елецкий государственный университет им. И.А. Бунина, 2018. eLIBRARY ID: 35111709 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=35111709>. [Referring to Velimirovich — pp. 400–401]
- Shestakov, Ignatius. “Short Biography of St. Nicolai of Serbia, Bishop of Ohrid and Žiža” [provisional translation into English; original title in Russian] / Шестаков, Игнатий. „Краткое жизнеописание святителя Николая Сербского, епископа Охридского и Жичского“. In Валентин Ю. Катасонов, *Мир глазами святителя Николая Сербского*, 562–576. Москва: Русская цивилизация, 2018.
- Safronova, Elena Viktorovna, Oleg Aleksandrovich Novikov, and Nikita Alekseevich Safronov. “State and Law in the Orthodox Doctrine” (in Russian) / Сафронова, Елена Викторовна, Олег Александрович Новиков, и Никита Алексеевич Сафронов. „Государство и право в православной доктрине“. In *Право и государство в современном мире: состояние, проблемы, тенденции развития. Материалы международной научно-теоретической конференции — V Международные «Мальцевские чтения» — памяти заслуженного деятеля науки Российской Федерации, члена-корреспондента РАН, доктора юридических наук, профессора Мальцева Геннадия Васильевича* [Белгород, 28 апреля 2018 года], ред. М. В. Мархгейм, 54–71. Белгород: ООО ГиК, 2018. eLIBRARY ID: 36276562 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36276562>. [Referring to Velimirovich — p. 56]
- Kostova, Diana. “Masonry through the eyes of Orthodoxy” (in Bulgarian) / Костова, Диана. „Масонството през погледа на православието“. In *Православие — традиция и съвременност. Том. 4 2018* [Конференция: Православие — традиция и съвременност, Пловдив, 15–19 апреля 2018 года], съст. Ева Ковачева, 38–49. Пловдив: Студио 18-Пловдив, 2018. eLIBRARY ID: 36820908 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=36820908>. [Referring to Velimirovich — pp. 46–47]
- Noble, Ivana. “The Current Ecumenical Situation in Europe.” In *Challenged by Ecumenism: Documentation of the Global Ecumenical Theological Institute — Berlin 2017*, edited by Uta Andréе, Anna-Katharina Diehl, and Benjamin Simon, 14–27. Hamburg: Missionshilfe Verlag, 2018.
- Shafir, Michael. “Romania: Neither ‘Fleishig’ nor ‘Milchig’: A Comparative Study.” In *Holocaust Public Memory in Postcommunist Romania*, edited by Alexandru Florian, 96–150. Series: Studies in Anti-Semi-

- tism. Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2018. <https://doi.org/10.2307/j.ctt2050vp3.8> | <https://muse.jhu.edu/book/57526>. [On Velimirovich as a “virulently antisemitic Bishop” — p. 106]
- Širka, Zdenko S. “Transformation in the Theology of Tradition: A Study of Justin Popović and His Hermeneutical Presuppositions.” *Ostkirchliche Studien*, Band 67, Heft 1–2 (2018): 325–344.
- Šoljević, Saša. “The Status of Serbian Orthodox Church in the Republic of Bosnia and Herzegovina after the Ratification of the Constitution in 1974.” *Godišnjak: Scientific Journal for Theology*, Year XVII, No. 17 (December, 2018): 126–140 (in Serbian) / Шољевић, Саша. „Статус СПЦ у РС БиХ после доношења Устава из 1974. године“. *Годишњак — часопис Богословској факултетеу Св. Василије Осјироуки*, година XVII, број 17 (децембар 2018): 126–140. <https://doi.org/10.7251/CPBFSVO1817126S>. [On malicious claims in Yugoslav press that Bishop Nicholai Velimirovich founded the brotherhoods of worshipers within the organization “Zbor” of Dimitrije Ljotić — p. 137]

Academic Research on Bishop Nicholai Velimirovich / Академска истраживања о Еп. Николају Велимировићу:

In 2018, G. A. Kechagias defended a BA thesis on the impacts of Orthodox Theology on Christian education in the 20th century at the University of Thessaloniki.

In this thesis, the author paid attention to the contribution of Bishop Nicholai Velimirovich (pp. 26–30, 52–55), especially on pp. 65–78 — with a whole chapter dedicated to the project of “revolutionary pedagogy” set by Bishop Nicholai Velimirovich as an answer to different kinds of ideological demands of the 20th century.

The supervisor of this thesis was Professor Iraklis Rerakis [Ηρακλής Ρεράκης] from the Aristotle University of Thessaloniki:

Κεχαγιάς, Γεώργιος Αντωνίου. “Οι επιδράσεις της Ορθόδοξης Θεολογίας κατά τον 20ο αιώνα στην Χριστιανική αγωγή.” [Kechagias, Georges Antoniou. “The impacts of Orthodox Theology in the 20th century on the Christian education.”] Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεολογική Σχολή, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας / Aristotle University of Thessaloniki, Faculty of Theology, School of

Social Theology and Christian Culture, 2018. 95 pp. <https://ikee.lib.auth.gr/record/299192> | <https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.299192>.

Nikolaos Seretis defended his MA thesis on the Serbian Orthodox Church during the Nemanjić Dynasty at the Hellenic Open University in Patras. In this thesis, Seretis referred to Nicholai Velimirovich and his work on Saint Sava of Serbia [i.e. Velimirovich's *Life of St. Sava*] several times (on pp. 51, 58, 62–63, 81, 86–88, 163). Supervisors of this thesis were Prof. Georgios Nektarios Lois [Γεώργιος Νεκτάριος Λόης] and Prof. Anastasios Maras [Αναστάσιος Μαρὰς]:

Σερέτης, Νικόλαος. “Η Ορθοδοξη Εκκλησια στην Σερβια την περιοδο των Νεμανια (13^ο – 14^ο αιωνασ).” [Seretis, Nikolaos. “The Serbian Orthodox Church during the Nemanjic Dynasty (13th and 14th centuries AD).”] Διπλωματικη εργασια / Postgraduate Dissertation, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα / Hellenic Open University, Patras, 2018. 173 pp. <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/40622>.

During the same year, in September 2018, Patrik Szeghő defended his doctoral thesis on pro-Yugoslav British intellectuals in the context of WWI at the Faculty of Humanities at the Eötvös Loránd University in Budapest, Hungary. Szeghő referred to the role and influence of Nicholai Velimirovich on pp. 136–137, 139, 141, 145, 203. The supervisor of Szeghő's thesis was Professor Gábor Búr:

Szeghő, Patrik. “The Champions of Lasting Peace: Pro-Yugoslav British Intellectuals’ Crusade for a United Southern Slav State in the Course of the Great War.” Ph.D. Thesis, Faculty of Humanities at the Eötvös Loránd University in Budapest, 2018. 321 pp. URI: <http://hdl.handle.net/10831/40539> | <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/40539> | <https://doi.org/10.15476/ELTE.2018.137> | <https://doktori.hu/index.php?menuid=193&lang=EN&vid=19083>.

2019:

Bishop Nicholai's Works / Дела Еп. Николаја:

Велимировић, Свети Владика Николај. *Азбука исцјини и грује духовне њоуке*. Београд: Ind Media Publishing, 2019.

[Велимировић], Свети Николај Жички. *Диван: наука о чудесима*. Едичија „Стазе“, књ. 24. Будва: Манастир Подмаине, 2019.

Monographs / Монографије:

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 3: Conservatism, Liberalism, and Nation*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2019. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 3. Konserwatyzm, liberalizm, naród*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2019. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1078>. The following articles are particularly interesting [referring to Velimirovich]:

Gil, Dorota, and Katarzyna Sudnik. “Konserwatyzm (Serbia i Czarnogóra),” 39–51;

Gil, Dorota. “Naród (Serbia),” 178–191.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 4: Modernity, Secularization, and Progress*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2019. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 4. Nowoczesność, sekularyzacja, postęp*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2019. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1080>. The following entries are considerably interesting:

Kubik, Damian. “Nowoczesność (Serbia i Czarnogóra),” 35–47;

Kubik, Damian. “Postęp (Serbia),” 160–171.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 5: Culture, Schooling, and Humanism*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2019. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–*

XXI wiek. Tom 5. *Kultura, kształcenie, humanizm*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Slawistyczna, 2019. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1081>. The following articles are especially interesting:

Sudnik, Katarzyna. “Kultura (Czarnogóra),” 33–42;

Gil, Dorota. “Kultura (Serbia),” 56–66.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 6: Education, Tradition, and Universalism*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2019. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 6. Oświata, tradycja, uniwersalizm*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Slawistyczna, 2019. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1082>. The following entry is particularly interesting:

Gil, Dorota. “Tradycja (Serbia),” 123–133.

Kreutz, Michael. *The Renaissance of the Levant Arabic and Greek Discourses of Reform in the Age of Nationalism*. Judaism, Christianity, and Islam — Tension, Transmission, Transformation, Volume 13. Berlin — Boston: De Gruyter, 2019. <https://doi.org/10.1515/9783110634006>. [Referring to Velimirovich as an antisemite — p. 152]

Vasiljević, Maxim L., ed. *The Serbian Christian Heritage of America: The Historical, Spiritual, and Cultural Presence of the Orthodox Diaspora in North America, 1815–2019*. Monographs of Serbian History and Culture, No. 2. Los Angeles — Chicago — New York — Toronto — Belgrade: Sebastian Press, 2019.

Radosavljević, Jovan. *On Bishop Nicholai — What Contemporaries Say: Selected Texts of Prominent Admirers on the Holy Bishop and His Work*. Prepared by Jovan Radosavljević; photos by German Avakumović. Valjevo: Diocese of Valjevo, 2019 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Радосављевић, Јован. *О Владици Николају — шииа савременици кажу: изабрани њекстїови исїакнуїиїх пошїїовалаца о Свейїом Владици и њеїовом делу*. Приредїо Јован Радосављевић; фотографије Герман Авакумовић. Ваљево: Епархија ваљеуска, 2019.

Jevtić, Bishop Atanasije. *Patrology. Book 5. Holy Fathers and Teachers of the Church in the East from Photius (9th century) to the fall of Constantinople*

- (1453). Belgrade — Trebinje — Los Angeles: Faculty of Orthodox Theology at the University of Belgrade — Diocese of Zahumlje and Herzegovina — Diocese of Western America, 2019 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јевтић, Епископ Атанасије. *Патрологија. Књ. 5. Свети Оци и учитељи Цркве на Истоку од Фоиџија (9. век) до њага Цариграда (1453. г.)*. Београд — Требиње — Лос Анџелес: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Епархија захумско-херцеговачка — Епархија западно-америчка, 2019. [Referring to Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 146, 284]
- Gačić, Aleksandra, ed. *When the Dreams of a Romantic Yugoslavian Sink: The Emigration Diary of Dr. Bogumil Vošnjak*. Ljubljana: Archive Society of Slovenia, 2019 [provisional translation into English; original title in Slovenian] / Gačić, Aleksandra, ur. *Ko zatonejo sanje romantičnega Jugoslavana: izseljenski dnevnik dr. Bogumila Vošnjaka* [Ureditev in transkripcija vira, avtorica spremne študije Aleksandra Gačić]. Viri / Arhivsko društvo Slovenije, št. 42. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2019. [Referring to Velimirovich — pp. 139, 320]
- Chinyakova, Galina P. *Tale of the Sky. A Book about how the Creation of God: Nature, the World of Wild Animals and Domestic Animals, Birds of the Sky and Fish of the Sea — Obey the Saints of God and Serve Them*. 2nd ed. Moscow: Publishing House of the Moscow Patriarchate, 2019 [provisional translation into English; original title in Russian] / Чинякова, Галина П. *Сказка о небе. Книга о том, как творение Божие: природа, мир диких зверей и домашних животных, птиц, небесных и рыб морских — слушается святых угодников Божиих и служит им*. Изд. 2-е, исправ. и доп. Москва: Издательство Московской Патриархии Русской Православной Церкви, 2019. [Referring to Velimirovich's teaching — pp. 7, 10, 15ff]
- Ramet, Sabrina P., ed. *Orthodox Churches and Politics in Southeastern Europe: Nationalism, Conservatism, and Intolerance*. Palgrave Studies in Religion, Politics, and Policy. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2019. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-24139-1>. [Referring to Velimirovich as a pro-fascist — p. 9, antisemite and racist — pp. 95, 112, 115–117, 122, 127]
- Subotić, Jelena. *Yellow Star, Red Star: Holocaust Remembrance after Communism*. Ithaca [New York]: Cornell University Press, 2019.

- <https://doi.org/10.1515/9781501742415>. [Referring to Velimirovich as an antisemite — pp. 46, 73]
- Čavoški, Kosta, and Aleksandar Kostić, eds. *Slobodan Jovanović — Life, Work, Times: on the Occasion of the 150th Anniversary of His Birth*. English translation Jelena Mitrić, Tatjana Ćosović, Tanja Ružin Ivanović. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 2019. <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/8986>. [Referring to Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 68, 180, 399, 487]
- Čulibrk, Jovan, Bishop of Pakrac and Slavonia, ed. *New Martyrs: Polyerspective I. Collected Papers*. Belgrade: Museum of Genocide Victims, 2019 (in Serbian) / Тулибрк, Јован, ур. *Новомученици: њолийерсјекџива I. Зборник радова*. Београд: Музеј жртва геноцида, 2019. URL <https://www.2.muzejgenocida.rs/izdanja-muzej-zrtava-genocida-beograd/strucni-casopisi-i-zbornici/novomucenici>. [Referring to Velimirovich — pp. 7, 11, 14–15, 61–62, 77–78]
- Vatashki, Atanas Rumenov. *Religion and Science — Opposition or Union*. Veliko Tarnovo: Faber Publishing House, 2019 [provisional translation into English; original title in Bulgarian] / Ваташки, Атанас Руменов. *Религија и наука — противопоставяне или единение*. Велико Търново: Издателство „Фабер“, 2019. [Referring to Velimirovich — pp. 276, 278, 288, 302]
- Marek, Pavel. *Bishop Gorazd (Pavlík): A Lifetime Search for the Perfect Church for the 20th Century* (in Czech) / Marek, Pavel. *Biskup Gorazd (Pavlík): životní příběh hledání ideální církve pro 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. [Referring to Velimirovich — pp. 153, 154, 216, 235, 265, 556]
- For more monographs interesting for Nicholai studies published in 2019, cf. this issue of the *Nicholai Studies*, ie. below, “Book Notes (2018–2022),” pp. 507–511.

Articles / Чланици:

- Vesnić, Radoslav. “Milenko Vesnić. A Peasant Who Became One of the Most Important Serbian Diplomats.” *Savindan*, year XXIX, no. 29 (January 27, 2019): 11–14 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Веснић, Радослав. „Миленко Веснић. Сељаче које је стало у једног од најзначајнијих српских дипломата“. *Савиндан*, го-

- дина XXIX, бр. 29 (27. јануар 2019): 11–14. [On the diplomatic mission to the United States in 1917–1918; according to the author, a member of this mission, lead by Milenko Vesnić, was Nicholai Velimirovich — p. 13]
- Marić, Marina. “[The Serbian Cemetery in Libertyville:] Saint Bishop Nicholai and Saint Bishop Mardarije. Two Saints who watch over the Serbs in America.” *Orthodoxy*, Vol. LIV, No. 1246 (February 15, 2019): 30–33 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Марић, Марина. „[Српско гробље у Либертивилу:] Свети Владика Николај и Свети Владика Мардарије. Два светитеља која бдију над Србима у Америци“. *Православље: новине Српске Патријаршије*, година LIV, бр. 1246 (15. фебруар 2019): 30–33.
- Dimitrijevic, Vladimir. “Serbian Political Emigration and Tito’s Yugoslavia.” *National Interest* XV, Vol. 34, No. 1/2019 (2019): 147–169 (in Serbian) / Димитријевић, Владимир. „Српска политичка емиграција и Титова Југославија“. *Национални интерес*, година XV, Vol. 34, број 1/2019 (2019): 147–169. <https://doi.org/10.22182/ni.3412019.7>. [Referring to Velimirovich — p. 148, his letter to Winston Churchill — pp. 151–154, his political attitudes — pp. 156–157, 161]
- Isić, Momčilo, Olivera Dumić, Dejana Banković, and Nebojša Đokić. [“Spiritual Environment”] “The National Christian Community: God—Prayer Movement.” In *The Church of the Venerable Mother Paraskeva and Parish Life in Lapovo: 1919–2019*, edited by Predrag Dragojević, 267–281. Lapovo: Kolor press, 2019 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Исић, Момчило, Оливера Думић, Дејана Банковић, и Небојша Ђокић. „[Духовно окружење] Народна хришћанска заједница Богомољачки покрет“. У *Храм њрејоодне мајии Параскеве и њарохијски живои у Лајову: 1919–2019.*, уредио Предраг Драгојевић, 267–281. Лапово: Колор прес, 2019. [On activities of God–Worshiper’s movement and its connection to Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 268–274, 279–281]
- Shkarovsky, M. V. “Economic activities and the financial situation of the Russian St. Panteleimon monastery on Mount Athos in the 1910–1930s.” *Bulletin of Church History*, No. 1–2 (53–54) (2019): 228–260 (in Russian) / Шкаровский, Михаил Витальевич. „Экономическая деятельность и материальное положение русского Свято-Пантелеймоновского монастыря наАфоне в 1910–1930х гг.“. *Вестник церковной*

- истории, No. 1–2 (53–54) (2019): 228–260. eLIBRARY ID: 39130359 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=39130359>. [On connections of Velimirovich with Russian Athonite monks, p. 255]
- Kostruykov, Andrey A. “Physician, heal thyself’ (Luke 4:23). Professor S. V. Troitsky against the ‘Eastern Papacy’ of Constantinople.” *Vestnik Pravoslavnogo Sviato-Tikhonovskogo gumanitarnogo universiteta. Seriya II: Istorii. Istoriiia Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi*, Iss. 87 (2019): 141–148 (in Russian) / Кострюков, Андрей Александрович. „Врачи, исцелился сам» (Лук. 4, 23). Профессор С. В. Троицкий против «восточного папизма» Константинополя“. *Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Серия 2: История. История Русской Православной Церкви*, Вып. 87 (2019): 141–148. <http://dx.doi.org/10.15382/sturII201987.141-148>.
- Kostruykov, Andrey A. “The Preparation of Moscow Conference of Heads and Representatives of Local Orthodox Churches in 1948.” *Rossiiskaia Istoriiia / Russian History*, № 1 (2019): 197–206 (in Russian) / Кострюков, Андрей Александрович. „Подготовка Московского совещания глав и представителей поместных православных Церквей 1948 г.“ *Российская история*, № 1 (2019): 197–206. eLIBRARY ID: 37073078 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37073078>. <https://doi.org/10.31857/S086956870004235-9>.
- Danilec, Jurij, and Pavel Marek. “Success, or Defeat? On the Orthodox Mission of the Serbian Bishop Dositheus (Vasić) in Czechoslovakia in 1920 – 1926.” *Kultúrne dejiny / Cultural History*, Volume 10, Issue 2 (2019): 233–263.
- Dumachev, Alexander Vladimirovich. “Family as a Gift from God.” (in Russian) / Думачев, Александр Владимирович. „Семья как дар Божий“. In «*Молодежь: свобода и ответственность*». *Материалы Регионального этапа XXVII Международных Рождественских образовательных чтений. Липецк — Задонск, 22–24 ноября 2018 г.*, ред. Виталий Диесперов, Е. Ю. Санкевич, В. А. Вальковская, 177–180. Липецк: Липецкая митрополия — Липецкий государственный технический университет, 2019. [Referring to the ideas of Nicholai Velimirovich — p. 179]
- Milovanović, Sava. “Ecumenism and Natonalism in Radovan Bigović’s Theology.” *Symplexis*, Vol. 2 (2019): 93–104 (in Serbian) / Миловано-

- вић, Сава. „Екуменизам и национализам у теологији Радована Биговића“. *Симплексис: Архив за српску културу и хуманистику*, Vol. 2 (2019): 93–104.
- Јевтић, Александар. “From the Editor’s Desk.” *Žički Blagovesnik*, April–June 2019 (2019): 2–4 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јевтић, Александар. „Са уредничког стола“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, април–јун 2019 (2019): 2–4. [Referring to Velimirovich, the founder of the *Žički Blagovesnik* — pp. 3–4]
- Khmyrov, Nikodim. “‘There Are No Experienced Atheists’: Antireligious Propaganda and the Mood of the Russian People in the early 1920s. According to the journal ‘Church News’, Sremsky Karlovtsy.” *Current Issues of Church Science*, № 2 (2019): 105–110 (in Russian) / Хмыров, Никодим. „«Нет опытных безбожников»: антирелигиозная пропаганда и настроения русского народа в начале 1920-х годов. По материалам журнала «Церковные ведомости», Сремские Карловцы“. *Актуальные вопросы церковной науки: научный журнал*, No. 2, 2019 [Материалы X международной научно-богословской конференции «Актуальные вопросы современного богословия и церковной науки» Санкт-Петербург, 25–26 сентября 2018 года] (2019): 105–110. eLIBRARY ID: 39559611 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=39559611>.
- Zinkovskiy, Methody. “Kenoticity as a Hypostatic or Personal Property?” *Current Issues of Church Science*, № 2 (2019): 218–227 (in Russian) / Зинковский, Мефодий. „Кенотичность как ипостасное или личностное свойство“. *Актуальные вопросы церковной науки: научный журнал*, No. 2, 2019 [Материалы X международной научно-богословской конференции «Актуальные вопросы современного богословия и церковной науки» Санкт-Петербург, 25–26 сентября 2018 года] (2019): 218–227. eLIBRARY ID: 39559701 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=39559701>. [Referring to the teaching of Nikolai Velimirovich — pp. 219–221]
- Zinkovskiy, Methody, and Kirill Zinkovskiy. “Modern Educational Guidelines and Deification as the Goal of Christian Life.” *Review of the Russian Christian Academy for the Humanities*, Volume 20, Issue 2 (2019): 167–181 (in Russian) / Зинковский, Мефодий, и Кирилл Зинковский. „Современные образовательные ориентиры и обожение как цель жизни христианина“. *Вестник Русской христианской гуманитарной*

- академии, том 20, выпуск 2 (2019): 167–181. eLIBRARY ID: 39166055 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=39166055>. <http://doi.org/10.25991/VRHGA.2019.20.3.017>. [Referring to Velimirovič's teaching — p. 176]
- Aleksić, Slađana. "Contribution of St. Nikolai of Serbia to Christian Semiology." [Алексич, Слађана. „Вклад Св. Николая Сербского в христианскую семиологию“.] In *Byzantine–Slavic Readings II. Proceedings of the International Scientific Conference, held on November 24, 2018 at the University of Niš*, ed. By Dragiša Bojović and Kristina Mitić, 305–315. Niš: Center for Byzantine-Slavic Studies — University of Niš, 2019 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Алексић, Слађана. „Допринос Светог Владике Николаја Велимировића хришћанској семиологији“. У *Византијско-словенска чћењенија II. Зборник радова са Међународне научне конференције, одржане 24. новембра 2018. године на Универзитету у Нишу*, ур. Драгиша Бојовић и Кристина Митић, 305–315. Ниш: Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу — Међународни центар за православне студије — Центар за црквене студије, 2019.
- Mikhaltsov, Nikolay N. "Reception of Platonism in Philosophical and Theological Thought of Priest Pavel Florensky." *The Works of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (With Missionary Orientation)*, Issue IX (2019): 70–77 (in Russian) / Михальцов, Николай Николаевич. „Рецепция платонизма в философско-богословской мысли свящ. Павла Флоренского“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью)*, Выпуск IX (2019): 70–77.
- Shpakov, A. E. "Battle of Kosovo Field (1389). Spiritual Meaning of Historical Dates and Holidays." In *Serbia, the Slavic World and Their Neighbors: Questions of History and Culture (To the 650th Anniversary of The Battle on the Kosovo Field): Materials of the International Scientific-Practical Conference*, ed. E. G. Vartanyan and O. V. Matveev, 3–12. Krasnodar: Kuban State University, 2019 (in Russian) / Шпаков, А. Э. „Битва на Косовом поле (1389 г.). Духовный смысл исторических дат и праздников“. In *Сербия, славянский мир их соседи: вопросы истории и культуры (к 650-летию битвы на Косовом поле): материалы Международной научно-практической конференции*, ред. Э. Г. Вартањян и О. В. Матвеев, 3–12. Краснодар: Кубанский

- государственный университет — Факультет истории, социологии и международных отношений — Центр славянских исследований — «Традиция», 2019. eLIBRARY ID: 41434805 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41434805>. [Referring to the ideas of Nikolai Velimirovich — pp. 6, 9]
- [Maximovich], Hl. Johannes von Shanghai. “Über den Zustand des Ökumenischen Patriarchats.” *Der Bote der deutschen Diözese der Russischen Orthodoxen Kirche im Ausland*, № 2/2019 (2019): 2–7.
- “Anzeige: Orthodoxe Kreuzprozession und Hl. Nikolaj Velimirović — Lesungen 2019.” *Der Bote der deutschen Diözese der Russischen Orthodoxen Kirche im Ausland*, № 2/2019 (2019): 8.
- Ćilerdžić, Andrej. “Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts.” In *Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts* (Schriften des Ostkircheninstituts der Diözese Regensburg, Band 3), hg. Dietmar Schon, 11–16. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2019.
- Kisić, Rade. “Serbische Orthodoxe Kirche und ökumenische Bewegung.” In *Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts* (Schriften des Ostkircheninstituts der Diözese Regensburg, Band 3), hg. Dietmar Schon, 82–96. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2019.
- Chibisova, Anastasiya. “League of Churches: On One Unimplemented Project of the Patriarchate of Constantinople.” *Vestnik Pravoslavnogo Sviato-Tikhonovskogo gumanitarnogo universiteta. Serii II: Istorii. Istorii Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi*, Iss. 87 (2019): 51–71 (in Russian) / Чибисова, Анастасия Александровна. „Лига церквей: к вопросу о нереализованном проекте Константинопольского Патриархата“. *Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Серия 2: История. История Русской Православной Церкви*, Вып. 87 (2019): 51–71. <http://dx.doi.org/10.15382/sturII201987.51-71>.
- Eftimievich Mikhailovich, Maria. “Monk and War (Serbia in the Diary Notes, and Poetry of Orthodox Monk Roman (Mathiushin)).” (in Russian) / Эфтимиевич Михайлович, Мария. „Монах и война (Сербия в дневниковых записках иеромонаха Романа (Матюшина))“. In *Политическое пространство и социальное время: система координат в меняющемся мире. Сборник научных трудов*

- XXXV *Международного Харакского форума*, ред. Т. А. Сенюшкина и Д. Танчич, 353–365. Симферополь: ООО Издательство Типография «Ариал», 2019. eLIBRARY ID: 37617178 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37617178>.
- Lubardić, Bogdan. “Hesychastic Presuppositions of the ‘Diary of Prayer’ of St Justin Popović: Commentary on His First Criticism of Kant.” (in Serbian) / Лубардић, Богдан. „Исихастичке претпоставке Молитвеног дневника Јустина Поповића: коментар на прву примедбу Поповића Канту“. У *Вигјехом свјејџ истиниј: Исихазам у живоју Цркве Српских и њоморских земаља. Научни догословски скуј њоводом ѡрславе 800 ѡдина Цркве српских и њоморских земаља и 630 ѡдина манасџира Тумане, Манасџир Тумане, 14. сејџембар 2019. ѡдине: Зборник радова*, ур. Златко Матић, 189–266. Београд — Пожаревац: Институт за систематско богословље ПБФ УБ — Одбор за просвету ЕПБ — Манастир Тумане, 2019.
- Dudka, R. A. “Justin Popovich Against Ecumenism.” [Дудка, Р. А. „Јустин Попович проти екуменизму“]. *Literature and Culture of Polissya*, № 94 (2019) [Series “History Research,” № 11] (2019): 171–180. (in Russian) / Дудка, Р. А. „Иустин Попович против екуменизма“. *Литература та култура Полісся*, выпуск 94 (2019) [Серія „Історичні науки“, № 11] (2019): 171–180. <https://doi.org/10.31654/2520-6966-2019-11i-94-171-180>.
- Gallaher, Brandon. “Ecumenism as Civilisational Dialogue: Eastern Orthodox Anti-Ecumenism and Eastern Orthodox Ecumenism. A Creative or Sterile Antinomy?” *International Journal for the Study of the Christian Church*, Volume 19, Issue 4 (2019): 265–285. <https://doi.org/10.1080/1474225X.2019.1595827>. [On St. Justin Popović’s book *The Orthodox Church and Ecumenism* (1974) — pp. 7–8]
- Perić, Đorđe D. “Bishop Nicholas Velimirović’s Poetry About St Sava.” (in Serbian) / Перић, Ђорђе Д. „Светосавска поезија Владике Николаја Велимировића“. *Брајџсџво: часојис Друшџџва „Свејџи Сава“*, година XXIII (2019): 25–40. <https://doi.org/10.18485/bratstvo.2019.23.2>.
- Petrović, Srećko. “Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον in Mt 6:11 as ‘Our Super-Substantial Bread’: Echoes of Some Patristic Interpretations in Contemporary Orthodox Understanding.” *ΦΙΛΟΘΕΟΣ — Philotheos: International Journal for Philosophy and Theology*, Vol. 19, Issue 2 (2019): 184–203. <https://doi.org/10.5840/philotheos201919210>. [Referring to

- Velimirovich's Eucharistic explanation of the 'bread petition' of Lord's Prayer — p. 197]
- Polyansky, Alexander. "The Conversation between Christ and The Woman of Samaria: an approach to theological and historical Analysis." *Theological and Historical Collection*, No. 14 (2019): 23–32 (in Russian) / Полянский, Александр Александрович. „Беседа Христа с самарянкой: опыт богословско-исторического анализа“. *Богословско-исторический сборник*, выпуск 14 (2019): 23–32. [Referring to the commentary of Bishop Nicholai Velimirovich — p. 29]
- Abramov, S. I. "Feat as a Method of Spiritual and Moral Education of Adolescents." *Theological and Historical Collection*, No. 15 (2019): 159–171 (in Russian) / Абрамов, Сергей Иванович. „Подвиг как метод духовно-нравственного воспитания подростков“. *Богословско-исторический сборник*, выпуск 15 (2019): 159–171. eLIBRARY ID: 42314283 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=42314283>. [Referring to Velimirovich's ideas — pp. 164, 167]
- Muld, A. "The Relevance of the 'Missionary Letters' of St. Nicholai of Serbia." [provisional translation into English; original title in Russian] / Мульд, А. „Актуальность «Миссионерских писем» святителя Николая Сербского“. In *Современная семья: православная традиция и современность: Сборник материалов VI Международной научно-практической Свято-Тихоновской конференции (Псков, 15–17 ноября 2019 г.). Том I*, ред. М. А. Манойлова, К. А. Шморга, В. А. Сущенко, 61–64. Псков: Псковский государственный университет, 2019. eLIBRARY ID: 41673137 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41673137>.
- Smiljkovic, Stana. "Religious Thought Through Aesthetics in 'Prayers by the Lake' by Nikolai Velimirovic." *Yearbook of the Serbian Academy of Education*, Vol. XIV (2019): 125–130 (in Serbian) / Смиљковић, Стана. „Религиозна мисао кроз естетику у 'Молитвама на језеру' Николаја Велимировића“. *Годишњак Српске академије образовања*, година XIV (2019): 125–130.
- Priyma, Ivan. "Towards Aleksey Khomyakov's Heritage (Regarding V. F. Yegorov's Conception)." *Slavic Studies*, Vol. 23, No. 2 (2019): 156–180 (in Russian) / Прийма, Иван Ф. „О наследии Алексея Степановича Хомякова: (к концепции Б.Ф. Егорова)“. *Славистика*, кн. XXIII, свеска 2 (2019): 156–180. <https://doi.org/10.18485/slavistika.2019.23.2.15>.

- Valentinovich, Vasiliev Aleksey, and Aleksandr Pavlovich Bykhovtsov. “Knowledge of God in the Life of the Slavic People, Philosophical Abysses of Modern Society, and St. Sabbas-Like Person by St. Justin (Popović)” *Society: Philosophy, History, Culture*, No. 9 (2019) (in Russian) / Валентинович, Васильев Алексей, и Александр Павлович Быховцов. „Богопознание в жизни славянских народов, «философские пропасти» современного общества и «святосаввский» человек прп. Иустина (Поповича)“. *Общество: философия, история, культура*, Выпуск № 9, 2019 [<https://doi.org/10.24158/fik.2019.9>] (2019): [1–7]. <https://doi.org/10.24158/fik.2019.9.2>. eLIBRARY ID: 40804581 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=40804581>.
- Giorda, Maria Chiara, and Ioan Cozma. “Beyond Gender: Reflections on a Contemporary Case of Double Monastery in Orthodox Monasticism — St. John the Baptist Monastery of Essex in England.” *Religions*, Vol. 10, No. 8 (2019): 453 [1–19]. <https://doi.org/10.3390/rel10080453>. [Claiming that Velimirovich ordained Seraphim Sakharov to the priesthood in 1941 — p. 3]
- Saggau, Emil Hilton. “Kosovo Crucified — Narratives in the Contemporary Serbian Orthodox Perception of Kosovo.” *Religions*, Vol. 10, No. 10 (2019): 578 [1–18]. <https://doi.org/10.3390/rel10100578>. [Referring to Velimirovich — pp. 10, 16]
- Polyakov, Nikolay. “The Veneration of St. Tikhon of Zadonsk: Historical and Geographical Aspects.” (in Russian) / Поляков, Николай Николаевич. „Почитание свт. Тихона Задонского: историко-географический аспект“. In *Теология: история, проблемы, перспективы. Материалы VII Всероссийской научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых с международным участием*, ред. Н. Я. Безбородова и Н. В. Стюфляева, 33–37. Липецк: Липецкий государственный педагогический университет им. П. П. Семенова-Тян-Шанского, 2019. eLIBRARY ID: 42368590 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=42368590>.
- Plested, Marcus. “A Responseto Professor Levering.” In *The Book of Acts: Catholic, Orthodox, and Evangelical Readings*, edited by Charles Raith II, 127–134. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 2019. <https://doi.org/10.2307/j.ctvgsobmz.15>. [Referring to Bishop Nicolai Velimirovich — p. 127]

- Osipova, Elena A. “To a Question of the Russian-Serbian Literary Crossings.” *Dva veka russskoi klassiki / Two Centuries of the Russian Classics: Academic Journal*, Vol. 1, № 1 (2019): 148–157. (in Russian) / Осипова, Елена Аркадьевна. „К вопросу о русско-сербских литературных пересечениях“. *Два века русской классики: научный журнал*, Том 1, № 1 (2019): 148–157. <https://doi.org/10.22455/2686-7494-2019-1-1-148-157>.
- Botić, Pavle. “Werther, or a Signature of the Grave.” (in Serbian) / Ботић, Павле. „Вертер или потпис гроба“. In *Гробља: Књижевно-културна материјализација смрти*, ур. Драган Бошковић, 243–252. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2019. [Referring to Velimirovich — p. 244]
- Terekhov, K. V. “A Comparative Analysis of Interpretations on the Decalogue of St. Nicholas Serbian and Archpriest Alexander Men.” (in Russian) / Терехов, Константин Владимирович. „Сравнительный анализ толкований на Декалог святителя Николая Сербского и протоиерея Александра Меня“. In *Экзегетика и герменевтика Священного Писания. Материалы научно-богословской конференции весна-осень*, Сборник докладов №4, ред. Георгий Климов, М. В. Ковшов и С. В. Зубов, 30–36. Сергиев Посад: Кафедра Библистики Московской духовной академии, 2019. <https://www.bible-mda.ru/wp-content/uploads/Сборник-материалов-конференции-№4.-2019-г.pdf>.
- Kostuev, E. O. “The Doctrine of Military Service in the Holy Scriptures of the Old Testament and its Influence on the Formation of the Russian Military Doctrine of the XIV – XVII Centuries.” (in Russian) / Костуев, Эльдар Олегович. „Учение о воинском служении в Священном Писании Ветхого Завета и его влияние на формирование русской военной доктрины XIV – XVII вв“. In *Экзегетика и герменевтика Священного Писания. Материалы научно-богословской конференции весна-осень*, Сборник докладов №4, ред. Георгий Климов, М. В. Ковшов и С. В. Зубов, 199–221. Сергиев Посад: Кафедра Библистики Московской духовной академии, 2019. [Referring to Velimirovich’s *War and the Bible* — p. 205]
- Botić, Pavle. “Saint Sava, the Salt of the Serbian Land.” *Church Studies*, Year XVI, Number 16/1 (2019): 73–83 (in Serbian) / Ботић, Павле. „Свети Сава, со земљи српској“. *Црквене студије*, година XVI, бр. 16/1 (2019): 73–83. [Referring to Velimirovich’s *Life of St. Sava* — pp. 75, 81]

- Patafta, Daniel, and Danijel Časni. "Ortodox Church in Republic of Slovenia." *Ephemerides theologicae Fluminenses*, Vol. 27, No. 1 (53): 113–135 (in Croatian) / Patafta, Daniel, i Danijel Časni. „Pravoslavni u Sloveniji“. *Riječki teološki časopis*, godina 27, br. 1 (53) (2019): 113–135. <https://hrcak.srce.hr/235932>.
- Levuškina, Ružica. "The Newly Appeared Heirs of St. Sava of Serbia and Hymnography in Their Honor". [provisional translation into English] / Левушкина, Ружица. „Новоявленные наследники святителя Саввы Сербского и гимнография в их чест“. *Church Studies*, Year XVI, Number 16/2 (2019): 695–708 (in Serbian) / Левушкина, Ружица. „Новојављени свети наследници Светитеља Саве и химнографија о њима“. *Црквене сџудује*, година XVI, бр. 16/2 (2019): 695–708. <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/4812>.
- Larchet, Jean-Claude. "Les «Prières sur le lac» de saint Nicolas Velimirović, ou l'homme déifié du christianisme comme antithèse du surhomme de Nietzsche." *Church Studies* XVI, No. 16/2 (2019): 709–716 (in Serbian) / Ларше, Жан-Клод. „Молитве на језеру’ Светог Николаја Велимировића или обожени човек у хришћанству као антитеза Ничеевом начовеку“. *Црквене сџудује*, година XVI, бр. 16/2 (2019): 709–716.
- Sharakov, S. L. "Faith and Vision in the Novel 'The Idiot'" (in Russian) / Шараков, Сергей Леонидович. „Вера и видение в романе «Идиот»“. In *Достоевский и современность. Материалы XXXIII Международных Старорусских чтений 2018 года*, ред. С. Л. Шараков, 214–232. Великий Новгород: Новгородский музей-заповедник, 2019. https://fedordostoevsky.ru/pdf/ds_33.pdf. [Referring to Velimirović's *Symbols and Signs* — p. 225]
- Mazyrin, Alexander Vladimirovich. "Issues of the break in Eucharistic communion and the lack of grace of schismatic rites in the domestic church controversy of the 1920s–1930s (in the context of contemporary problems in the relationship between the Russian Orthodox Church and Church of Constantinople)" [provisional translation into English; original title in Russian] / Мазырин, Александр Владимирович. „Вопросы разрыва евхаристического общения и безблагодатности раскольничьих священнодействий в отечественной церковной полемике 1920–1930-х гг. (в контексте современных проблем во взаимоотношениях Русской Православной и Кон-

- стантинопольской Церквей)“. In *Церковь. Богословие. История: материалы VII Всероссийской научно-богословской конференции (Екатеринбург, 8–10 февраля 2019 г.)*, ред. Корнилий Зайцев, П. И. Мангилёв, И. А. Никулин, С. Ю. Акишин, 80–92. Екатеринбург: Екатеринбургская духовная семинария, 2019. eLIBRARY ID: 41190005 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41190005>.
- Rogatenyuk, Igor Yurievich. “The concept of ‘the People of God’ in the context of the relationship of the Old and New Testament” [provisional translation into English; original title in Russian] / Рогатенюк, Игорь Юрьевич. „Понятие «народ Божий» в контексте соотношения Ветхого и Нового заветов“. In *Церковь. Богословие. История: материалы VII Всероссийской научно-богословской конференции (Екатеринбург, 8–10 февраля 2019 г.)*, ред. Корнилий Зайцев, П. И. Мангилёв, И. А. Никулин, С. Ю. Акишин, 171–177. Екатеринбург: Екатеринбургская духовная семинария, 2019. eLIBRARY ID: 41190022 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41190022>. [Referring to Velimirovich — p. 172]
- Diachkova, Natalia A. “Spiritual Conversation as a Genre” [provisional translation into English; original title in Russian] / Дьячкова, Наталия Александровна. „Духовная беседа как жанр“. In *Церковь. Богословие. История: материалы VII Всероссийской научно-богословской конференции (Екатеринбург, 8–10 февраля 2019 г.)*, ред. Корнилий Зайцев, П. И. Мангилёв, И. А. Никулин, С. Ю. Акишин, 217–222. Екатеринбург: Екатеринбургская духовная семинария, 2019. eLIBRARY ID: 41190041 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41190041>. [Referring to Velimirovich — p. 220]
- Kalashnikova, Olesya. “Cross Procession Munich — Dachau.” *Bulletin of the German Diocese of the Russian Orthodox Church Abroad*, № 5/2019 (2019): 17–19 [provisional translation into English; original title in Russian] / Калашникова, Олеся. „Крестный ход Мюнхен — Дахау“. *Вестник Германской Епархии Русской Православной Церкви за границей*, № 5/2019 (2019): 17–19.
- Matreńczyk, Ała. “[Vidovdan in Białystok] Closer to Serbia.” [provisional translation into English; original title in Polish] / Matreńczyk, Ała. “[Vidovdan w Białymstoku] Bliżej Serbii.” *Przegląd Prawosławny: miesięcznik ogólnopolski*, Nr 8 (410) (sierpień 2019): 12–14. [Vidovdan and Divine Liturgy in the Chapel of St. Nicholai Velimirovich in Białystok]

- Matreńczyk, Ała. “[Saint Nicholai Velimirovich: Like Fresh Air.” [provisional translation into English; original title in Polish] / Matreńczyk, Ała. “[Święty Mikołaj (Velimirović)] Niczym świeże powietrze.” *Przegląd Prawosławny: miesięcznik ogólnopolski*, Nr 8 (410) (sierpień 2019): 14–18.
- Moga, Ioan. “Jüdische Elemente in der Tradition der Orthodoxen Kirche. Ein Beitrag im Zeichen des Dialogs.” [“Jewish Elements in the Tradition of the Orthodox Church. A Contribution to Dialogue.”] *Review of Ecumenical Studies Sibiu*, Vol. 11, No. 2 (2019): 167–179. <http://doi.org/10.2478/ress-2019-0013>. [Referring to Velimirovich as an Anti-Semite — p. 173]
- Levuškina, R. “Orthodox Sphere Onomasticon in Serbian Language and Linguistics (Further Research).” (in Russian) / Левушкина, Ружица. Православный ономастикон в сербском языке и сербской лингвистике (пути дальнейших исследований)“. In *Ономастика Поволжья: материалы XVII Международной научной конференции (Великий Новгород, 17–20 сентября 2019 года)*, ред. В. Л. Васильев, 77–82. Великий Новгород: Новгородский гос. ун-т им. Ярослава Мудрого — ТПК «Печатный двор», 2019. <https://doi.org/10.34680/2019.onomastics.77> / URL: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/6690>. [Referring to Velimirovich’s *Prologue of Ohrid* — p. 78]
- Kiechel, Charlotte. “Legible Testimonies: Raphaël Lemkin, the Victim’s Voice, and the Global History of Genocide.” *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, Vol. 13, Iss. 1 (2019): 42–63. <https://doi.org/10.5038/1911-9933.13.1.1586>. Available at: <https://digitalcommons.usf.edu/gsp/vol13/iss1/8>. [Referring to Velimirovich’s *The Soul of Serbia* — p. 51, n. 51]
- Djokić, Dejan. “The Century of Yugoslavia: How and Why the Serbs, Croats and Slovenians Established a Common State.” (in Serbian) / Djokić, Dejan. „Vek Jugoslavije: kako i zašto su Srbi, Hrvati i Slovenci stvorili zajedničku državu?“ *Tragovi: časopis za srpske i hrvatske teme*, Vol. 2, br. 1 (2019): 25–51. <https://hrcaj.srce.hr/221393> / <http://research.gold.ac.uk/id/eprint/25678>. [Referring to Velimirovich — p. 33]
- Ilić, V., and N. Blagojević. “Contribution of Russian Emigration to the Work of Printing House ‘Saint Emperor Constantine’ in the City of Niš (Kingdom of Yugoslavia)” (in Russian) / Илич, Велимир, и Ненад Благоевич. „Вклад русской эмиграции в работу типографии «Святой царь

- Константин» в г. Ниш (Королевство Югославия)“*. Многоязычие в образовательном пространстве*, Том 11 (2019): 22–29. eLIBRARY ID: 42757982 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42757982>. <https://doi.org/10.35634/2500-0748-2019-11-22-29>. [Referring to Velimirovich — p. 24]
- Isaev, Sergey Aleksandrovich. “Doctrine of Law by St. Nicholas of Serbia (1880–1956): An Attempt of Systematization and Estimation.” *Religion. Church. Society / Religija. Tserkov’. Obshchestvo*, Volume VIII (2019): 34–59 (in Russian) / Исаев, Сергей Александрович. „Учение свт. Николая Сербского (1880–1956) о Законе: опыт систематизации и критической оценки“. *Религия. Церковь. Общество. Исследования и публикации по теологии и религии*, Выпуск VIII (2019): 34–59. eLIBRARY ID: 42766819 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=42766819>. <https://doi.org/10.24411/2308-0698-2019-00005>.
- Stanojlović, Ninoslav. “Orthodox Priests — Ancestors of the Abbess Ana” (in Serbian). In *Hegumenia Ana (Adžić) — the Personification of Devotion: A Collection of Works on the Occasion of 120 Years Since Her Birth and 70 Years Since Her Receiving the Monastic Rank*, edited by Ilijana R. Čutura, and Oliver Đorđević, 17–22. Jagodina: Faculty of Pedagogical Sciences at the University of Kragujevac — Historical Archive “Srednje Pomoravlje”, 2019 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Станојловић, Нинослав. „О богословским прецима игуманије Ане“. У *Игуманија Ана (Аџић) оличење њосвећености: зборник радова њоводом 120 њодина од рођења и 70 њодина од ѡримања монашкој чина*, ур. Илијана Р. Чутура и Оливер Ђорђевић, 17–22. Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу — Историјски архив „Средње Поморавље“, 2019. <https://pefja.kg.ac.rs/zbornik-ana-adzic/> [Referring to Velimirovich — p. 17]. In the same book, there are a few papers that are interesting for Nicholai studies, and we will mention them below:
- Đorđević, Oliver. “Childhood of Nadežda Adžić, Future Reverend Mother Ana, Abbess of the Vračevšnica Monastery” (in Serbian) / Ђорђевић, Оливер. „Младаљачко доба Надежде Аџић, потоње часне мајке Ане, игуманије манастира Враћевшнице“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 23–28. [Referring to Velimirovich — pp. 23, 28]
- Mišković, Svetlana. “Nadežda Adžić’s Youth Diaries — A Call to Religious Life” (in Serbian) / Мишковић, Светлана. „Записи из младости — пут призива“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 29–34. [Referring to Velimirovich — p. 33]

- Trajkov, Jasmina. “Nadežda Adžić’s Artworks kept in the Vračevšnica Monastery” (in Serbian) / Трајков, Јасмина. „Уметнички радови Надежде Аџић из заоставштине у манастиру Враћевшница“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 35–39.
- Stankov, Ljiljana. “Sacred Vocation, Filled With Love and Passion — Nadežda Adžić’s Charitable Work in Belgrade and Bitolj” (in Serbian) / Станков, Љиљана. „Свети посао, са пуно љубави и душе — добротворни рад Надежде Аџић у Београду и Битољу“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 41–58. [Referring to Velimirovich — pp. 52–56]
- Tanić, Dejan. “Key Moments in Serbian-Russian Cultural and Spiritual-Ideological Relationships from Saint Sava to Episcopus Nikolaj [= Bishop Nicholai]” (in Serbian) / Танић, Дејан. „Кључни моменти српско-руских културолошких и духовно-идеолошких прожимања од Светог Саве до Владике Николаја“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 59–80. [Referring to Velimirovich — pp. 60, 76–77]
- Stojanović, Biljana, and Ana Miljković Pavlović. “Picture of a Child in the Diaries of Nadežda, Future Abbess Ana Adžić” (in Serbian) / Стојановић, Биљана, и Ана Миљковић Павловић. „Слика детета у педагошком раду Надежде, потоње игуманије Ане Аџић“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 81–93. [Referring to Velimirovich — pp. 85–86, 90–91]
- Trifunović, Vesna. “Ana Adžić: A Testimony of the Virtue of Love” (in Serbian) / Трифуновић, Весна. „Ана Аџић: сведочење врлине љубави“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 95–112. [Referring to Velimirovich — pp. 99–100, 102–108]
- Kamberović, Ivica. “Charitable Work of Sister Nadežda Adžić in Bitolj and Trstenik” (in Serbian) / Камберовић, Ивица. „Благоделање сестре Надежде Аџић у Битољу и Трстенику“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 113–122. [Referring to Velimirovich — esp. pp. 114–119; on Velimirovich’s attitudes towards Muslims — 119–121]
- Čutura, Ilijana. “Nadežda Adžić’s Diaries (Notebooks From ‘Bogdaj’)” (in Serbian) / Чутура, Илијана. „О дневничким забелешкама Надежде Аџић (свеске из ‘Богдаја’)“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 123–138. [Referring to Velimirovich, his letters, and his spiritual influence — pp. 124, 126–128ff]
- Spasić, Jelena. “The Analysis of Motifs and Style of Nadežda Adžić’s Letters” (in Serbian) / Спасић, Јелена. „Анализа мотива и стила писаца“

- ма Надежде Аџић“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 139–154. [Referring to the correspondence of Nadežda Adžić and Velimirovich — pp. 140–144, 147–148]
- Sister Irina. “Memories about our Mother Superior Ana” (in Serbian) / Монахиња Ирина. „Сећање на нашу мати Ану“. У *Игуманија Ана (Аџић)*, 155–163. [Referring to Velimirovich — pp. 158–160]
- Gajić, Aleksandar Saša. “‘Svetosavlje’ Then and Now.” *The Culture of Polis [Special Edition 2. Vol. 16, No. 2 (2019). Saint Sava and Eight Centuries of Autocephality of the SOC]* XVI (2019): 31–52 (in Serbian) / Гајић, Александар Саша. „Светосавље некад и сад“. *Култура ђолиса: часопис за неовање демокрајске ђолијичке културе*, година XVI (2019) [посебно издање: Свети Сава и осам векова аутокефалности СПЦ] (2019): 31–52. [Referring to Velimirovich’s contribution — p. 40]. In the same volume, there are a few particularly interesting papers:
- Subotić, Milovan R. “Between Serbian and Orthodox: Nation and Confession 800 Years after the Autocefality of Serbian Orthodox Church.” *The Culture of Polis [Special Edition 2. Vol. 16, No. 2 (2019). Saint Sava and Eight Centuries of Autocephality of the SOC]* XVI (2019): 77–93 (in Serbian) / Суботић, Милован Р. „Између српства и православља: однос нације и конфесије 800 година након признања аутокефалности СПЦ“. *Култура ђолиса: часопис за неовање демокрајске ђолијичке културе*, година XVI (2019) [посебно издање: Свети Сава и осам векова аутокефалности СПЦ] (2019): 77–93. [Referring to Velimirovich — p. 86]
- Botić, Pavle. “Sava’s Land of the Living or the Seed Beside the Road.” *The Culture of Polis [Spec. Ed.]* XVI (2019): 141–150 (in Serbian) / Ботић, Павле. „Савина земља живих или семе крај пута“. *Култура ђолиса* [посебно издање] XVI (2019): 141–150. [Referring to Velimirovich — pp. 141ff]
- Marković, Saša S. “The Svetosavski Records as a Search for Christ of Sombor Teachers and the Impressions of the Motivated.” *The Culture of Polis [Spec. Ed.]* XVI (2019): 151–164 (in Serbian) / Марковић, Саша С. „Светосавски записи као потрага за Христом сомборских препарандиста и утисци мотивисаног“. *Култура ђолиса* [посебно издање] XVI (2019): 151–164. [Referring to Velimirovich — p. 153]
- Aleksić, Marjan. “Saint Sava and Serbian Autocephaly Church in the Theological and Philosophical Thought of Bishop Nikolai (Velimirovich).” *The*

- Culture of Polis [Spec. Ed.] XVI* (2019): 175–190 (in Serbian) / Алексић, Марјан. „Свети Сава и самостална Српска Црква у богословској и философској мисли Епископа Николаја (Велимировића)“. *Култура ђолиса: часојис за нејовање демокрайске ђолијичке културе*, година XVI (2019) [посебно издање: Свети Сава и осам векова аутокефалности СПЦ] (2019): 175–190.
- Stamenković, Igor. “St. Sava’s Church on the Hill as a Guidepost of Faith and Love, as a Destination for Pilgrimages and Religious Tourism in Serbia.” *The Culture of Polis. [Spec. Ed.] XVI* (2019): 191–213 (in Serbian) / Стаменковић, Игор. „Храм Светог Саве на брегу као путоказ вере и љубави, као дестинација ходочашћа и религијског туризма Србије“. *Култура ђолиса* [посебно издање] XVI (2019): 191–213. [Referring to Velimirovich — pp. 196–197, 199]
- Ivanković, Mladenka, and Aleksandar Stojanović. “Anti-Semitic Propaganda and Legislation in Serbia 1939–1942: Content, Scale, Aims and Role of the German Factor.” *Istorija 20. veka / History of the 20th Century*, Vol. 37, Issue 2/2019 (2019): 85–104. <https://doi.org/10.29362/ist20veka.2019.2.iva.85-104>. [Referring to Velimirovich — p. 87, n. 8]
- Katana, Ljupka. “The Influence of Orthodoxy on State Politics: Examples of Nemanjić Serbia and Romanov Russia.” *Political Review (XXX) XIX*, Vol. 60, No. 2/2019 (2019): 11–29 (in Serbian) / Катана, Љупка Ж. „Утицај православља на државну политику: пример Србије Немањића и Русије Романових“. *Полијичка ревија: часојис за ђолијичколојију, ђолијичку социолојију, комуниколојију и ђримењену ђолијичку*, година (XXX) XIX, Vol. 60, бр. 2/2019 (2019): 11–29. <https://doi.org/10.22182/pr.6022019.1>. [Referring to Velimirovich — pp. 12–13, 19, 23–25]
- Matović, Marijana. “Review of the Church of the Diocese of Žiža [Pregled Crkve Eparhije Žižke] on the years Bishop Nicholai Velimirovich spent in Čačak.” In *Fragments About Čačak 2*, edited by Marijana Matović, 94–109. Čačak: National Museum “Čačak” 2019 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Матовић, Маријана. „Прејлег Цркве Епархије жичке о чачанским годинама Владике Николаја“. У *Фрајменџи о Чачку 2*, приредила Маријана Матовић, 94–109. Чачак: Народни музеј „Чачак“, 2019. https://www.cacakmuzej.org.rs/files/FRAGMENTI_O_CACKU_II.pdf.

- Milovanović, Aleksandra Djurić, and Radmila Radić. "Women in the Serbian Orthodox Church: Historical Overview and Contemporary Situation." *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, Vol. 39, Iss. 6, Article 2 (November 2019): 1–29. Available at: <https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol39/iss6/2>. [Referring to Velimirovich — pp. 15–17, 22]
- Širka, Zdenko. "Justin Popović on Luther and Protestantism." In *Thought and Mission of St Justin Popović: International Thematic Conference Proceedings*, edited by Vladimir Cvetković and Bogdan Lubardić, 65–83. Belgrade — Niš: Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade — Faculty of Orthodox Theology at the University of Belgrade — Center for Byzantine–Slavic Studies, University of Niš, 2019 (in Serbian) / Ширка, Зденко. „Јустин Поповић о Лутеру и протестантизму“. У *Мисао и мисија Светиој Јустини Поповића: међународни темејски зборник*, ур. Владимир Цветковић и Богдан Лубардић, 65–83. Београд — Ниш: Институт за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду — Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу, 2019.
- Miljević, Milan I., and Dušan R. Bajagić. "Relationship of the Serbian Orthodox Church by Social Policy in Various Political Times." In *Social Politic in Serbia at the Crossroads of Centuries: International Thematic Collection of Papers*, edited by Milan Miljević, 105–127. (in Serbian) / Миљевић, Милан И., и Душан Р. Бајагић. „Однос Српске Православне Цркве према социјалној политици у различитим политичким временима“. У *Socijalna politika u Srbiji na raskršću vekova: tematski zbornik radova međunarodnog značaja = Social Politic in Serbia at the Crossroads of Centuries: International Thematic Collection of Papers = Социјална политика в Србији на перекрестке веков: међународни тематически сборник докумен-тов*, ур. Milan Miljević, 105–127. Beograd: Visoka škola socijalnog rada — [Симферопол]: Крымский федеральный университет имени В. И. Вернадского, 2019. [Referring to Velimirovich — pp. 105, 118–121]
- Miljković Matić, Jelena. "On the Scientific Use of the Term *People*." *Political Review* (XXX) XIX, Vol. 62, No. 4/2019 (2019): 109–134 (in Serbian) / Миљковић Матић, Јелена. „У прилог научној употреби појма народ“. *Политичка ревија: часопис за политикологију, политичку социологију, комуникологију и примењену политику*, година (XXX) XIX,

- Vol. 62, бр. 4/2019 (2019): 109–134. <https://doi.org/10.22182/pr.62.42019.6>. [Referring to Velimirovich — pp. 113, 123]
- Smolensky, N. I., V. E. Bagdasaryan, O. N. Naumov, V. V. Zhuravlev, I. I. Sharifzhanov, and S. I. Resnyansky. “The Objectivity of Historical Knowledge (Round Table).” *Bulletin MSRU. Series: History and Political Science*, № 4 (2019): 86–120 (in Russian) / Смоленский, Н[иколай]. И[ванович]., В[ардан]. Э[рнестович]. Багдасарян, О[лег]. Н[иколаевич]. Наумов, В[алерий]. В[асильевич]. Журавлев, И[змаил]. И[брагимович]. Шарифжанов, и С[ергей]. И[ванович]. Реснянский. „Проблема объективности исторического познания (круглый стол)“. *Вестник Московского государственного областного университета. Серия: История и политические науки*, № 4 (2019): 86–120. eLIBRARY ID: 41272189 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=41272189>. <http://doi.org/10.18384/2310-676X-2019-4-86-120>. [In his exposition entitled “Truth in the Orthodox Christian Doctrine” (108–112), Resnyansky considers the contribution made to this topic by Velimirovich (through a personological approach to the problem — pointing to Christ’s answer to Pilate — pp. 109–110), as well as Justin Popović (p. 110)]
- Laitila, Teuvo. “Orthodox Christian Renewal Movements in Eastern Europe (Review).” *Journal of Contemporary Religion*, Vol. 34, No. 1 (2019): 220–224. <https://doi.org/10.1080/13537903.2019.1585055>.
- Dimitrijević, Vladimir. “Orthodox Movement of Serbian People and the Renewal of Monasticism” (in Serbian) / Димитријевић, Владимир. „Православни покрет богомолника и обнова српског монаштва“. У *Православно монаштво: тематски зборник посвећен архимандритију Дионисију (Пантелићу), духовнику манастира Светиој Стефану у Лишовцу, њоводом седам деценија његове монашке службе*, ур. Драгиша Бојовић, 235–250. Ниш: Центар за црквене студије, 2019.
- Cvetković, Vladimir. “Saint-Savahood between Christian Philosophy and Ideology of Nationalism: Saint Nikolaj Velimirović and Saint Justin Popović” (in Serbian) / Цветковић, Владимир. „Светосавље између хришћанске философије и идеологије национализма: Свети Николај Велимировић и Јустин Поповић“. У *Историја српске филозофије IV: прилози истраживању*, ур. Ирина Деретић и Александар Кандић, 173–219. Београд: Филозофски факултет, 2019.

Semenenko, I. S. “Horizons of Responsible Development: From Discourse to Governance” (in Russian) / Семеновко, Ирина Станиславовна. „Горизонты ответственного развития: от научного дискурса к политическому управлению“. *Polis. Political Studies / Полис. Политические исследования*, № 3 (2019): 7–26. <https://doi.org/10.17976/jpps/2019.03.02>. [Referring to Velimirovich — pp. 9, 26]

Academic Research on Bishop Nikolai Velimirovich / Академска истраживања о Еп. Николају Велимировићу:

In May 2019, Jovana Đurić defended her BA thesis at the Institute of Ethnology of the Faculty of Arts at Charles University in Prague. In her thesis, she claims that Bishop Nikolai Velimirovich was a kind of an inspirer of Serbian nationalism — pp. 28–29. The supervisor of this thesis was Prof. Petr Janeček:

Djuric, Jovana. “Crime and Turbokom as a Cover to Autocracy? Nationalism in Serbia at the End of the 20th Century” / “Zločin a turbokom jako krytí autokracie? Nacionalismus v Srbsku na konci 20. Století.” BA Thesis / Diplomová práce, Ústav etnologie Filozofická fakulta Univerzita Karlova, Prague 2019. 95 pp. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/107385> | <http://hdl.handle.net/20.500.11956/107385>.

Neđeljko Knežević defended his BA thesis at the University in East Sarajevo — i.e. at the Orthodox Theological Faculty of Saint Vasilije of Ostrog in Foča. The topic of Knežević’s thesis, defended in 2019, is Njegoš in the works of Bishop Nikolai, especially in his study *The Religion of Njegoš*. He criticized the conclusions of earlier researchers in the field, i.e. Snežana Lj. Adamović (p. 9, n. 35).

This thesis is defended at the Department of Patrology; the supervisor of the thesis was Prof. Zoran Jelisavčić:

Knežević, Neđeljko. “Njegoš in the Work of Bishop Nikolai Velimirovich.” BA Thesis, Orthodox Theological Faculty of Saint Vasilije of Ostrog in Foča — University in East Sarajevo, 2019. 36 pp. (in Serbian) / Кнежевић, Неђељко. „Његош у дјелу Владике Николаја“. Дипломски рад,

Православни богословски факултет Светог Василија Острошког,
Фоча — Универзитет у Источном Сарајеву, 2019. 36 стр.

Jula Kamenović, in her thesis on the journal *Poruka* and Slobodan Jovanović, mentioned the connection between Jovanović and Velimirovich (pp. 20, 75). The supervisor of her thesis was Prof. Mira Radojević [Мира Радојевић]:

Kamenović, Jula. “Slobodan Jovanović and the journal *Poruka*.” MA Thesis, Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, 2019. 83 pp. (in Serbian) / Каменовић, Јула. „Слободан Јовановић и часопис *Порука*“. Мастер рад, Филозофски факултет Универзитета у Београду, 2019. 83 стр. <http://147.91.75.9/manage/shares/ZRAD/IS0110190738.pdf>.

In his MA thesis on the trial of Archbishop Stepinac, Uroš Kostić mentioned the role of Velimirovich in a wider context (on pp. 6–7, 14, 22, 31–32, 40, 42, 45, 52, 60, 79). The supervisor of this thesis was Prof. Mira Radojević:

Kostić, Uroš. “Trial of Archbishop Stepinac and the Yugoslav press.” MA Thesis, Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, 2019. [83 pp.] (in Serbian) / Костић, Урош. „Суђење надбискупу Степинцу и југословенска штампа“. Мастер рад, Филозофски факултет Универзитета у Београду, 2019. [83 стр.] <http://147.91.75.9/manage/shares/ZRAD/IS2905191512.pdf>.

In her MA thesis on Ksenija Atanasijević, defended at the Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, Svetlana Lalić mentioned the influence and contribution of Velimirovich (pp. 57, 61–64). The supervisor of this thesis was Prof. Ljubodrag Dimić [Љубодраг Димић]:

Lalić, Svetlana. “Ksenija Atanasijević (1894–1981).” MA Thesis, Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, 2019. 88 pp. (in Serbian) / Лалић, Светлана. „Ксенија Атанасијевић (1894–1981)“. Мастер рад, Филозофски факултет, Универзитет у Београду, 2019. 88 стр. <http://147.91.75.9/manage/shares/ZRAD/IS1410190639.pdf>.

In January 2019, Savka M. Karan defended her doctoral thesis at the Faculty of Political Sciences at the University of Belgrade. In this thesis, Karan

referred to Velimirovič's use of the term "All-Man," his cooperation with Dimitrije Mitrinović, and his personal shift after the experience in Ohrid — pp. 137–138. The supervisor of her thesis was Prof. Zoran Kindić from the University of Belgrade:

Karan, Savka M. "Messiah in the New Age Movement as Antipode to Savior in the Christian Tradition." Doctoral Dissertation, Faculty of Political Sciences at the University of Belgrade, 2019 (in Serbian) / Каран, Савка М. „Месија у New Age покрету као антипод спаситеља у хришћанској традицији“. Докторска дисертација, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, 2019. 292 pp. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_nardus_18007 | URI <http://eteze.bg.ac.rs/application/showtheses?thesesId=7922>.

On December 12, 2019, Miroslav Kota defended his doctoral thesis on counterintelligence service in WWI. Kota is referring to the role of Nicholai Velimirovič in the events of the World War on pp. 102, 288, 393–394. The supervisor of this thesis was Prof. Stjepan Matković from the University of Zagreb:

Kota, Miroslav. "The Role of the Central Counterintelligence Service in the World War One." Doctoral thesis, Faculty of Croatian Studies at the University of Zagreb, 2019 (in Croatian) / Kota, Miroslav. „Uloga središnje defenzivno doglasne službe u Prvom svjetskom ratu“. Doktor-ski rad, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, 2019. 616 pp. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:730343>.

On December 24, 2019, Dražen D. Pavlica defended his Doctoral Dissertation at the Faculty of Philosophy at the University of Belgrade. The topic of Pavlica's dissertation is Ecumenism in a sociological perspective. In this thesis, the author paid attention to the attitudes of Bishop Nicholai Velimirovič. In Pavlica's opinion, Velimirovič was not *homo antiecumenicus* (pp. 158–159), although there is a kind of Orthodox anti-Western sentiment in Velimirovič's thought (pp. 174–175).

The supervisors of this thesis were Professor Milan Vukomanović from the Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, and Mirko Blagojević from the Institute of Social Sciences in Belgrade:

Pavlica, Dražen D. “Ecumenism in Sociological Perspective: Social-Historical Horizon, Theoretical Framing and Inter-Confessional Challenges.” Doctoral Dissertation, Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, 2019 (in Serbian) / Pavlica, Dražen D. „Ekumenizam u sociološkoj perspektivi: društvenohistorijski horizont, teorijsko uokvirenje i (inter)konfesionalni izazovi“. Doktorska disertacija, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2019. 233 pp. https://hdl.handle.net/21.15107/rcub_nardus_12235 | <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/12235>.

2020:

Bishop Nicholai's Works / Дела Еп. Николаја:

- Velimirovici, Sfântul Nicolae. *Credința în Evanghelie. Suta de capete de la Liubostinia*. Trad. din lb. sârbă Nicola Savici. București: Editura Sophia, 2020.
- Velimirovici, Sfântul Nicolae, Episcopul Ohridei și Jicei. *Tâlcuire la Tatăl nostru*. Traducător Adrian Tănăsescu-Vlas. Ediție îngrijită Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Editura Predania, 2020.
- Velimirovici, Sfântul Nicolae, Episcopul Ohridei și Jicei. *Prorociri despre vremurile noastre. Prin fereastra temniței*. Traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Editura Predania, 2020.
- Velimirovici, Sfântul Nicolae. *Cugetări și predici la Învierea Domnului Preoție*. Traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Editura Predania, 2020.
- Vélimirovitch, Saint Nicolas. “Poèmes extraits du Prologue d’Ohrid Vies des saints, hymnes, réflexions et homélies pour chaque jour de l’année.” *Contacts: revue française de l’orthodoxie*, LXXII année, no. 269 (Janvier-Mars 2020): 145–149.
- Velimirovich, St. Nicholai. “Love Your Friends!” *Svetodavec / Giver of Light: Our Vision of the World*, Year II, Issue 3 (2020): 20–23 [provisional translation into English; original title in Bulgarian] / Велимирович, Св. Николай. „Обичайте своите приятели!“. *Светодавец: нашата визия за света*, година II, брой 3 (2020): 20–23.
- (Велимирович), Святитель Николай. „Слово в Неделю 29ю по Пятидесятнице“. *Вестник Германской Епархии Русской Православной Церкви за границей*, № 6/2020 (2020): 21–24.

(Velimirović), Hl. Nikolaj, Bischof von Žiča. “Predigt zur 29. Woche nach Pfingsten Evangelium über die Heilung von zehn Aussätzigen, Lk 17,12.” *Der Bote der deutschen Diözese der Russischen Orthodoxen Kirche im Ausland*, № 6/2020 (2020): 22–24.

Monographs / Монографије:

Andralis, Charalambos. *Saint Nicholas Velimirovich: Extensive Life and Anthology of Discourses*. Athens: Ear Publications, 2020 [provisional translation into English; original title in Greek] / Ανδραλης, Χαράλαμπος. *Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς: εκτενής βίος & ανθολόγιο λόγων*. Αθήνα: Εκδόσεις Έαρ, 2020.

Kyritsis, Vaios. *Nicholai Velimirovich. Bishop of Žiča and Ohrid*. Thessaloniki: Kyriakidi Brothers Publishing, 2020 [provisional translation into English; original title in Greek] / Κυρίτσης, Βάιος. *Νικόλαος Βελιμίροβιτς. Μητροπολίτης Ζίτσης και Αχρίδος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη Εκδόσεις, 2020.

Markovich, Slobodan G., ed. *Freemasonry in Southeast Europe from the 19th to the 21st Centuries*. Belgrade: Zepter Book World — Institut for European Studies — Dosije Studio, 2020.

Jovanović, Hadži Nenad M. *Serbian Thinkers on the Christian Foundations of the Monarchy*. Belgrade: Center for the Study of Religion and Religious Tolerance, 2020 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јовановић, Хаџи Ненад М. *Српски мислиоци о хришћанским основама монархије*. Београд: Центар за проучавање религије и верску толеранцију, 2020. [Referring to Velimirovich's ideas — pp. 34, 70, 74–75, 110, 132ff]

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 7: Clericalization, Confessions, and Reformation*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2020. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 7. Klerykalizacja, konfesje, reformacja*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Slawistyczna, 2020.

<https://hdl.handle.net/20.500.12528/1518>. The following papers are particularly interesting:

Gil, Dorota. “Klerykalizacja (Serbia),” 47–58;

Gil, Dorota. “Konfesje (Serbia),” 121–132;

Gil, Dorota. “Reformacja (Serbia i Czarnogóra),” 172–180.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 8: Capitalism, Homeland, and Politics*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2020. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 8. Kapitalizm, ojczyzna, polityka*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2020. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1519>. The following papers are of particular interest [referring to Velimirovich]:

Gil, Dorota. “Ojczyzna (Serbia),” 104–115;

Kubik, Damian. “Polityka (Serbia),” 175–185.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, ed., in cooperation with Dorota Gil and Lech Miodyński. *Lexicon of Migrating Ideas in the Slavic Balkans (18th–21st c.). Vol. 10: Subordinate Entries*. Warsaw: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences — The Slavic Foundation, 2020. (in Polish) / Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 10. Hasła podporządkowane*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2020. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1521>.

In this publication, there are several particularly interesting papers:

Gil, Dorota. “Dositejevština (Serbia),” 82–86;

Gil, Dorota. “Europa (Serbia),” 101–105;

Gil, Dorota. “Idea kosowska (Serbia),” 137–144;

Kubik, Damian. “Idea wielkoserbska (Serbia),” 146–149;

Gil, Dorota. “Naród bogonośca (Narod-bogonosac) (Serbia),” 237–241;

Gil, Dorota, and Lech Miodyński. “Njegoś jako idea (Czarnogóra),” 249–255;

Gil, Dorota. “Serbska psychologia narodowa (Serbia),” 289–293;

Gil, Dorota. “Serbski faszyzm,” 293–296;

Gil, Dorota. “Svetosavlje (Świętosawie) (Serbia),” 305–308.

- Furlong, Dean. *The John also called Mark: Reception and Transformation in Christian Tradition*. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 2, Reihe 518. Tübingen: Mohr Siebeck, 2020. [Referring to Velimirovič's *Prologue of Ohrid* — p. 106]
- Vujović, Ognjen, Dejan Mirović, and Duško Čelić, editors. *Proceedings of the Scientific Meeting "800 Years of Autocephaly of the Serbian Orthodox Church," Kosovska Mitrovica, November 28, 2019*. Kosovska Mitrovica: Faculty of Law of the University of Priština with temporary headquarters in Kosovska Mitrovica, 2020 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Вујовић, Огњен, Дејан Мировић, и Душко Челић, ур. *Зборник радова са Научној скупи „800 година аутокефалности Српске Православне Цркве“, Косовска Митровица, 28. новембар 2019. године*. Косовска Митровица: Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2020. <https://pra.pr.ac.rs/docs/zrp/zbornik%20autokefalnost.pdf>.
- Petzer, Tatjana. *Wissen und Glaube: Figurationen des Synergos in der slavischen Moderne*. Leiden, Niederlande: Brill | Fink, 2020. <https://doi.org/10.30965/9783846765586>. [Referring to Velimirovič — pp. 247–249]
- For more monographs interesting for Nicholai studies published in 2020, cf. this issue of the *Nicholai Studies*, ie. below, “Book Notes (2018–2022),” pp. 512–513.

Articles / Чланци:

- “The Testimony of the Saints Against the New Calendar.” *Orthodox Church Calendar 2020.*, 3–43. Published by Orthodox Christians of the Bulgarian Orthodox Church — Bulgarian Patriarchate, 2020 [provisional translation into English; original title in Bulgarian] / „Свидетелството на светците против новия календар“. *Църковен светоотечески православен календар 2020.*, 3–43. Издават православни християни от Българската Православна Църква — Българска Патриаршия, 2020. [Referring to Velimirovič as an opponent of the reform of the Church calendar — pp. 28–29, 38]
- Pilipović, Radovan. “One Hundred Years since the Unification of the Provincial Churches and the Establishment of the Serbian Patriarchate (1920–2020).” *Crkva / The Church: Calendar of the Serbian Orthodox Pa-*

- triarchate for the Year 2020* (2020): 83–88 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Пилиповић, Радован. „Сто година од уједињења покрајинских цркава и васпостављања Патријаршије Српске (1920–2020)“. *Црква: Календар Српске Православне Патријаршије за њресџуину 2020. ѓодину* (2020): 83–88.
- Matijević, Miloš. “Ninety Years since the Death of Patriarch Dimitrije Pavlović (1846–1930).” *Crkva / The Church: Calendar of the Serbian Orthodox Patriarchate for the Year 2020* (2020): 89–93 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Матијевић, Милош. „Деведесет година од упокојења Патријарха Димитрија Павловића (1846–1930)“. *Црква: Календар Српске Православне Патријаршије за њресџуину 2020. ѓодину* (2020): 89–93.
- Retinsky, Alexander. “War in the Context of Holy Scriptures (According to the Works of St. Nicholai (Velimirovich))” (in Russian) / Ретинский, Александр. „Война в контексте Священного Писания (по материалам работы свт. Николая (Велимировича))“. In *Семнадицатые Дамиановские чтения: Русская Православная Церковь и общество в истории России и Курского края. Материалы Всероссийской (национальной) научно-практической конференции, проводимой в рамках XVI Международных научно-образовательных знаменских чтений «Наследие Великой Победы: истоки и будущее», Курск, 18 марта 2020 года*, ред. Е. В. Харченко, О. В. Пигорева, Афанасий (Зимин), С. В. Никитина, 191–199. Курск: Курская государственная сельскохозяйственная академия имени профессора И. И. Иванова, 2020. eLIBRARY ID: 42997244 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=42997244>.
- Glibetić, Nina. “Liturgical Renewal Movement in Contemporary Serbia.” (in Russian) / Глибетич, Нина. „Движение литургического обновления в современной Сербии“. *Вестник Свято-Филаретовского института*, Выпуск № 36 (2020): 129–156. eLIBRARY ID: 44512981 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44512981> / <https://doi.org/10.25803/SFI.2020.36.4.005>. [Referring to the contribution of Bishop Nicholai Velimirovich to the liturgical renewal, esp. in the context of God–Prayer movement — pp. 146–150]
- Kisić, Rade. “Das Kloster Žiça und seine Bedeutung für die Serbische Orthodoxe Kirche.” *OST-WEST Europäische Perspektiven*, Band 21, Heft 1

- [Klöster in Mittel- und Osteuropa. Geistliche Grundlagen. Kulturelle und nationale Zentren. Beispiele aus acht Ländern] (2020): 49–54.
- Zinkovskiy, Methody. “The Orthodox Theology of Personhood and Problems of Artificial Intelligence.” *Khristianskoye Chteniye [Christian Reading]*, No. 6 (2020): 10–24 (in Russian) / Зинковский, Мефодий. „Православное богословие личности и проблематика искусственного интеллекта“. *Христианское чтение: научный журнал. Теология. Философия. История*, No. 6 (2020): 10–24. eLIBRARY ID: 44360709 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44360709>. https://doi.org/10.47132/1814-5574_2020_6_10.
- Sharipov, A. M. “Religious-Philosophical Understanding of the Meaning of History Versus the Postmodern ‘End of History.’” (in Russian) / Шарипов, А. М. „Религиозно-философское понимание смысла истории против постмодернистского ‘конца истории’“. In *Православная русская школа: традиции, опыт, возможности, перспективы. Сборник материалов XII всероссийской научно-практической конференции 2019 года*, том 2, ред. Татьяна Владимировна Грудкина, 407–417. Ярославль — Свято-Алексиевская Пустынь: Обитель – Братство Милосердия Свято-Алексиевская Пустынь — Православная классическая Гимназия-пансион Свято-Алексиевской Пустыни, 2020. eLIBRARY ID: 42752906 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42752906>. [Referring to Velimirovich’s concept of “crisis” etc. — pp. 411–412, 414–415]
- Popović, Radomir V. “L’Église Orthodoxe Serbe Aujourd’hui.” *Contacts: revue française de l’orthodoxie*, LXXII année, no. 269 (Janvier–Mars 2020): 77–89.
- Jović, Rastko. “Unité sans pression: labyrinthes orthodoxes dans le dialogue œcuménique.” *Contacts: revue française de l’orthodoxie*, LXXII année, no. 269 (Janvier–Mars 2020): 110–129.
- Jovanović, Zdravko. “La «Diaspora» comme espace de dialogue de l’héritage chrétien.” *Contacts: revue française de l’orthodoxie*, LXXII année, no. 269 (Janvier–Mars 2020): 130–144.
- Vukic, Neven. “The Theology of Virtues According to Justin Popovic.” *St. Vladimir’s Theological Quarterly*, Vol. 64, No. 1–2 (2020): 163–184.
- Muld, A. P. “The Influence of the Catholic Church on Orthodox Serbia in the 20th Century.” (in Russian) / Мульд, А. П. „Влияние Католической Церкви на православную Сербию в XX столетии“. In *Сияние славы*

- святого Александра Невского: Материалы XI Международных Александрo-Невских чтений (2. Псков, 2020 г.), ред. Олег Тэор, В. А. Громова, М. А. Манойлова, Е. В. Николаева, А. В. Филимонов, 264–266. Псков: Псковский государственный университет, 2020. eLIBRARY ID: 44352340 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44352340>. [Referring to Velimirovich's *Thoughts on Good and Evil* — p. 265]
- Gil, Dorota. “Between ‘Integral Yugoslavism’ and ‘Christian Nationalism’ — Projections of the Community Within the Serbian Ideosphere After 1918.” (in Polish) / Gil, Dorota. “Pomiędzy ‘integralnym jugoslawizmem’ a ‘chrześcijańskim nacjonalizmem’: projekcje wspólnoty w obrębie serbskiej ideosfery po 1918 rok.” *Kultura Słowian. Rocznik Komisji Kultury Słowian PAU*, Tom XVI (2020): 251–265. <https://doi.org/10.4467/25439561KSR.20.013.13302>. [Referring to Velimirovich's ideas — p. 259–260]
- Petrov, Biser. “The Collaboration Idea of the Transformation of Serbia in Rural Country During the Second World War.” *Balkanistic Forum* 20, No. 1 (2020): 63–75 (in Bulgarian) / Петров, Бисер. „Колаборационистката идея за превръщането на Сърбия в селска държава през втората световна война“. *Балканистичен форум* 20, No. 1 (2020): 63–75. [Referring to Velimirovich]
- Petrović, Srećko. “A Contribution to the Research of Serbian–Russian Church Relations: The Connection of the Serbian Hierarchy with the Orthodox Church Mission in India during the 1930's, With Special Reference to the Plausible Role of Bishop Nicholai Velimirović.” (in Serbian) / Петровић, Срећко. „Прилог проучавању српско-руских црквених односа: повезаност српске јерархије са црквеном мисијом у Индији током 1930-их година, са посебним освртом на евентуалну улогу Епископа Николаја Велимировића“. *Теолошки годишник* LIII (1/2020): 79–128. <https://doi.org/10.46825/tv/2020-1-079-128>.
- Živković, B. “The Personality of Tsar Nicholas II Romanov in the History and Spirituality of the Serbian People.” (in Russian) / Живкович, Б. „Личность царя Николая II Романова в истории и духовности сербского народа“. In *Из истории и культуры линейного казачества Северного Кавказа: материалы Двенадцатой международной Кубанско-Терской научно-практической конференции*, под ред. С. Н. Лукаша, А. А. Цыбульниковой, А. А. Терсаковой, 172–176. Армавир: РИО АГПУ, 2020. eLIBRARY ID: 44128949 /

- <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44128949>. [Referring to Bishop Nicholai Velimirovich, and to the first fresco of Tsar Nicholas II Romanov, painted in the Diocese of Žiĉa in 1937 — p. 176]
- Bulović, Bishop Irinej of Baĉka. “Paths of Modern Serbian Theology.” *Theology*, Vol. 79, No. 1 (2020): 7–19 (in Russian) / Булович, Епископ бачский Ириней. „Пути современного сербского богословия“. *Боїословље: часопис Православної доїословскої факултїеїѣа*, Vol. 79, бр. 1 (2020): 7–19. [Referring to the contribution of Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 9–12, 16]
- Andrijašević, Nemanja. “The life and work of Prof. Dr. Djoko Slijeperčević in Federal Republic of Germany 1954–1993.” (in Serbian) / Андријашевић, Немања. „Живот и рад проф. др Ђока Слијепчевића у Савезној Републици Немачкој 1954–1993“. *Боїословље: часопис Православної доїословскої факултїеїѣа*, Vol. 79, бр. 1 (2020): 97–127. [On the publishing of Velimirovich’s *Collected Works* in 1976–1985 — pp. 112–113]
- Puzović, Vladislav. “Serbian-Russian Church Relationships in Works of Protopresbyter-Stavrophor Stevan M. Dimitrijeviĉ (In memory of the first dean of The Faculty of Orthodox Theology in Belgrade).” (in Serbian) / Пузовић, Владислав. „Српско-руски црквени односи у радовима протојереја-ставрофора Стевана М. Димитријевића (У спомен на првог декана Православног богословског факултета у Београду)“. *Боїословље: часопис Православної доїословскої факултїеїѣа*, Vol. 79, бр. 2 (2020): 5–18.
- Āairoviĉ, Ivica. “Engaged theology and holiness — Activity of the priest Vladimir Petržek, PhD, in Belgrade (1928–1932) and Prague (1932–1942).” (in Serbian) / Чаировић, Ивица. „Опитно богословље и светост — делатност свештеника др Владимира Петржека у Београду (1928–1932) и Прагу (1932–1942)“. *Боїословље: часопис Православної доїословскої факултїеїѣа*, Vol. 79, бр. 2 (2020): 75–89.
- Kibalnichenko, Sergey Alexandrovich. “Vyacheslav Ivanov and S. N. Trubetskoy: Two Views on the Continuity of Antiquity and Christianity.” *Russian-Byzantine Herald: Scientific Journal Saint Petersburg Theological Academy Russian Orthodox Church*, No. 1 (3) (2020): 324–331 (in Russian) / Кибальниченко, Сергей Александрович. „Вяч. Иванов и С. Н. Трубецкой: Два взгляда на преемственность античности и христианства“. *Русско-Византийский вестник: научный журнал*

- Санкт-Петербургской Духовной академии русской Православной Церкви, № 1 (3) (2020): 324–331. eLIBRARY ID: 43809679 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=43809679>. <https://doi.org/10.24411/2588-0276-2020-10019>. [Referring to Velimirovich's *Words to the Serbian People Through the Dungeon Window* — p. 326]
- Khosrovyan, Karina Surenovna. “Semantics of the Lexeme *khrām* in Language and Text (Based on Russian Orthodox Sermons).” *Vestnik of Northern (Arctic) Federal University. Series “Humanitarian and Social Sciences,”* № 6 (2020): 82–89 (in Russian) / Хосровян, Карина Суреновна. „Семантика лексемы *храм* в языке и тексте (на материале русских православных проповедей)“. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки,* № 6 (2020): 82–89. <https://doi.org/10.37482/2687-1505-Vo66>. [Referring to Velimirovich — p. 86]
- Stošić, Randel. “The Morality of Forgiveness in Children. Pedagogical Approach of Dr. Justin Popović.” *The Voice of the Diocese of Niš / Glas Eparhije niške*, Fifth Series, No. 15 (1/2020): 38–39 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Стошић. Ранђел. „Морал опраштања код деце. Педагошки приступ др Јустина Поповића“. *Глас Епархије нишке: Гласило Епархије нишке за хришћанску њросвејту и културу*, Пета серија, бр. 15 (1/2020): 38–39.
- Mladjenović, Dimitrije. “Historical Contributions to the Study of Serbian-British Relations in the Field of Music and Culture from 1914 to 1941.” *New Sound: International Journal of Music*, Vol. 55, No. I (2020): 91–117. <https://doi.org/10.5937/newso205091M>.
- Vesić, Ivana, and Vesna Peno. “Stepping Out of the ‘Enclave’: Public Activities of the Serbian Orthodox Church and the Quest to Regain Social Authority in the 1980s.” *Istraživanja: Journal of Historical Researches*, 31 (2020): 254–278. <https://doi.org/10.19090/i.2020.31.254-278>.
- Kostruykov, Andrey A. “On the Relations between the Serbian and Russian Churches Abroad in 1960–1980.” *Vestnik Pravoslavnogo Sviato-Tikhonovskogo humanitarnogo universiteta. Serii II: Istorii. Istorii Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi*, Iss. 92 (2020): 144–157 (in Russian) / Кострюков, Андрей Александрович. „К вопросу о взаимоотношениях Сербской и Русской Зарубежной Церквей в 1960-1980-е гг“. *Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного универси-*

- мета. Серия 2: История. История Русской Православной Церкви, Вып. 92 (2020): 144–157. <http://dx.doi.org/10.15382/sturII202092.144-157>.
- Lubardić, Bogdan. “St Justin Popović: Critical Reception of British Theology, Philosophy and Science.” *Bogoslovni vestnik / Theological Quarterly / Ephemerides theologicae*, Vol. 80, No. 1 (2020): 37–48. <https://doi.org/10.34291/BV2020/01/Lubardic>.
- Puzovic, Vladislav. “Sankt Petersburg’s Spiritual Academy and Serbs: Historical Road and Theological Heritage.” *Current Issues of Church Science*, № 2 (2020): 196–203 (in Russian) / Пузович, Владислав. „Санкт-Петербургская духовная академия и сербы: исторический путь и богословское наследие“. *Актуальные вопросы церковной науки: научный журнал*, № 2, 2020 [Материалы XI международной научно-богословской конференции «Актуальные вопросы современного богословия и церковной науки». Санкт-Петербург, 24–25 сентября 2019 года] (2020): 196–203.
- Božić, Sofija D. “Milan Ćurčin as a Translator.” *Matica Srpska Journal of Literature and Language*, Vol. 68, No. 2, Article 8 (2020): 567–579 (in Serbian) / Божић, Софија Д. „Милан Ћурчин као преводилац“. *Зборник Мајнице српске за књижевности и језик*, књ. 68, свеска 2 (2020): 567–579. https://doi.org/10.18485/ms_zmskij.2020.68.2.8. [Referring to Velimirovič’s critique of Ćurčin’s translation of Nietzsche’s *Thus Spoke Zarathustra* — p. 575]
- Blagojević, Gordana. “Folk Art in Contemporary Worship Context: The Role of God Worshippers Prayer Songs with the Serbs Today.” In *Folk and Church Music Issues: Scientific Conference Papers Collection. Giorgi Garaqanidze Folk and Church Music 15th International Festival*, edited by Khatura Managadze, 352–360. Batumi: The Batumi Art State Teaching University Publishing House, 2020. URI <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/10501>. [Referring to Velimirovič’s connections with God Worshipper Movement — pp. 354–355]
- Goryanov, Oleg A. “Patriotic Activity of Russian Orthodox Church During Great Patriotic War.” *Herald of Education and Science Development of the Russian Academy of Natural Sciences*, Vol. 24, No. 1 (2020): 18–29 (in Russian) / Горянов, Олег Александрович. „Патриотическая деятельность Русской Православной Церкви в годы Великой Отечественной Войны“. *Вестник образования и развития науки Рос-*

сийской академии естественных наук, Vol. 24, No. 1 (2020): 18–29. eLIBRARY ID: 42557696 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42557696>. <https://doi.org/10.26163/RAEN.2020.22.69.002>. [Referring to Velimirovich's *War and the Bible* — pp. 18–19]

- Nikolić, Ivan. “Kosovo is Protected by Mind and Knowledge. From a Speech at the Vidovdan Academy in Niš in 2020.” *The Voice of the Diocese of Niš / Glas Eparhije niške*, Fifth Series, No. 16–17 (2–3/2020): 35–37 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Николић, Иван. „Умом и знањем се чува Косово. Из беседе на Видовданској академији у Нишу 2020. године“. *Глас Епархије нишке: ѿласило Епархије нишке за хришћанску ѱросвету и културу*, Пета серија, бр. 16–17 (2–3/2020): 35–37.
- Midić, Dalibor. “An Unusual Monument in the Old Cemetery in Niš.” *The Voice of the Diocese of Niš / Glas Eparhije niške*, Fifth Series, No. 16–17 (2–3/2020): 45–46 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Мидић, Далибор. „Један необичан споменик на нишком Старом гробљу“. *Глас Епархије нишке: ѿласило Епархије нишке за хришћанску ѱросвету и културу*, Пета серија, бр. 16–17 (2–3/2020): 45–46.
- Kocanović, Miljan. “Remembering Professor Jordan P. Ilić (1883–1950).” *The Voice of the Diocese of Niš / Glas Eparhije niške*, Fifth Series, No. 16–17 (2–3/2020): 47–48 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Коцановић, Миљан. „Сећање на професора Јордана П. Илића (1883–1950)“. *Глас Епархије нишке: ѿласило Епархије нишке за хришћанску ѱросвету и културу*, Пета серија, бр. 16–17 (2–3/2020): 47–48.
- Maran, Mirča. “Translation Work of Romanians from the Territory of Present Day Vojvodina in the 19th and the First Decades of the 20th Century.” *Kultura / Culture*, No. 168 (2020): 154–172 (in Serbian) / Маран, Мирча. „Преводачка делатност Румуна са простора данашње Војводине у 19. и у првим деценијама 20. века“. *Култура: часопис за теорију и социологију културе и културну ѱолиитику*, бр. 168 (2020): 154–172. <https://doi.org/10.5937/kultura2068154M>. [On translation of Velimirovich's *Missionary Letters* to Romanian by Aurel Uroş in 1936 — pp. 167, 169–170]
- Miketić, Uroš. “The Guestbook of Monastery Visoki Dečani 1924–1929.” *Church Studies*, Year XVII, Number 17 (2020): 185–195 (in Serbian) /

- Микетић, Урош Д. „Записи књиге гостију манастира Високи Дечани 1924–1929. године“. *Црквене сџудује*, година XVII, бр. 17 (2020): 185–195. [On Velimirovič's entry in the Guestbook of Monastery Visoki Dečani — p. 188]
- Jerotijević, Dušan. “Serbian Orthodox Church in International Relations with Special Reference to Relations with the Russian Orthodox Church.” *Church Studies*, Year XVII, Number 17 (2020): 221–240 (in Serbian) / Јеротијевић, Душан. „Српска Православна Црква у међународним односима са посебним освртом на односе са Руском Православном Црквом“. *Црквене сџудује*, година XVII, бр. 17 (2020): 221–240. [On Velimirovič as a critic of Ecumenism — p. 236]
- Jovanović, Vladan Z. “Nouns and Adjectives with Prefixes Bez- and Ne- in Contemporary Texts of Serbian Orthodox Theology.” [Йованович, Владан З. „Существительные и прилагательные с приставками без- и не- в современных текстах сербского православного богословия“.] *Church Studies*, Year XVII, Number 17 (2020): 307–319 (in Serbian) / Јовановић, Владан З. „Именице и придеви са префиксима без- и не- у савременим текстовима српског православног богословља“. *Црквене сџудује*, година XVII, бр. 17 (2020): 307–319. [Referring to Velimirovič's writings — pp. 309–315]
- Vicentijevic, Kosana. “Ethical Reasoning of Licensed Auditors in the Light of Learning by Bishop Nicholai Velimirovič.” *Church Studies*, Year XVII, Number 17 (2020): 421–432 (in Serbian) / Вићентијевић, Косана. „Етичко расуђивање лиценцираних ревизора у светлу учења Владике Николаја Велимировића“. *Црквене сџудује*, година XVII, бр. 17 (2020): 421–432.
- Gallaher, Brandon. “Ecumenism as Civilizational Dialogue: Eastern Orthodox Anti-Ecumenism and Eastern Orthodox Ecumenism: A Creative or Sterile Antinomy?” *Analogia: The Pemptousia Journal for Theological Studies*, Volume 8 (The Theology of the Russian Diaspora) (2020): 45–68.
- Stojanović, Jovan. “On the Way to WCC Membership of the Serbian Orthodox Church: Correspondence Between the World Council of Churches and the Belgrade Patriarchate.” In *Eight Centuries of the Autocephaly of the Serbian Orthodox Church*, Vol. I, edited by Vladislav Puzović and Vladan Tatalović, 445–452. Belgrade: Faculty of Orthodox Theolo-

- gy at University of Belgrade — Holy Synod of Bishops, 2020 [In Serbian: *Осам векова ауџокефалије Српске Православне Цркве*, I, ур. Владислав Пузовић и Владан Таталовић, 445–452. Београд: ПБФ Универзитета у Београду — Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, 2020].
- Simić, Radivoje. “The Missionary Beginnings of the Serbian Orthodox Church in the Federal Republic of Germany.” (in Serbian) / Симић, Радивоје. „Почеци мисионарског живота Српске Православне Цркве у Савезној Републици Немачкој“. In *Eight Centuries of the Autocephaly of the Serbian Orthodox Church*, Vol. I / *Осам векова ауџокефалије Српске Православне Цркве*, I, 503–512.
- Vožović, Nenad. “Paths of Serbian Old Testament Biblical Studies in the 20th Century.” (in Serbian) / Божовић, Ненад. „Путеви српске старозаветне библистике у 20. веку“. In *Eight Centuries of the Autocephaly of the Serbian Orthodox Church*, Vol. II, edited by Vladislav Puzović and Vladan Tatalović, 73–93. Belgrade: Faculty of Orthodox Theology at the University of Belgrade — Holy Synod of Bishops, 2020 / *Осам векова ауџокефалије Српске Православне Цркве*, II, ур. Владислав Пузовић и Владан Таталовић, 73–93. Београд: ПБФ Универзитета у Београду — Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, 2020.
- Macut, Ivan. “Ecumenical Bibliography in the Journal ‘Nova Revija’ (1922–1941). List and Brief Analysis.” *Služba Božja / Divine Service: Liturgical Periodical*, Vol. 60, br. 1 (2020): 68–90 (in Croatian) / Macut, Ivan. „Ekumenska bibliografija u časopisu Nova Revija (1922. – 1941.). Popis i kratka analiza“. *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija*, Vol. 60, br. 1 (2020): 68–90. <https://doi.org/10.34075/sb.60.1.1>.
- O’Loughlin, Thomas. “The Origins of an Ecumenical Church: Links, Borrowings, and Inter-Dependencies.” *Analogia: The Pemptousia Journal for Theological Studies*, Volume 9 (Ecclesial Dialogues: East and West I) (2020): 39–60.
- Du Toit, Philip La Grange. “Is Replacement Theology Anti-Semitic?” *In die Skriflig / In Luce Verbi*, Volume 54, No. 1, Art. 2536 (2020): 1–11. <https://doi.org/10.4102/ids.v54i1.2536>.
- Perica, Vjekoslav. “All Victims Matter. Reconciliation of the Balkan Faiths and Peoples: An Assessment of Recent Progress.” *Occasional Papers on Reli-*

- gion in Eastern Europe, Vol. 40, No. 10, Article 2 (December 2020): 1–26. Available at: <https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol40/iss10/2>.
- Makal, Sławomir. “[Książka św. Nikolaja (Velimirovicia)] Rozważania z Prologu Ochrydzkiego.” *Przegląd Prawosławny: miesięcznik ogólnopolski*, Nr 11 (425) (listopad 2020): 19.
- Neganov, Vladimir V. “A Missionary Meaning and Significance of Understanding of Spiritual, Moral and Anthropological Aspects of F. M. Dostoevsky’s Heritage by Outstanding Theologians of the Serbian Orthodox Church from the Point of View of the Basic Concepts of Christian Anthropology in Historical and Philosophical Perspective.” *Proceedings of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (with missionary orientation): Collection of Scientific Papers*, Issue XI (2020): 93–106 (in Russian) / Неганов, Владимир Владимирович. „Миссионерский смысл и значение понимания духовно-нравственных и антропологических аспектов наследия Ф. М. Достоевского выдающимися богословами Сербской Православной Церкви с точки зрения основных понятий христианской антропологии в историко-философской перспективе“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью): Сборник научных трудов*, Выпуск XI (2020): 93–106. eLIBRARY ID: 44283762 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44283762>. [Referring to Velimirovich — pp. 97, 102]
- Mayorov, John. “Organization and Ideology of the Russian Student Christian Movement (RSCM) in the Twenties of the XX Century.” *Proceedings of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (with missionary orientation): Collection of Scientific Papers*, Issue XI (2020): 168–180 (in Russian) / Майоров, Иоанн. „Организация и идеология русского студенческого христианского движения (РСХД) в двадцатые годы XX столетия“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью): Сборник научных трудов*, Выпуск XI (2020): 168–180. [Referring to Velimirovich — p. 170]
- Vasović, Nebojša. “Who is defended by Umbrellas (Philip David and His Pioneers).” *Braničevo: Journal for Literature and Culture*, Vol. LVIII, Number 5–6 (August – December) (2020): 5–141 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Васовић, Небојша. „Кога бране кишобрани (Филип Давид и његови пионири)“. *Браниче-*

- во: часопис за књижевност и културу, година LVIII, број 5–6/2020 (август–децембар) (2020): 5–141.
- Puzović, Predrag. “Election of Metropolitan Varnava of Skopje as Serbian Patriarch.” *Glasnik: An Official Gazette of the Serbian Orthodox Church*, Vol. C, No. 12 (December 2020): 614–618 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Пузовић, Предраг. „Избор скопљанског Митрополита Варнаве за српског патријарха“. *Гласник: службени листи Српске Православне Цркве*, година C, бр. 12 (децембар 2020): 614–618.
- Enders, Markus. “The Phenomenon Sadhu Sundar Singh (1888–ca. 1929) and its Relevance for Christianity in India and Europe.” *Philotheos (ΦΙΛΟΘΕΟΣ): International Journal for Philosophy and Theology*, Volume 20, Issue 1 (2020): 117–128. <https://doi.org/10.5840/philotheos20202017>.
- Kisić, Rade. “Neue Dialogperspektiven oder doch nicht? Die ökumenischen Beziehungen der Orthodoxen Kirche nach dem Konzil auf Kreta.” *Philotheos (ΦΙΛΟΘΕΟΣ): International Journal for Philosophy and Theology*, Volume 20, Issue 1 (2020): 151–162. <https://doi.org/10.5840/philotheos202020110>.
- Petrović, Srećko. “Is Nicholai Velimirovich the Author of the Book *Words to the Serbian People Through the Dungeon Window?*” *Philotheos (ΦΙΛΟΘΕΟΣ): International Journal for Philosophy and Theology*, Volume 20, Issue 2 (2020): 260–303. <https://doi.org/10.5840/philotheos202020217>.
- Sergeev, Alexander. “The Image of Holy Nicholas of Serbia in the Light of the Latest Studies.” (in Russian) / Сергеев, Александр. „Облик святителя Николая Сербского в свете новейших исследований“. *Духовные ласточки*, № 1 (2020): 162–181. <https://doi.org/10.24411/9999-040A-2020-00002>.
- Sergeev, Alexander. “Comparative Analysis of Mission Methodology in the Orthodox Church and Neo-Protestant Sects.” *Spiritual Swallows*, № 2 (2020): 271–281 [provisional translation into English; original title in Russian] / Сергеев, Александр. „Сравнительный анализ методологии миссии в Православной церкви и в неопротестантских сектах“. *Духовные ласточки*, № 2 (2020): 271–281. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sravnitelnyy-analiz-metodologii-missii-v-pravoslavnoy-tserkvi-i-v-neoprotstantskih-sektaх>. [Referring to Velimirovich’s *Sermons under the Mountain* — p. 276]
- Sergeev, Alexander. “Knowing God as a Way to acquire Humility.” *Spiritual Swallows*, № 2 (2020): 292–295 [provisional translation into English;

- original title in Russian] / Сергеев, Александр. „Познание Бога как способ приобретения смирения“. *Духовные ласточки*, № 2 (2020): 292–295. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/poznanie-boga-kak-sposob-priobreteniya-smireniya>. [Referring to Velimirovich's *Prologue of Ohrid* — p. 294]
- Ryzhov, Artem Alexandrovich. “The Practice of Infant Baptism.” (in Russian) / Рыжов, Артем Александрович. „Практика крещения младенцев“. *Духовные ласточки*, № 4 (2020): 273–281. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/praktika-krescheniya-mladentsev>. [Referring to Velimirovich's *Catechism* — pp. 274, 279]
- Riapolov, S. V. “Nravstvennaia filosofia F. M. Dostoevskogo v interpretatsii prp. Iustina (Popovicha)” [“The Moral Philosophy of F. M. Dostoevsky in The Interpretation of St. Justin (Popović)”. *Collection of Research Papers of the Yakutsk Theological Seminary*, Issue № 8 (2020): 137–148 (in Russian) / Ряполов, Сергей Владимирович. „Нравственная философия Ф. М. Достоевского в интерпретации прп. Иустина (Поповича)“. *Сборник трудов Якутской духовной семинарии*, Вып. 8 (2020): 137–148. eLIBRARY ID: 44559629 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44559629>. <https://doi.org/10.24411/2686-9497-2020-10030>.
- Solovyev, Sergey V. “Authority and Freedom in the Gospels.” (in Russian) / Соловьёв, Сергей Викторович. „Авторитет и свобода в Евангелиях“. In *Научные труды Самарской духовной семинарии: сборник статей. Выпуск VIII*, ред. Олег Агапов, 207–215. Самара: Самарская духовная семинария — ООО «Слово», 2020. eLIBRARY ID: 45587910 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=45587910>. [Referring to Velimirovich — p. 212]
- Naumova, A. V. “Serbian Literature in Comprehending the Phenomenon of the ‘Borderline Man.’” [provisional translation into English; original title in Russian] / Наумова, Анна Владимировна. „Опыт сербской литературы в осмыслении феномена «пограничного человека»“. In *Феномен границы в глобализирующемся мире: сборник научных статей. Материалы международной научно-практической online-конференции*, ред. М. А. Слемнев [и др.], 97–100. Витебск: Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, 2020. eLIBRARY ID: 44385345 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=44385345>. [Referring to Velimirovich — p. 99]

- Andjelkovic, Biljana. "Orthodoxy and the Psychoanalytic Psychotherapeutic Practice." *Anthology of Russian Psychotherapy and Psychology: Special Issue* [Psychotherapy to Aid Residents, Families, Groups, Society in Whole in Times of Pandemic Caused by Coronavirus: Online Pre-Congress of the 9th World Congress for Psychotherapy "Children, Society and Future – the Planet of Psychotherapy" (Moscow, June 24 – 29, 2020)] (2020): 12–23, 225–226 / Анджелкович, Биљана. „Православие и психоаналитическая психотерапевтическая практика“. *Антология российской психотерапии и психологии. Специальный выпуск* [Психотерапия в помощи гражданам, семьям, коллективам, всему обществу во время пандемии, вызванной коронавирусом. Часть 1. Материалы Онлайн прекогресса IX Всемирного конгресса по психотерапии «Дети. Общество. Будущее – Планета психотерапии» (Москва, 24 июня – 29 июня 2020)] (2020): 12–23, 225–226. eLIBRARY ID: 43035227/ <https://elibrary.ru/item.asp?id=43035227> | 43035228 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=43035228> | 43035277 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=43035277>.
- Jevtić, Aleksandar R. "The Missionary Role of the Magazine of the Eparchy of Žiča in Times of Bishop Nikolaj Velimirović (1919–1920; 1934–1941)." (in Serbian) / Јевтић, Александар Р. „Мисионарска улога часописа Епархије жичке у време Епископа Николаја Велимировића (1919–1920; 1934–1941)“. У *Сарадња библиотека са библиотекама традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији: зборник радова сручној скупи* [на тему] *сарадња библиотека са библиотекама традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији, Краљево, 5. 6. и 7. октобар 2020.*, ур. Катарина Јаблановић, 339–351. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2020.
- Ilić, Angela. "Europabilder in der Serbischen Orthodoxen Kirche." In *Die europäische Integration und die Kirchen IV: Versöhnung und Ökumene, Ethik und Recht* (Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz — Beihefte, Band 131), hg. Irene Dingel, Jan Kusber und Malgorzata Morawiec, 75–88. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2020. <https://doi.org/10.13109/9783666560439.75>.
- Ilić, Angela. "Looking Through a Veil: Challenges and Perspectives of Interreligious Dialogue in Serbia." *Interdisciplinary Journal for Religion and*

- Transformation in Contemporary Society*, Volume 6, Issue 2 (December 2020): 413–428. <https://doi.org/10.30965/23642807-00602009>.
- Cvetković, Vladimir. “St Justin Popović between Ecumenism and Anti-Ecumenism: Towards the New Readings of His Ecumenical Writings.” *Sobornost Incorporating Eastern Churches Review*, Vol. 42, No. 1–2 (2020): 156–176.
- Tatalović, Vladan. “The Matthean Passion Narrative in Serbian Interpretation.” In *History and Theology in the Gospels: Seventh International East-West Symposium of New Testament Scholars, Moscow, September 26 to October 1, 2016*, edited by Tobias Nicklas, Karl-Wilhelm Niebuhr, and Mikhail Seleznev, in collaboration with Judith König and Rebecca Draughon, 57–88. *Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament*, 447. Tübingen: Mohr Siebeck, 2020. [Referring to Velimirovič’s exegesis — p. 85]
- Goetz, Greta. “Pedagogy of Extraneity: Cultural Studies in a Global Information Age.” In *Belgrade English Language and Literature Studies: BELLS90 Proceedings. Volume 2* [edited by Biljana Čubrović], Vol. 2 (2020), Article 35, 463–491. Belgrade: Faculty of Philology, University of Belgrade, 2020. <https://doi.org/10.18485/bells90.2020.2.ch35>. [Referring to Velimirovič’s work on Nietzsche and Dostoevski — pp. 469–470]
- Petrović, Srećko. “A Contribution to the Research of the Serbian-Russian Athonite Relations: The Closeness of Bishop Nikolai Velimirovič with Elder Silouan, Archimandrite Sophrony and other Russian Monks from Athos.” (in Serbian) / Петровић, Срећко. „Прилог проучавању српско-руских светогорских веза: повезаност Епископа Николаја Велимировића са Старцем Силуаном, Архимандритом Софрониејем и другим руским светогорцима“. *Теолошки йоїлеги* LIII (2/2020): 513–554. <https://doi.org/10.46825/tv/2020-2-513-554>.
- Petrović, Srećko. “A Few Remarks on the Study of the Bishop Nikolai Velimirovič’s Legacy.” (in Serbian) / Петровић, Срећко. „Пар узгредних напомена о проучавању наслеђа Владике Николаја Велимировића: неки истраживачки проблеми“. *Теолошки йоїлеги* LIII (3/2020): 827–832. <https://doi.org/10.46825/tv/2020-3-827-832>.
- Ivanović, Tamara. “The Protocols of the Elders of Zion: An Active Generator of Antisemitism, Political Extremism, and Conspiracy Theories.” CHDR — Center for History, Democracy, and Reconciliation, Novi Sad

/ <https://chdr-ns.com/> (in Serbian) / Ivanović, Tamara. „Protokoli sionskih mudraca: aktivni generator antisemitizma, političkog ekstremizma i teorije zavere“. Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, Novi Sad / <https://chdr-ns.com/>. URL <https://chdr-ns.com/wp-content/uploads/2020/10/Tamara-Ivanovic-Protokoli-sionskih-mudraca-1.pdf>. [Referring to Velimirovich as an anti-Semite — pp. 12, 19]

**Academic Research on Bishop Nicholai Velimirovich / Академска
истраживања о Еп. Николају Велимировићу:**

In 2020, Hieromonk Mihail (Miloš) Milošević defended his graduate thesis on Bishop of Bačka Irinej Ćirić (1884–1955) at the Aristotle University of Thessaloniki. The thesis is written in Greek language. Milošević paid some attention to the cooperation and ties of Bishop Irinej and Bishop Nicholai Velimirovich, i.e. to the role of Velimirovich in the context — pp. 12, 29–32, 38, 47–48, 53, 121. The Supervisor of Milošević’s research was Prof. Elias Evangelou [Ηλίας Ευαγγέλου] from the Aristotle University of Thessaloniki:

Μιλόσεβιτς, Μίλος (π. Μιχαήλ) Ντράγκαν. “Μια ιστορική και οικουμενική προσωπικότητα της Σερβικής εκκλησίας, ο επίσκοπος Μπάτσκακας Ειρηναίος Τσίριτς (1884–1955)” [Milošević, Miloš (Fr. Mihail) D. “An Historical and Ecumenical Personality of the Serbian Orthodox Church: Bishop of Bačka Irinej Ćirić (1884–1955)”. Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεολογική Σχολή, Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας / Aristotle University of Thessaloniki, Faculty of Theology, School of Social Theology and Christian Culture, 2020. 153 pp. <https://ikee.lib.auth.gr/record/319276> / <https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.319276>.

Josef Darwin Candelario defended his MA thesis on the application of the traditional Orthodox Christian missionary approach in America, mentioning briefly the ideas and the contribution of Bishop Nicholai Velimirovich (pp. 132–133, 173). Candelario’s thesis is written in English. The Supervisor of Candelario’s research was Prof. Soultana Lambrou [Σουλτάνα Λάμπρου] from the Aristotle University of Thessaloniki:

Candelario, Josef Darwin. “The Missionary Work of the Brothers Cyril and Methodios Based on the Primary Sources, and its Application in America (18th–21st C.)” MA Thesis, Faculty of Pastoral and Social Theology of the School of Theology of Aristotle University of Thessaloniki, 2020. 222 pp. <http://ikee.lib.auth.gr/record/322274> / <https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.322274>.

Natalia Vladimirovna Korosteleva earned a BA degree in Orthodox Theology from the Department of Theology of the Missionary Institute in Ekaterinburg in 2020. The topic of her research was the preaching of Bishop Nikolai Velimirovich. The Supervisor of Korosteleva’s research was Prof. Natalia Alexandrovna Dyachkova [Наталья Александровна Дьячкова] from the Missionary Institute in Ekaterinburg:

Korosteleva, Natalia Vladimirovna. “Missionary Preaching in the Works of St. Nikolai of Serbia: Genre and Thematic Originality.” BA Thesis, Educational Organization of Higher Education “Missionary Institute,” Department of Theology, Ekaterinburg, 2020. 132 pp. [provisional translation into English; original title in Russian] / Коростелева, Наталья Владимировна. „Миссионерская проповедь в сочинениях святителя Николая Сербского: жанровое и тематическое своеобразие“. Выпускная квалификационная работа бакалавра, Негосударственное частное учреждение — образовательная организация высшего образования «Миссионерский институт», Кафедра теологии, Екатеринбург, 2020. 132 стр. <http://www.uralsky-missioner.ru/accounts/1/upload/cfiles/1korosteleva.pdf>.

Deacon Hadži Nenad M. Jovanović defended his MA thesis dedicated to issues of the Christian foundations of monarchy in Serbian thought at the University of Belgrade — at the Religion in Society, Culture and European Integration Master programme of academic studies offered by the University of Belgrade in Belgrade. In his research, Jovanović paid attention to the ideas and influence of Bishop Nikolai Velimirovich. The Supervisor of Jovanović’s research was Prof. Miroljub Jeftić [Мирољуб Јевтић] from the Faculty of Political Sciences at the University of Belgrade:

Jovanović, Hadži Nenad M. “Serbian Thinkers on the Christian Foundations of the Monarchy.” MA Thesis, University of Belgrade, 2020. 275 pp. [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јовановић, Хаџи Ненад М. „Српски мислиоци о хришћанским основама монархије“. Мастер рад, Универзитет у Београду, 2020. 275 стр. <http://phaidrabg.bg.ac.rs/o:21473>.

In his MA thesis on the God Worshipper movement in the Kingdom of Yugoslavia, defended at the Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, Milan Vuković deals with the role of Bishop Nicholai in this movement. The supervisor of this thesis was Prof. Ljubodrag Dimić from the Faculty of Philosophy at the University of Belgrade:

Vuković, Milan. “The God Worshipper Movement in the Kingdom of Yugoslavia.” MA Thesis, Faculty of Philosophy at the University of Belgrade, 2020. 60 pp. (in Serbian) / Вуковић, Милан. „Богомолвачки покрет у југословенској краљевини“. Мастер рад, Филозофски факултет Универзитета у Београду, 2020. 60 стр. <http://147.91.75.9/manage/shares/ZRAD/ISO504211205.pdf>.

In December 2020, Hamza Memišević earned a MA degree at the Faculty of Political Sciences at the University of Sarajevo. In his MA thesis [entitled: “Bosniaks and the Independent State of Croatia: Forcing or Free Choice”], defended on December 3, 2020, Memišević claims (without referencing to any source) that the engagement of Bishop Nicholai Velimirovich on the eve of WWII sought to stigmatize and anathematize the Muslims of the Balkans (pp. 16, 33–34). The Supervisor of Memišević’s research was Prof. dr. Šaćir Filandra from the University of Sarajevo:

Memišević, Hamza. “Bosniaks and the Independent State of Croatia: Forcing or Free Choice.” MA Thesis, University of Sarajevo, Faculty of Political Sciences, 2020. 74 pp. [provisional translation into English; original title in Bosnian] / Hamza Memišević. „Bošnjaci i NDH: Moranje ili slobodan izbor“. Magistarski rad, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka, 2020. 74 str. <https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/02/Bosnjaci-i-NDH-Moranje-ili-slobodan-izbor-Hamza-Memisevic.pdf>.

In his doctoral project in applied arts, defended at the University of Arts in Belgrade, Stefan Pešić referred to Velimirovič's works (on pp. 16, 18, 21, 27, 31, 55, 120). The supervisor of this project was Prof. Miroslav Lazović [Мирослав Лазовић]:

“Schemamonk — An Equal to Angels Allman.” A Doctoral Art Project, Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade, 2020. 123 pp. (in Serbian) / Пешић, Стефан З. „Схимник — равноанђeosки свечовек“. Докторски уметнички пројекат, Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду, 2020. 123 стр. <http://eteze.arts.bg.ac.rs/handle/123456789/440> | <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/17217>.

At the very end of 2020, a Ph.D. degree was awarded to Emil Bjørn Hilton Saggau by the Faculty of Theology of the University of Copenhagen. In his Ph.D. thesis, Saggau dealt with the role and contribution of Bishop Nicholai Velimirovič, especially in the chapter entitled “Velimirovič and the return to St. Sava.” The Supervisor/Advisor of this research was Prof. Carsten Selch Jensen from the University of Copenhagen:

Saggau, Emil Bjørn Hilton. “Only Unity Will Save the Serbs: Eastern Orthodox History, Memory and Politics in Montenegro Post-Yugoslavia.” Ph.D. Thesis, University of Copenhagen, Faculty of Theology (December 18, 2020).

2021:

Bishop Nicholai's Works / Дела Еп. Николаја:

Velimirovič, Bischof Nikolaj. *Der Krieg und die Bibel*. Aus dem Serbischen übersetzt von Dragan Milaković. Wachtendonk: Edition Hagia Sophia, 2021.

Velimirovici, Sfântul Nicolae, Episcopul Ohridei și Jicei. *Prin dragostea ta și noi iubim. 500 de cugetări despre credință, dragoste și nădejde*. București: Editura Predania, 2021.

- Velimirovici, Sfântul Nicolae. *Gânduri despre bine și rău*. Traducere din limba sârba de Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Predania, 2021.
- Velimirovici, Sfântul Nicolae. *De la print la sfânt. Viata Sfântului Sava Arhiepiscopul Serbiei*. București: Editura Predania, 2021.

Monographs / Монографіје:

- Matić, Zlatko, Aleksandar Đakovac and Rade Kisić, eds. *The Place of Ecclesiology in Modern Systematic Theology*. Belgrade: Faculty of Orthodox Theology at the University of Belgrade, 2021 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Матић, Златко, Александар Ђаковац и Раде Кисић, ур. *Месџо еклесиологије у савременом систематском богословљу*. Научни скуп — колоквијум, 11. фебруар 2021. (on line). *Зборник радова*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за Систематско богословље, 2021. <http://isb.pbf.rs/wp-content/uploads/zbornik-2021-mesto-eklesiologije-u-sistematskom-bogosloju.pdf>.
- Ćulibrk, Jovan, Bishop of Pakrac and Slavonia, and Stefan Radojković, eds. *New Martyrs: Polyperspective V. Collected Papers*. Belgrade: Museum of Genocide Victims, 2021 (in Serbian) / Ћулибрк, Јован, и Стефан Радојковић, ур. *Новомученици: њолијерсијекџива V. Зборник радова*. Београд: Музеј жртава геноцида, 2021. URL <https://www.2.muzejgenocida.rs/izdanja-muzej-zrtava-genocida-beograd/strucni-casopisi-i-zbornici/novomucenici>. [Referring to Velimirovich — p. 169]
- Cvetković, Vladimir. *Justin Popović: A Synthesis of Tradition and Innovation*. Belgrade: Institute for Philosophy and Social Theory, 2021 (in Serbian) / Цветковић, Владимир. *Јустин Појовић: Синџеза традиције и иновације*. Библиотека „Поседна издања“. Београд: Институт за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду, 2021.
- Hieromonk Ephraim. *The Angelic Life: A Vision of Orthodox Monasticism*. Kodiak, Alaska: St. Nilus Skete in Alaska, 2021. [Referring to Velimirovich's teaching — pp. 8, 165, 458–459]
- Clark, Roland. *Sectarianism and Renewal in 1920s Romania: The Limits of Orthodoxy and Nation-Building*. London: Bloomsbury Academic, 2021. <http://dx.doi.org/10.5040/9781350100985>. [Referring to Velimirovich's symbolism — p. 23]

- Adamović, Snežana Lj. *Petar II Petrović Njegoš in the Critical Thought of Nicholai Velimirovich*. Valjevo: The Voice of the Church, 2021 (in Serbian) / Адамовић, Снежана Љ. *Петар II Петровић Његош у критичкој мисли Николаја Велимировића*. Ваљево: Глас Цркве, 2021.
- Janković, Milan D., ed. *Reflections --- Saint Nicholai of Serbia in the Missionary Letters*. Belgrade: M. D. Janković, 2021 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јанковић, Милан Д., прир. *Рефлексије --- Светиој Николаја Српској у Мисионарским писмима*. Београд: М. Д. Јанковић, 2021.
- Lompar, Rastko. *Dimitrije Ljotić — A Teacher or A Pharisee: Zbor, Christianity, and Religious Communities: 1935–1945*. Belgrade: Catena Mundi, 2021 (in Serbian) / Ломпар, Растко. *Димитрије Љоћин — учитељ или фарисеј: Збор, хришћанство и верске заједнице: 1935–1945*. Библиотека „Поседна издања“. Београд: Catena mundi, 2021.
- Bojović, Dragiša, ed. *Eight Centuries of the Serbian Orthodox Church in Montenegro — from the Zeta Bishopric to the Metropolitanate of Montenegro and Littoral (Thematic Collection)*. Niš: International Center for Orthodox Studies — Center for Church Studies, 2021 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Бојовић, Драгиша, ур. *Осам векова Српске Православне Цркве у Црној Гори — од Зетске епископије до Митрополије црногорско-јриморске (тематски зборник)*. Ниш: Међународни центар за православне студије — Центар за црквене студије, 2021.
- Boeckh, Katrin, und Dietmar Schon, (Hg.). *Der Blick auf den Anderen: katholisch-orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmung Beteiligte*. Schriften des Ostkircheninstituts der Diözese Regensburg; Band 7. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2021.
- Doe, Norman, ed. *Church Laws and Ecumenism: A New Path for Christian Unity*. Series “Law and Religion.” Abingdon, UK: Routledge, 2021.
- For more monographs interesting for Nicholai studies published in 2021, cf. this issue of the *Nicholai Studies*, ie. below, “Book Notes (2018–2022),” pp. 514–516.

Articles / Чланци:

- Puzović, Vladislav. “St. Hieromartyr Platon, Bishop of Banja Luka (Eighty Years since His Martyrdom) (1941–2021).” *Crkva / The Church: Calen-*

- dar of the Serbian Orthodox Patriarchate for the Year 2021* (2021): 89–92 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Пузовић, Владислав. „Свети Свештенотученик Платон Епископ Бањалучки (осамдесет година од мученичке кончине) (1941–2021).“ *Црква: Календар Српске Православне Патријаршије за њросџу 2021. ѓодину* (2021): 89–92.
- Puzović, Predrag. “Hieromartyr Sava Trlajić, Bishop of Upper Karlovac (80 Years since His Martyrdom) (1941–2021).” *Crkva / The Church: Calendar of the Serbian Orthodox Patriarchate for the Year 2021* (2021): 93–96 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Пузовић, Предраг. „Свештенотученик Сава Трлајић, Епископ горњокарловачки (80 година од његовог мученичког упокојења) (1941–2021).“ *Црква: Календар Српске Православне Патријаршије за њросџу 2021. ѓодину* (2021): 93–96.
- Milin, Sava. “Saint Nicholai of Žiça: On the Occasion of the 30th Anniversary of the Transfer of His Holy Relics from America to Serbia and the 140th Anniversary of His Birth.” *Crkva / The Church: Calendar of the Serbian Orthodox Patriarchate for the Year 2021* (2021): 97–100 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Милин, Сава. Свети Николај Жички: поводом 30 година од преноса његових светих моштију из Америке у Србију и 140 година од рођења.“ *Црква: Календар Српске Православне Патријаршије за њросџу 2021. ѓодину* (2021): 97–100.
- Dević, Nemanja. “Njegoš, Works that are Immortal: On the Occasion of 170 Years since His Repose (1851–2021).” *Crkva / The Church: Calendar of the Serbian Orthodox Patriarchate for the Year 2021* (2021): 101–104 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Девић, Немања. „Његош, дела која су бесмртна: поводом 170 година од његовог уснућа (1851–2021).“ *Црква: Календар Српске Православне Патријаршије за њросџу 2021. ѓодину* (2021): 101–104.
- Lubardić, Bogdan. “Dostoevsky, Faith and Christianity: On Occasion of the 200th Anniversary of the Writer’s Birth and 140th Anniversary of the Writer’s Repose.” *Crkva / The Church: Calendar of the Serbian Orthodox Patriarchate for the Year 2021* (2021): 107–116 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Лубардић, Богдан. „Достојеvски, вера и хришћанство (поводом 200 година од рођења и 140 го-

- дина од упокојења)“. *Црква: Календар Српске Православне Папир-
јаршије за њросѣу 2021. ѓодину* (2021): 107–116.
- Luganskaja, Swetlana Alexejewna. “[Anhang I] Bischof Nikolaj und Patri-
arch Gavriil auf ihrem Leidensweg in Dachau.” In Heiliger Bischof Ni-
kolaj Velimirović, *Der Krieg und die Bibel*, 157–184. Wachtendonk: Edi-
tion Hagia Sophia, 2021.
- Kostadinović, Vladan. “[Anhang II] Bischof Nikolaj Velimirović — das Le-
ben im Exil.” In Heiliger Bischof Nikolaj Velimirović, *Der Krieg und die
Bibel*, 185–218. Wachtendonk: Edition Hagia Sophia, 2021.
- Midić, Dalibor. “Hadžije of Niš. Pilgrimage and Pilgrims of Niš and its Sur-
roundings.” *The Voice of the Diocese of Niš / Glas Eparhije niške*, Fifth Se-
ries, No. 19 (1/2021): 39–40 [provisional translation into English; orig-
inal title in Serbian] / Мидић, Далибор. „Хаџије Ниша. Ходочашће
и ходочасници Ниша и околине“. *Глас Епархије нишке: Гласило
Епархије нишке за хришћанску њросвеѣу и кулѣуру*, Пета серија,
бр. 19 (1/2021): 39–49.
- Stojanović-Šešlak, Ivana. “Cultural heritage in Kosovo through the eyes
of Rebecca West.” (in Serbian) / Стојановић Шешлак, Ивана. „Кул-
турна баштина на Косову очима Ребеке Вест“. *Саборност XV*
(2021): 127–141. <https://doi.org/10.5937/sabornost2115127S>. [On Bis-
hop Nicholai — pp. 136–137]
- Stijović, Rada. “The New Volume of the Dictionary of the Serbian Lan-
guage” [provisional translation into English; original title in Serbian]
/ Стијовић, Рада. „Нови том Речника српског језика“. *Полиѣика*,
година CXVIII, број 38509 (субота, 6. фебруар 2021) [суботњи до-
датак *Полиѣике* „Култура–уметност–наука“, година LXV (6. фе-
бруар 2021): 10]. [According to the author, Velimirović was one of the
“banned” authors whose works were among the sources for the
Dictionary of the Serbian Language / Rečnik srpskog jezika — like Dra-
giša Vasić, Slobodan Jovanović, Justin Popović, etc.]
- Bakić-Hayden, Milica. “Images of India in South Slavic Literatures.” *Serbian
Studies: Journal of the North American Society for Serbian Studies*, Vol. 32,
No. 1–2 (2021): 115–129.
- Cvetković, Vladimir. “Sources for the Study of Early Ecumenical Views of
Amfilohije Radović: Justin Popović.” (in Serbian) / Цветковић, Вла-
димир. „Извори за изучавање раних екуменских погледа Амфи-

- лохија Радовића: Јустин Поповић“. *Akropolis: Journal of Hellenic Studies*, Vol. 5 (1) (2021): 25–50. <https://doi.org/10.35296/jhs.v5i1.76>.
- Cvetković, Vladimir. “Following Saint Justin of Ćelije” [provisional translation into English; original title in Serbian] / Цветковић, Владимир. „Следујући Светом Јустину Ћелијском“. У *Осам векова Српске Православне Цркве у Црној Гори — од Зејтске епископије до Миџројолије црногорско-јриморске (тешајски зборник)*, ур. Драгиша Бојовић, 489–508. Ниш: Међународни центар за православне студије — Центар за црквене студије, 2021.
- Radić, Radmila. “Moments of Understanding. Episodes in the Mutual Perceptions of the Serbian Orthodox and Roman Catholic Churches in Yugoslavia.” In *Der Blick auf den Anderen: katholisch-orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmung Beteiligte*, Hg. Katrin Boeckh und Dietmar Schon, 58–81. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2021.
- Jerkić, Dragiša. “Die Wahrnehmung des christlichen Westens im Denken des hl. Justin Popović und des hl. Nikolaj Velimirović.” In *Der Blick auf den Anderen: katholisch-orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmung Beteiligte*, Hg. Katrin Boeckh und Dietmar Schon, 107–138. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2021.
- Kisić Rade. “Die Darstellung der katholischen Kirche in den serbischen Medien.” In *Der Blick auf den Anderen: katholisch-orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmung Beteiligte*, Hg. Katrin Boeckh und Dietmar Schon, 223–236. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2021.
- Gligorić, Miroljub. “‘Aus dem reichen Vorrat Neues und Altes hervorholen.’ Der serbisch-orthodoxe Kirchenbau in Deutschland im Spannungsfeld zwischen Tradition und Moderne.” In *Der Blick auf den Anderen: katholisch-orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmung Beteiligte*, Hg. Katrin Boeckh und Dietmar Schon, 237–272. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2021.
- Noble, Ivana. “Orthodox–Hussite Encounters: The Contribution of the Ecumenical Movement to Different Ways of Seeking Unity.” *The Ecumenical Review*, Volume 73, Issue 1 (January 2021): 49–66. <https://doi.org/10.1111/erev.12585>.
- Binns, John. “Ecumenism as Encounter: A Personal Account of Anglican–Orthodox Dialogue.” *The Ecumenical Review*, Volume 73, Issue 1 (January 2021): 67–85. <https://doi.org/10.1111/erev.12581>. [Referring to Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 68–70]

- Wasmuth, Jennifer. "The Orthodox Church in the Contemporary Ecumenical Dialogue." *The Ecumenical Review*, Volume 73, Issue 1 (January 2021): 152–165. <https://doi.org/10.1111/erev.12587>.
- Louth, Andrew. "Eastern Orthodoxy and Ecumenism: Some Reflections." *The Ecumenical Review*, Volume 73, Issue 1 (January 2021): 166–181. <https://doi.org/10.1111/erev.12589>.
- Saggau, Emil Hilton. "The forging and forgetting the cult of St. Jovan Vladimir in contemporary Montenegro." *International Journal for the Study of the Christian Church*, Volume 21, Issue 1 (2021): 42–61. <https://doi.org/10.1080/1474225X.2021.1939247>.
- Morariu, Iuliu Marius. "Church and the War. The Vision of the Orthodox Monk Nicola Velimirović about World War I." *Postmodern Openings*, Volume 12, Issue 3, Supplement 1 (2021): 113–124. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/354>.
- Limberger, Andrej. "[München — Dachau] Kreuzprozession Und Hl. Nikolaj–Velimirović–Lesungen 2021." *Der Bote der deutschen Diözese der Russischen Orthodoxen Kirche im Ausland*, № 3/2021 (2021): 14–15.
- Vesić, Ivana. "Contribution of the Yugoslav Sokol Organizations to the Interwar Sphere of Music." *Musicology: Journal of the Institute of Musicology SASA = Музикологія: часопис Музикологічної інституції НАНУ*, 30 (1/2021) (2021): 107–133. <https://doi.org/10.2298/MUZ2130107V>.
- Charota, I. A. "To Whom and Why F. M. Dostoevsky is Precious?" *Journal of the Belarusian State University. Sociology*, No. 3 (2021): 24–30 (in Russian) / Чарота, Иван Алексеевич. „Кому и почему ценен Ф. М. Достоевский?“. *Журнал Белорусского государственного университета. Социология*, No. 3 (2021): 24–30. eLIBRARY ID: 46685582 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46685582>. <https://doi.org/10.33581/2521-6821-2021-3-24-30>.
- Mlakar, Mirko. „Радмила Радић, Војислав Јанић (1890–1944). Свештеник и политичар. Поглед кроз аналитички прозор (Београд: Институт за новију историју Србије, 2018), 482 str. і Радмила Радић, Мисија британске Хришћанске заједнице младих људи у Краљевини Југославији (Београд: Институт за новију историју Србије, 2019), 375 str.“ *Časopis za suvremenu povijest*, Vol. 53, no. 1 (2021): 370–379. <https://hrcak.srce.hr/255122>.

- Balikić, Lucija. “The Creation of Yugoslavia in 1918 in the Light of Entangled European Intellectual Trends at the Onset of the 20th Century.” *Journal of the Institute of Croatian History*, Vol. 52, No. 1 [Special Issue: Entangled History] (2020): 189–206 (in Croatian) / Balikić, Lucija. „Stvaranje Jugoslavije 1918. u svjetlu isprepletanja europskih intelektualnih trendova početkom 20. stoljeća.“ *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, knjiga 52, br. 1 [Poseban broj: Historija isprepletanja: transferi, prožimanja i umrežavanja u povijesnoj perspektivi] (2020): 189–206. <https://hrcak.srce.hr/255153> / <https://doi.org/10.17234/RadoviZHP.52.3>.
- Petrović, Srećko. “On Serbian Roma: Our Neighbors, Our Godfathers.” *Orthodoxy*, Vol. LV, No. 1293 (February 1, 2021): 34–36 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Петровић, Срећко. „О српским Ромима: наше комшије, наши кумови.“ *Православље: новине Српске Патријаршије*, година LV, бр. 1293 (1. фебруар 2021. године): 34–36. [Referring to Velimirovich and his attitudes towards Roma people]
- Petrović, Srećko. “On a Roma Holiday: St. Bibija.” *Orthodoxy*, Vol. LV, No. 1298 (April 15, 2021): 42–43 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Петровић, Срећко. „О једном ромском празнику: Света Бибија.“ *Православље: новине Српске Патријаршије*, година LV, бр. 1298 (15. април 2021. године): 42–43.
- Zinkovskiy, Methody. “Problems of Theodicy and Apocatastasis and the Theology of Hypostatic Freedom.” *Khristianskoye Chteniye [Christian Reading]*, No. 4 (2021): 62–75 (in Russian) / Зинковский, Мефодий. „Проблемы теодицеи и апокатастасиса и богословие ипостасной свободы.“ *Христианское чтение: научный журнал. Теология. Философия. История*, No. 4 (2021): 62–75. eLIBRARY ID: 46710781 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46710781>. https://doi.org/10.47132/1814-5574_2021_4_62.
- Zinkovskiy, Methody, and Kirill Zinkovskiy. “Healing of Will and Education of the Will According to Orthodox Anthropology.” (in Russian) / Зинковский, Мефодий, и Кирилл Зинковский. „Исцеление произволения и воспитание воли согласно православной антропологии.“ In *Десятые Пюхтицкие чтения: Духовное наследие – его роль в становлении личности современника. Материалы между-*

- народной научно-практической конференции 11–12 декабря 2021 г., ред. мон. Сергия (Комиссарова), 12–22. Куремяз, Эстония: Пюхтицкий Успенский монастырь, 2021. eLIBRARY ID: 47364562 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=47364562>.
- Vysokovsky, Anatoly. “Venerable Justin Popović (of Čelije) — A Phenomenon of Theology of the 20th Century.” (in Russian) / Высоковский, Анатолий. „Преподобный Иустин Попович (Челийский) — феномен богословия XX века“. In *Десятые Пюхтицкие чтения: Духовное наследие — его роль в становлении личности современника. Материалы международной научно-практической конференции 11–12 декабря 2021 г.*, ред. мон. Сергия (Комиссарова), 224–231. Куремяз, Эстония: Пюхтицкий Успенский монастырь, 2021. eLIBRARY ID: 47364569 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=47364569>.
- Muzykant, Valerii L., Zvezdan Kunich, and Daliborka Maryanovich. “A Spiritual Verse in the Russian-Serbian Linguocultural Tradition: Stylism of Speech Resources.” *Vestnik slavianskikh kul'tur / Bulletin of Slavic Cultures: Scientific Peer-Reviewed Journal*, Vol. 59 (2021): 248–267 (in Russian) / Музыкант, Валерий Леонидович, Звездан Кунич и Далиборка Марьянович. „Духовный стих в российско-сербской лингвокультурной традиции: стилистика речевых ресурсов“. *Вестник славянских культур: научный рецензируемый журнал*, Т. 59 (2021): 248–267. eLIBRARY ID: 44878471 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44878471>. <https://doi.org/10.37816/2073-9567-2021-59-248-267>.
- Muzykant, V. L., Z. Kunich, and D. Maryanovich. “A Spiritual Verse in the Paradigm of Slavic Cultures.” (in Russian) / Музыкант, В[алерий]. Л[еонидович], З[вездан]. Кунич и Д[алиборка]. Марьянович. „Российско-сербский духовный стих в парадигме славянских культур“. *Культура в фокусе научных парадигм*, No. 12–13 (2021): 73–78. eLIBRARY ID: 45632032 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=45632032>.
- Vukic, Neven. “Saintsavaism(s) and Nationalism: An Overview of the Development of the Serbian Orthodox Phenomenon of *Saintsavaism*, with a Special Focus on the Contribution of Justin Popovic (1894–1979).” *Exchange: Journal of Contemporary Christianities in Context*, Vol. 50, No. 1 (March 2021): 77–98. <https://doi.org/10.1163/1572543X-12341586>.

- Vukic, Neven. “The Church in a Communist State: Justin Popovic (1894–1979) and the Struggle for Orthodoxy in Serbia/Yugoslavia.” *Journal of Church and State*, Volume 63, Issue 2 (Spring 2021): 278–299. <https://doi.org/10.1093/jcs/csaa033>.
- Rakhova, Elena Eduardovna. “St. Nicholas of Serbia (Velimirovich) About Christian Love.” (in Russian) / Рахова, Елена Эдуардовна. „Святитель Николай Сербский (Велимирович) о христианской любви“. In *Междисциплинарные практики в современном социально-гуманитарном знании. Материалы XXXVI Всероссийской научно-практической конференции 17 сентября 2021 г. Ростов-на-Дону*, 333–334. Ростов-на-Дону: Издательство ООО „ПРИОРИТЕ“ — Южный университет (ИУБиП), 2021. eLIBRARY ID: 46659671 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46659671>.
- Rakhova, Elena Eduardovna. “St. Nicholas of Serbia About the Spiritual Impoverishment of Europe.” (in Russian) / Рахова, Елена Эдуардовна. „Святитель Николай Сербский о духовном оскудении Европы“. In *Научные дискуссии в эпоху глобализации и цифровизации: отчетственный и зарубежный опыт. Материалы XXXVII Всероссийской научно-практической конференции 6 октября 2021 г. Ростов-на-Дону*, 214–216. Ростов-на-Дону: Издательство ООО „ПРИОРИТЕ“ — Южный университет (ИУБиП), 2021. eLIBRARY ID: 47077229 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=47077229>.
- Rakhova, Elena Eduardovna. “There is Only One Law — Moral’ (St. Nicholas of Serbia).” (in Russian) / Рахова, Елена Эдуардовна. „«Существует только один закон — нравственный» (святитель Николай Сербский)“. In *Этика и история философии. Материалы третьей международной научно-практической конференции. Тамбов, 12 ноября 2021 года*, 70–73. Тамбов: Издательский дом «Державинский», 2021. eLIBRARY ID: 47264010 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=47264010>.
- Baklan, Sergiy. “Mysterious Line of the Gospel: Christ and the Sinner (John 8, 2-11) — Exegetic Analysis.” (in Russian) / Баклан, Сергей. „Таинственные строки Евангелия: Христос и грешница (Ин. 8, 2–11) — экзегетический разбор“. In *Труды Таврической духовной семинарии: сборник статей. Выпуск 2*, сост. Дмитрий Гоцкалюк и Михаил Владимирович Масаев, 86–91. Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2021.

- eLIBRARY ID: 47397751 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=47397751>. [Referring to Velimirovich's interpretation — p. 88]
- Maksimović, Goran M. "Njegoš's Work in *Njegoš's Journal of Matice Srpska*." *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, Vol. 69, No. 1 (2021): 7–31 (in Serbian) / Максимовић, Горан. „Његошево дјело у Његишевом зборнику Матице српске“. *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књига 69, свеска 1 (2021): 7–31. https://doi.org/10.18485/ms_zmskij.2021.69.1.1.
- Zimbuli, A. E. "Fools in Human Culture: Ethical Aspects" (in Russian) / Зимбули, Андрей Евгеньевич. „Дураки в человеческой культуре: этические аспекты“. *Инновационная наука: международный научный журнал = Innovation Science: International Scientific Journal*, № 2 (2021): 56–67. eLIBRARY ID: 44660702 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=44660702>. [Referring to Velimirovich — pp. 57–58]
- Mrdjenović, Nemanja S. "‘The Oldest People.’ Theological Analysis of the Pseudoscience Movement of the So-Called Autochthonous or Neo-Romantic Historiography among Serbs." *Church Studies*, Year XVIII, Number 18 (2021): 349–369 (in Serbian) / Мрђеновић, Немања С. „Народ најстарији. Осврт на квазинаучни покрет тзв. аутохтонистичке или неоромантичарске историографије код Срба“. *Црквене студије*, година XVIII, бр. 18 (2021): 349–369. [Referring to Bishop Nicholas Velimirovich — pp. 350–351, 361]
- Kostruykov, Andrey Aleksandrovich. "Position of the Russian Church Outside Russia as to the Issue of Holiness of Moscow Patriarchate in the Period of Metropolitan Filaret (Voznesensky)." *Vestnik Pravoslavnogo Sviato-Tikhonovskogo humanitarnog universiteta. Serija II: Istorija. Istorija Russkoj Pravoslavnoj Tserkvi*, Iss. 98 (2021): 130–142 (in Russian) / Кострюков, Андрей Александрович. „Позиция Русской Зарубежной Церкви по вопросу о благодатности Московской Патриархии при митрополите Филарете (Вознесенском)“. *Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Серия 2: История. История Русской Православной Церкви*, Вып. 98 (2021): 130–142. <http://dx.doi.org/10.15382/sturII202198.130-142>.
- Litinskaya, Evgeniya P. "Rhetoric and Poetics of Dostoevsky's 'Pushkin Speech.'" *The Problems of Historical Poetics*, Volume 19, No. 2 (2021): 141–175 (in Russian) / Литинская, Евгения Петровна. „Ри-

- торика и поэтика «Пушкинской речи» Ф. М. Достоевского“. *Проблемы исторической поэтики*, Том 19, № 2 (2021): 141–175. <https://doi.org/10.15393/j9.art.2021.9583>.
- Goryachev, Daniil A. “Differences in the Antinomism of P. A. Florensky and S. L. Frank.” *Proceedings of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (with missionary orientation): Collection of Scientific Papers*, Issue XII (2021): 148–155 (in Russian) / Горячев, Даниил Аркадьевич. „Различия в антиномизме П. А. Флоренского и С. Л. Франка“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью): Сборник научных трудов*, Выпуск XII (2021): 148–155.
- Kurenkov, Alexy. “St. Justin (Popovich) of Celia and His Contribution to the Development of Education in the Orthodox Church.” *Proceedings of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (with missionary orientation): Collection of Scientific Papers*, Issue XII (2021): 254–259 (in Russian) / Куренков, Алексей. „Преподобный Иустин (Попович) Челийский и его вклад в развитие образования в Православной Церкви“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью): Сборник научных трудов*, Выпуск XII (2021): 254–259.
- Shcherbatykh, Nikolai Sergeevich. “Is it Possible to Perform Virtue Without the Church According to the Reverend Justin (Popovich).” *Proceedings of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (with missionary orientation): Collection of Scientific Papers*, Issue XII (2021): 294–297 (in Russian) / Щербатых, Николай Сергеевич. „Возможно ли совершение добродетели без Церкви по преподобному Иустину (Поповичу)“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью): Сборник научных трудов*, Выпуск XII (2021): 294–297. URL http://bel-seminaria.ru/wp-content/uploads/2021/10/seminary_works_2021_12.pdf.
- Anashkin, Ivan S., and Roman A. Lopin. “Mystical Understanding of the Church and its Life in the Feat of Believers.” *Proceedings of the Belgorod Orthodox Theological Seminary (with missionary orientation): Collection of Scientific Papers*, Issue XII (2021): 298–305 (in Russian) / Анашкин, Иван Сергеевич, и Роман Анатольевич Лопин. „Мистическое по-

- нимание Церкви и её жизнь в подвиге верующих“. *Труды Белгородской Православной Духовной семинарии (с миссионерской направленностью): Сборник научных трудов*, Выпуск XII (2021): 298–305.
- Lantseva, Anna M. “Religious Factor and Modern Intercultural Dialogue Between the Russian Federation and the Czech Republic on the Example of the Action Team Under the Patriarchal Metochion of the Representation of the Orthodox Church of the Czech Republic and Slovakia in Moscow” (in Russian) / Ланцева, Анна Михайловна. „Религиозный фактор и современный межкультурный диалог России и Чехии на примере деятельности инициативной группы при Патриаршем подворье представительства Православной церкви Чешских земель и Словакии в Москве“. In *Конфессиональная политика в России в новое и новейшее время: материалы международной научной заочной конференции*, ред. Сергей Викторович Леонов, Талина Галина Валерьевна, 253–262. Москва: Московский педагогический государственный университет, 2021. eLIBRARY ID: 46337584 / <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=46337584>. [Referring to Bishop Nicholai Velimirovich — p. 256]
- Laketić, Stanko. “St. Bishop Nicholai as a Swiss student: Double Doctor of Sciences.” *Serbian Zion*, No. 3/2021 [Issue topic: “Bishop Nicholai of Žiča and Ohrid as Inspiration”] (2021): 15–16 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Лакетић, Станко. „[Свети владика Николај као швајцарски ђак]: Двоструки доктор наука“. *Српски Сион: часопис Православне епархије сремске*, број 3/2021 [тема броја: „Владика Николај Жички и Охридски као инспирација“] (2021): 15–16. There are more interesting papers in the same issue of the *Serbian Zion*:
- Jevtić, Aleksandar R. “The Role of the Journals of the Diocese of Žiča in the Time of Bishop Nicholai Velimirovich (1919–1920 and 1934–1941): A Factor in building the Life of the Church.” *Serbian Zion*, No. 3/2021 (2021): 17–19 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јевтић, Александар Р. „Улога часописа Епархије жичке у време Епископа Николаја Велимировића (1919–1920 и 1934–1941): Чинилац изградње живота Цркве“. *Српски Сион: часопис Православне епархије сремске*, број 3/2021 (2021): 17–19.

- Paripović, Darko. “The Detention of Bishop Nicholai Velimirovich (1941–1945): The Golgotha Path of the Spiritual Giant.” *Serbian Zion*, No. 3/2021 (2021): 20–22 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Париповић, Дарко. „[Заточеништво Владике Николаја Велимировића (1941–1945)]: Голготски пут духовног градског града“. *Српски Сион: часопис Православне епархије сремске*, број 3/2021 (2021): 20–22.
- Stefanović, Zorica. “A Review of Some Literary Works of Saint Bishop Nicholai: Thousands of Pages of God-Pleasing Thoughts.” *Serbian Zion*, No. 3/2021 (2021): 23–24 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Стефановић, Зорица. „[Осврт на нека књижевна дела Светог Владике Николаја]: Хиљаде страница богоугодних мисли“. *Српски Сион: часопис Православне епархије сремске*, број 3/2021 (2021): 23–24.
- Jokić, Ivana. “Bishop Nicholai — an Unsurpassed Orator: Inspiration for the Whole Nation.” *Serbian Zion*, No. 3/2021 (2021): 25 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јокић, Ивана. „[Владика Николај непревазиђени беседник]: Надахнуће за читав род“. *Српски Сион: часопис Православне епархије сремске*, број 3/2021 (2021): 25.
- Vasić, Božidar. “Are Serbs praying Today? The Candle of Faith, Hope, and Love will light Thousands of New Ones.” *Serbian Zion*, No. 3/2021 (2021): 26–27 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Васић, Божидар. „[Моле ли се Срби данас?] Свећа вере, наде и љубави запалиће хиљаде нових“. *Српски Сион: часопис Православне епархије сремске*, број 3/2021 (2021): 26–27.
- Petrović, Srećko. “On a Widely Read Work: The *Prologue of Ohrid* by Bishop Nicholai.” *Orthodox Missionary: A Missionary Gazette of the Serbian Orthodox Church for Youth*, Year LXIV, Issue 378 (March–April 2021): 16–19 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Петровић, Срећко. „О једном веома читаном делу: *Охридски пролог* Владике Николаја“. *Православни мисионар: мисионарско издање Српске Православне Цркве за младе*, година LXIV, свеска 378 (март–април 2021): 16–19.

- Petrović, Srećko. "From the History of the Translation of Bishop Nikolai's *Prologue of Ohrid*." *Orthodox Missionary: A Missionary Gazette of the Serbian Orthodox Church for Youth*, Year LXIV, Issue 379 (May–June 2021): 18–23 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Петровић, Срећко. „Из историје превода *Охридској ѓролоја* Владике Николаја“. *Православни мисионар: мисионарско ѓласило Српске Православне Цркве за младе*, година LXIV, свеска 379 (мај–јун 2021): 18–23.
- Petrović, Srećko. "The Theological Dimensions of the *Prologue of Ohrid*. A few Remarks about the Theology of Bishop Nikolai." *Orthodox Missionary: A Missionary Gazette of the Serbian Orthodox Church for Youth*, Year LXIV, Issue 380 (July–August 2021): 18–24 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Петровић, Срећко. „Богословске димензије *Охридској ѓролоја*. Неколико напомена о богословљу Владике Николаја“. *Православни мисионар: мисионарско ѓласило Српске Православне Цркве за младе*, година LXIV, свеска 380 (јул–август 2021): 18–24.
- Petrović, Srećko. "Some Aspects of the Ecclesiology of the Diaspora in the Thought of Bishop Nikolai Velimirovich: Towards the Church's Answer to the Questions of Nationalism and Ethnophiletism" (in Serbian) / Петровић, Срећко. „Неки аспекти еклисиологије дијаспоре у мисли Владике Николаја Велимировића: ка црквеном одговору на питања национализма и етнофилетизма“. У *Месѓо еклисиолоѓије у савременом сисѓемајском доѓсловљу. Зборник радова: Научни скуѓ — колоквијум, 11. фебруар 2021. (on line)*, ур. Златко Матић, Александар Ђаковац и Раде Кисић, 165–210. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за Систематско богословље, 2021.
- Jevtić, Bishop Atanasije. "Saint Bishop Nikolai of Ohrid and Žiča." *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 [Issue topic: "Universal Bishop: 140 years since his birth and 30 years from the Transfer of Relics of Saint Nikolai of Ohrid and Žiča"] (2021): 2–9 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јевтић, Епископ Атанасије. „Свети Владика Николај Охридски и Жички“. *Жички блаѓвесник: часоѓис Еѓархије*

- жичке, октобар–децембар 2021 [тема броја: „Свенародни Владика: 140 година од рођења и 30 година од Преноса моштију Светог Николаја Охридског и Жичког“] (2021): 2–9. There are more interesting papers in the same issue of the *Žički Blagovesnik*:
- Kostić, Ljubinko. “National Memory of the Holy Bishop Nicolai of Žiča.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 10–12 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Костић, Љубинко. „Народно сећање на Светог Владикау Николаја Жичког“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 10–12.
- Danilović, Dragoljub. “Saint Nicolai — Bishop of Žiča and Martyr of the People.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 13–16 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Даниловић, Драгољуб. „Свети Николај — Епископ жички и састрадалник народни“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 13–16.
- Živanović, Miloš. “Bishop Nicolai (Velimirovich) in Čačak.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 17–21 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Живановић, Милош. „Владика Николај (Велимировић) у Чачку“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 17–21.
- Jovanović, Vladimir. “Bishop Nicolai and His Home in Kraljevo.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 22–26 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јовановић, Владимир. „Владика Николај и његов дом у Краљеву“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 22–26.
- Vasiljević, Milorad. “Bishop Nicolai on Europe and Two Paths of Civilization.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 27–32 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Васиљевић, Милорад. „Владика Николај о Европи и два пута цивилизације“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 27–32.
- Lukić, Luka. “The Cult of Saint Bishop Nicolai in America.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 33–34 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Лукић, Лука. „Култ Светог Вла-

- дике Николаја у Америци“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 33–34.
- Filipović, Milan. “Archpriest Aleksa Todorović — Bishop Nikolai’s Closest Associate.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 35–39 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Филиповић, Милан. „Прота Алекса Тодоровић — најближи сарадник Владике Николаја“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 35–39.
- Bajić, Nenad. “Mother Ana Adžić (1900–1979) — Spiritual Child of Bishop Nikolai.” *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 40–42 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Бајић, Ненад. „Мати Ана Аџић (1900–1979) — духовно чедо Владике Николаја“. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 40–42.
- Jevtić, Aleksandar R. “*Nicholai Studies* — the First Journal Dedicated to Nikolai Velimirovich.” (Interview with S. Petrović). *Žički Blagovesnik*, October–December 2021 (2021): 43–48 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Јевтић, Александар Р. „*Николајево сџугије* — први часопис посвећен Николају Велимировићу“. Разговор са С. Петровићем. *Жички благовесник: часопис Епархије жичке*, октобар–децембар 2021 (2021): 43–48.
- Petrović, Srećko. “A Scientific Meeting Dedicated to the Heritage of Saint Nikolai Velimirovich.” *Orthodoxy*, Vol. LV, No. 1308 (September 15, 2021): 46–47 [provisional translation into English; original title in Serbian] / Петровић, Срећко. „Научни скуп посвећен баштини Светог Николаја Велимировића“. *Православље: новине Српске Патријаршије*, година LV, бр. 1308 (15. септембар 2021. године): 46–47.

Academic Research on Bishop Nikolai Velimirovich / Академска истраживања о Еп. Николају Велимировићу:

In 2021, Vukašin Gavrić defended his graduate thesis on the philosophy of the “Russian Way” and the “Kosovo Testament” in Russian and Serbian literature at the Pushkin State Russian Language Institute in Moscow.

The thesis is written in Russian. Among other things, Gavrić focused on the relevant ideas of Bishop Nicholai Velimirovich — pp. 4, 35, 42–43, 51, 57–58, 63–65, 88.

The supervisor of Gavrić's research was Prof. Tatyana Konstantinovna Savchenko [Татьяна Константиновна Савченко] from the Pushkin State Russian Language Institute:

Gavrić, Vukašin. “The Philosophy of the ‘Russian Way’ and the ‘Kosovo Testament’: Reflection in Russian and Serbian Literature.” BA thesis, Pushkin State Russian Language Institute, Moscow, 2021 [provisional translation into English; original title in Russian] / Гаврич, Вукашин. „Философия «Русского пути» и «Косовского завета»: отражение в русской и сербской литературах“. Выпускная квалификационная работа, Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Государственный институт русского языка им. А. С. Пушкина» (Филологический факультет, Кафедра мировой литературы), Москва, 2021. 99 стр. <https://nauchkor.ru/pubs/filosofiya-russkogo-puti-i-kosovskogo-zaveta-otrazhenie-v-russkoy-i-serbskoy-literaturah-60db715be4dde5000191eac8> | <https://nauchkor.ru/uploads/documents/60db715be4dde5000191eac8.pdf>.

In her DMin thesis on the effects of shame in Korean-American Churches, defended at the Faculty of Talbot School of Theology at Biola University in 2021, Seokin Kim, who serves as an Associate Pastor at the Korean Church of North Los Angeles, referred to the work of Bishop Nicholai — pp. 39, 187. The mentor of Kim's thesis was Dr. Bruce Seymour:

Kim, Seokin. “Minimizing the Effects of Shame in Korean-American Churches.” DMin Thesis, Faculty of Talbot School of Theology, Biola University, 2021. 188 pp. <https://www.proquest.com/openview/doi-57f3a4bb93f6892c8fecb388fc21f/>.

In April 2021, Neven Vukić defended his Ph.D. thesis, in which he focused on the topic of interreligious dialogue within the Orthodox tradition. The

thesis was defended at the Katholieke Universiteit Leuven. In his thesis, Vukić referred to the theological conceptions of St. Justin Popović, a pupil of Bishop Nikolai Velimirovich, and to Velimirovich's influence. The supervisor of the thesis was Prof. Terrence Merrigan, and the co-supervisor was Prof. Peter De Mey:

Vukic, Neven. "Engaging the Religious Other: Studies in Christian Orthodox — Muslim Dialogue." Ph.D. Thesis, Katholieke Universiteit Leuven, 2021. <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/616876>.

Nataša Martinović submitted her doctoral thesis on religious interpretations of Njegoš at the Faculty of Philology at the University of Belgrade in May 2021. In her thesis, Martinović paid attention to the contribution of Bishop Nikolai Velimirovich, to whose works she gave plenty of references (cf., for instance, pp. 6–8, 11–15, 18–23, ... — and also the list of references — pp. 206–208). The thesis is about to be defended in 2022, according to the data available at RCUB UviDok service.

The supervisor of Martinović's research is Prof. Milo Lompar [Мило Ломпар] from the Faculty of Philology at the University of Belgrade:

Martinovic, Nataša S. "Religious interpretations of Njegos." Doctoral Dissertation, Faculty of Philology at the University of Belgrade, 2021 [2022] | Мартинович, Наташа С. „Религиозне интерпретације Његоша“. Докторска дисертација, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 2021 [2022]. (in Serbian) / Мартиновић, Наташа С. „Религијске интерпретације Његоша“. Докторска дисертација, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, 2021 [2022]. 213 pp. <https://uvidok.rcub.bg.ac.rs/handle/123456789/4744>.

Srećko Petrović

* * *

Read Online

Book Notes (2018–2022)

Нове књиге (2018–2022)

2018:

Арсенијевић, Матеј, прир. *Кроз живој с Владиком Николајем: 365 љоука и савејта за сваки дан у љодини*. Посебно издање Библиотеке „Очев дом“. Мала књига, 22. Београд: Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке, 2018. 393 стр., 18 см. ISBN 978–86–84595–81–4.

Анљиканско-љравославни дијалој: докуменљта. Са званично усвојених докумената на енглеском језику превели Радомир Ракић и Владимир Вранић. Библиотека „Свечаник“ / Хришћанска мисао, књ. 73. Београд: Хришћанска мисао, 2021. 75 стр., 21 см. ISBN 978–86–6337–036–4.

Арсенљев, А[лексеј]. Б[орисович], и М[ихаил]. Л[љвович]. Ордовски-Танаевски. *Гимназија в лицах: Первая русско-сербская гимназия в Белљраде (1920–1944). Книја љервая*. Белград — Москва: Архив Сербской Православной Церкви — Центр российских и восточно-славянских исследований им. Мирослава Ђовановича Философского факультета Белградского Университета — Институт славяноведения Российской академии наук, 2018. 638 [+ 24] стр., 25 см. ISBN 978–86–89577–16–7; 978–86–89577–18–1.

Арсенљев, А[лексеј]. Б[орисович], и М[ихаил]. Л[љвович]. Ордовски-Танаевски. *Гимназија в лицах: Первая русско-сербская гимназия в Белљраде (1920–1944). Книја вљорая*. Белград — Москва: Архив Сербской Православной Церкви — Центр российских и восточно-славянских исследований им. Мирослава Ђовановича Философского факультета Белградского Университета — Ин-

- ститут славяноведения Российской академии наук, 2018. 650 [+24] стр., 25 см. ISBN 978–86–89577–17–4; 978–86–89577–18–1.
- Весић, Ивана. *Конституисање српске музичке традиције у периоду између два светска рата*. Београд: Музиколошки институт САНУ, 2018. 371 стр., 24 см. ISBN 978–86–80639–36–9 [URI: <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/5085>].
- Катасонов, Валентин Ю. *О судьбах народов и человечества. Очерки, навеянные трудами святителя Николая Сербского*. Серия «Метафизика истории». Москва: Русская цивилизация, 2018. 640 стр., 21 см. ISBN 978–5–4261–0184–5.
- Florian, Alexandru, ed. *Holocaust Public Memory in Postcommunist Romania*. Series: Studies in Anti-Semitism. Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2018. 352 pp., 23 cm. ISBN 978–0253032713; 978–0253032706 [<https://doi.org/10.2307/j.ctt2050vp3> | <https://muse.jhu.edu/book/57526>, ISBN 978–0253032720; 978–0253032744].
- Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 1. Oświecenie, religia, racjonalizm*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, 2018. 239 pp. ISBN 978–83–64031–75–5. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/588>.
- Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVIII–XXI wiek. Tom 2. Historia, ewolucja, rewolucja*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2018. 229 pp. ISBN 978–83–64031–86–1 [e-book] / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1066>.

2019:

- Vasiljević, Maxim L., ed. *The Serbian Christian Heritage of America: The Historical, Spiritual, and Cultural Presence of the Orthodox Diaspora in*

North America, 1815–2019. Monographs of Serbian History and Culture, No. 2. Los Angeles — Chicago — New York — Toronto — Belgrade: Sebastian Press, 2019. 1004 pp., 31 cm. ISBN 978–0–9719505–0–4.

Радосављевић, Јован. *О Владици Николају — шћиа савременици кажу: изабрани штексћови исћакнућих ћошћовалаца о Свећом Владици и ћећовом делу*. Приредио Јован Радосављевић; фотографије Герман Авакумовић. Ваљево: Епархија ваљевска, 2019. 704 стр., 24 см. ISBN 978–86–86935–05–2.

Gačić, Aleksandra, ur. *Ko zatonejo sanje romantičnega Jugoslavana: izseljenski dnevnik dr. Bogumila Vošnjaka* [Ureditev in transkripcija vira, avtorica spremne študije Aleksandra Gačić]. Viri / Arhivsko društvo Slovenije, št. 42. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2019. 501 str., 30 cm. ISBN 978–961–6143–51–6.

Василик, Владимир Владимирович. *Россия и европейский империализм*. Санкт-Петербург: Алетейя, 2019. 224 стр., 21 см. ISBN 978–5–907115–53–8.

Blagojević, Mirko, and Zlatko Matić, eds. *Different Forms of Religiosity and the Modern World (Thematic Conference Proceedings of International Significance Held in Srebrno Jezero /Veliko Gradište — Serbia/, April 26 and 27 of 2018)*. Series “Edited volumes.” Belgrade — Požarevac: Institute of Social Sciences — Department of Education and Culture, Serbian Orthodox Diocese of Braničevo, 2019. 243 pp., 22 cm. ISBN 978–86–7093–228–9. [https://www.idn.org.rs/biblioteka/Different Forms of Religiosity sajt.pdf](https://www.idn.org.rs/biblioteka/Different%20Forms%20of%20Religiosity%20sajt.pdf).

Blagojević, Mirko, and Dragan Todorović, eds. *Traditional and Non-Traditional Religiosity (A Thematic Collection of Papers of International Significance)*. Series “Edited volumes.” Belgrade — Niš: Institute of Social Sciences — Yugoslav Association for the Scientific Study of Religion — JUNIR, 2019. 298 pp., 22 cm. ISBN 978–86–7093–227–2; 978–86–86957–21–4. [https://www.idn.org.rs/biblioteka/Traditional and Non Traditional Religiosity sajt.pdf](https://www.idn.org.rs/biblioteka/Traditional%20and%20Non%20Traditional%20Religiosity%20sajt.pdf).

- Глишић, Јелена. *Библиографија часописа 'Црквене студије': (2004–2019. година)*. Ниш: Центар за црквене студије — Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу — Међународни центар за православне студије, 2019. 227 стр., 24 cm. ISBN 978–86–7181–107–1; 978–86–84105–50–1.
- Subotić, Jelena. *Yellow Star, Red Star: Holocaust Remembrance after Communism*. Ithaca [New York]: Cornell University Press, 2019. XXII + 241 pp., 23 cm. ISBN 9781501742408, 9781501742415. <https://doi.org/10.1515/9781501742415>.
- Perry, Valery, ed. *Extremism and Violent Extremism in Serbia 21st Century: Manifestations of an Historical Challenge*. Series Balkan Politics and Society. Stuttgart — New York: Ibidem Verlag — Columbia University Press, 2019. 374 pp. ISBN: 9783838212609.
- Ramet, Sabrina P., ed. *Orthodox Churches and Politics in Southeastern Europe: Nationalism, Conservatism, and Intolerance*. Palgrave Studies in Religion, Politics, and Policy. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2019. XVII + 267 pp. 23 cm. ISBN 978–3–030–24138–4, 978–3–030–24141–4, ISBN 978–3–030–24139–1. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-24139-1>.
- Radanović, Milan, ur. *Pokatoličavanje Srba u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj: zbornik radova*. Zagreb: Srpsko narodno vijeće, 2019. 462 str., 24 cm. ISBN 978–953–7442–46–0.
- Otić, Ljubica [Отић, Љубица]. *Michael I. Pupin = Михајло И. Пуџин*. Translated by Angelina Čanković Popović [Превод на енглески Ангелина Чанковић Поповић]. Novi Sad: “Studio Večkerek” and Museum of Vojvodina [Нови Сад: Студио „Бечкерек“ и Музеј Војводине], 2019. 200 pp., 28 cm. ISBN 978–86–80120–35–5.
- Драгојевић, Предраг, ur. *Храм њрејодобне маји Параскеве и њарохијски живој у Лајову: 1919–2019*. Лапово: Колор прес, 2019. 352 стр., 31 cm. ISBN 978–86–83801–81–7.

Kreutz, Michael. *The Renaissance of the Levant Arabic and Greek Discourses of Reform in the Age of Nationalism*. Judaism, Christianity, and Islam – Tension, Transmission, Transformation, Volume 13. Berlin – Boston: De Gruyter, 2019. VII + 186 pp., 24 cm. ISBN 9783110634006 | 9783110631227. <https://doi.org/10.1515/9783110634006>.

Szabó, Péter, ed. *Primacy and Synodality: Deepening Insights. Proceedings of 23rd Congress of the Society for the Law of the Eastern Churches, Debrecen, September 3–8, 2017*. Kanon: Yearbook of the Society for the Law of the Eastern Churches, 25. Nyíregyháza: St. Athanasius Theological Institute, 2019. 724 pp., 24 cm. ISBN 978–615–5073–89–2.

Чиньякова, Галина П. *Сказка о небе. Книга о том, как творение Божие: природа, мир диких зверей и домашних животных, птиц поднебесных и рыб морских — слушается святых угодников Божиих и служит им*. Изд. 2-е, исправ. и доп. Москва: Издательство Московской Патриархии Русской Православной Церкви, 2019. 176 стр., 25 см. ISBN 978–5–88017–738–7.

Čavoški, Kosta, and Aleksandar Kostić, eds. *Slobodan Jovanović — Life, Work, Times: on the Occasion of the 150th Anniversary of His Birth*. English translation Jelena Mitrić, Tatjana Čosović, Tanja Ružin Ivanović. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 2019. 497 pp., 24 cm. ISBN 978–86–7025–828–0. <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/8986>.

Чавошки, Коста, и Александар Костић, ур. *Слободан Јовановић: животи, дело, време: њоводом 150 година од рођења*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2019. 497 стр., 24 см. ISBN 978–86–7025–827–3.

Лазаревић, Давор. *Руска емиграција у Пирошу*. Пирот: Историјски архив, 2019. 225 стр., 24 см. ISBN 978–86–80412–09–2.

Јовановић, Параскева. *Дневнички записи и њисма*. Ур. Оливера Мијаиловић. Свилајнац: Манастир Ваведења Пресвете Богородице, 2019. 231 стр., 21 см. ISBN 978–86–901706–0–9.

Матић, Златко, ур. *Вигјехом свејей истииниј: Исихазам у живојоу Цркве Српских и њоморских земаља. Научни догословски скуј њоводом њрославе 800 јодина Цркве српских и њоморских земаља и 630 јодина манасѝира Тумане, Манасѝир Тумане, 14. сејѝемдар 2019. јодине: Зборник радова. Београд — Пожаревац: Институт за систематско богословље ПБФ УБ — Одбор за просвету ЕПБ — Манастир Тумане, 2019. 313 стр., 24 см. ISBN 978–86–87329–78–2.*

Szwat-Gylybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 3. Konserwatyzm, liberalizm, naród.* Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2019. 231 pp. ISBN 978–83–64031–95–3 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1078>.

Szwat-Gylybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 4. Nowoczesność, sekularyzacja, postęp.* Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2019. 211 pp. ISBN 978–83–64031–96–0 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1080>.

Szwat-Gylybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 5. Kultura, kształcenie, humanizm.* Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2019. 221 pp. ISBN 978–83–64031–97–7 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1081>.

Szwat-Gylybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 6. Oświata, tradycja, uniwersalizm.* Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2019. 215 pp. ISBN 978–83–64031–98–4 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1082>.

2020:

Velimirovici, Sfântul Nicolae, Episcopul Ohridei și Jicei. *Tâlcuire la Tatăl nostru*. Traducător Adrian Tănăsescu-Vlas. Ediție îngrijită Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Editura Predania, 2020. 128 pp., 16 cm. ISBN 9789738878136.

Velimirovici, Sfântul Nicolae. *Credința în Evanghelie. Suta de capete de la Liubostinia*. Trad. din lb. sârbă Nicola Savici. București: Editura Sophia, 2020. 120 pp., 20 cm. ISBN 978–973–136–749–1.

Velimirovici, Sfântul Nicolae, Episcopul Ohridei și Jicei. *Prorociri despre vremurile noastre. Prin fereastra temniței*. Traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Editura Predania, 2020. 328 pp., 20 cm. ISBN:978–606–8195–72–8.

Velimirovici, Sfântul Nicolae. *Cugetări și predici la Învierea Domnului Preoție*. Traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Editura Predania, 2020. 128 pp., 16 cm. ISBN 9786068195759.

Velimirovic, Saint Nikolai. *100 Lessons on Love*. Translation, introduction and notes Daniel M. Rogich. Canton, Ohio: Hesychia Press, 2020. 85 pp., 22 cm. ISBN 9780578760223.

Ανδραλης, Χαράλαμπος. *Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς: εκτενής βίος & ανθολόγιο λόγων*. Αθήνα: Εκδόσεις Έαρ, 2020. 288 σ., 21 cm. ISBN 978–618–5368–36–4.

Κυρίτσης, Βάιος. *Νικόλαος Βελιμίροβιτς. Μητροπολίτης Ζίτσης και Αχρίδος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη Εκδόσεις, 2020. 136 σ., 24 cm. ISBN 978–960–602–297–5.

Knežević, Romilo Aleksandar. *Homo Theurgos: Freedom According to John Zizioulas and Nikolai Berdyaev*. Paris: Les Éditions du Cerf, 2020. 277 pp., 23 cm. ISBN 978–2–204–13718–8.

Markovich, Slobodan G., ed. *Freemasonry in Southeast Europe from the 19th to the 21st Centuries*. Belgrade: Zepter Book World — Institute for European Studies — Dosije Studio, 2020. 315 pp., 25 cm. ISBN 978–86–7494–164–5.

Ђаковац, Александар. *Истији јуче, данас и у векове: ојледи из Христијолоије*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за теолошка истраживања, 2020. 194 стр., 21 cm. ISBN 978–86–7405–221–1.

Јовановић, Хаџи Ненад М.. *Српски мислиоци о хришћанским основама монархије*. Београд: Центар за проучавање религије и верску толеранцију, 2020. 312 стр., 20. ISBN 978–86–87243–18–7.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 7. Klerykalizacja, konfesje, reformacja*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2020. 210 pp. ISBN 978–83–66369–14–6 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1518>.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 8. Kapitalizm, ojczyzna, polityka*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2020. 221 pp. ISBN 978–83–66369–15–3 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1519>.

Szwat-Gyłybowa, Grażyna, red.; Dorota Gil, Lech Miodyński, wsp. red. *Leksykon idei wędrownych na słowiańskich Bałkanach, XVI–II–XXI wiek. Tom 10. Hasła podporządkowane*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk — Fundacja Sławistyczna, 2020. 333 pp. ISBN 978–83–66369–17–7 / ISSN 2545–1774. <https://hdl.handle.net/20.500.12528/1521>.

2021:

Velimirović, Heiliger Bischof Nikolaj. *Der Krieg und die Bibel*. Aus dem Serbischen übersetzt von Dragan Milaković. Wachtendonk: Edition Hagia Sophia, 2021. 222 Seiten, 23 cm. ISBN 978–3–96321–105–8.

Velimirovici, Sfântul Nicolae. *Gânduri despre bine și rău*. Traducere din limba sârba de Ionuț și Sladjana Gurgu. București: Predania, 2021. 202 pp., 20 cm. ISBN 978–606–8195–88–9.

Velimirovici, Sfântul Nicolae. *De la print la sfant. Viata Sfântului Sava Arhiepiscopul Serbiei*. București: Editura Predania, 2021. 280 pp., 20cm. ISBN 978–606–8195–87–2.

Velimirovici, Sfântul Nicolae, Episcopul Ohridei și Jicei. *Prin dragostea ta și noi iubim. 500 de cugetări despre credință, dragoste și nădejde*. București: Editura Predania, 2021. 208 pp., 20 cm. ISBN 978–606–819–591–9.

[Дабовић], Св. Севастијан Цексонски. *Пројловеди у руској цркви*. Са енглеског превела Сања Симић де Граф. Београд: Издавачка фондација Српске Православне Цркве Архиепископије београдско-карловачке, 2021. 113 стр., 21 cm. ISBN 978–86–81410–19–6.

Пузовић, Владислав. *Пушчевима српске црквене историје: научно наслеђе њројне Сијевана Димиријевића*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2021. 286 стр., 21 cm. ISBN 978–86–7405–247–1.

Ђулибрк, Јован, и Стефан Радојковић, ур. *Новомученици: њолийер-сијекџива V. Зборник радова*. Београд: Музеј жртава геноцида, 2021. 194 стр., 24 cm. ISBN 978–86–86831–70–5.

Јефтић, Андреј, Микоња Кнежевић и Раде Кисић, прир. *Вера и мисао у врџлоу времена: међународни зборник радова у частџ Мџџро-џолийа Амфилохија (Радовића) и Еџискоџа Аџџанасија (Јевџића)*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Бе-

ограду; Подгорица: Матица српска — Друштво чланова у Црној Гори; Фоча: Православни богословски факултет „Свети Василије Острошки“, 2021. XIV + 824 стр., 24 cm. ISBN 978–86–7405–231–0.

Матић, Златко, Александар Ђаковац и Раде Кисић, ур. *Месѝо еклисиологије у савременом систематском бојословљу. Научни скуп — колоквијум, 11. фебруар 2021. (on line). Зборник радова*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за Систематско богословље, 2021. 210 стр., [3] стр. с таблама; 21 cm. ISBN 978–86–7405–237–2]. <http://isb.pbf.rs/wp-content/uploads/zbornik-2021-mesto-eklisiologije-u-sistematskom-bogoslojlu.pdf>.

Кнежевић, Миконја, Раде Кисић and Душан Крцуновић, eds. *Philosophos — Philotheos — Philoponos: Studies and Essays as Charisteria in Honor of Professor Bogoljub Šijaković on the Occasion of His 65th Birthday*. Београд: „Гномон“ Центар за хуманистику; Подгорица: Матица српска — Друштво чланова у Црној Гори, 2021. 1182 стр., 25 cm. ISBN 978–86–82050–01–8.

Hieromonk Ephraim. *The Angelic Life: A Vision of Orthodox Monasticism*. Kodiak, Alaska: St. Nilus Skete in Alaska, 2021. 546 pp., 28 cm. ISBN 978–1–7338849–0–7 (hardcover); 978–1–7338849–1–4 (eBook).

Цветковић, Владимир. *Јусѝин Појовић: Синѝеза ѝтрадиције и иновације*. Библиотека „Поседна издања“. Београд: Институт за филозофију и друштвену теорију Универзитета у Београду, 2021. 492 стр., 21 cm. ISBN 978–86–80484–60–0.

[Радовић], Митрополит Амфилохије. *Пламен дожесѝвени у нишѝявом храму: ѝексѝови*. Избор и предговор Микоња Кнежевић. Српска књижевна задруга, коло 113, књ. 757. Београд: Српска књижевна задруга, 2021. XVII + 332 стр., 19 cm. ISBN 978–86–379–1467–9.

Clark, Roland. *Sectarianism and Renewal in 1920s Romania: The Limits of Orthodoxy and Nation-Building*. London: Bloomsbury Academic, 2021. 232 pp., 24 cm. ISBN 978–1–3501–0095–4; 978–1–3501–0098–5 (online). <http://dx.doi.org/10.5040/9781350100985>.

Адамовић, Снежана Љ. *Пејтар II Пејировић Њејош у кријичкој мисли Николаја Велимировића*. Ваљево: Глас Цркве, 2021. 88 стр., 21 cm. ISBN 978–86–84941–82–6.

Јанковић, Милан Д., прир. *Рефлексије --- Свејој Николаја Српској у Мисионарским њисмима*. Београд: М. Д. Јанковић, 2021. 208 стр., 21 cm. ISBN 978–86–902163–4–5.

Ломпар, Растко. *Димитрије Љојић — учииел или фарисеј: Збор, хришћанство и верске заједнице: 1935–1945*. Библ. „Поседна издања“. Београд: Catena mundi, 2021. 383 стр., 25 cm. ISBN 978–86–6343–158–4.

Костић, Епископ жички Василије. *Зајоченик манастира Војловице Свети Владика Николај Велимировић: Дневник*. Панчево: Манастир Војловица, 2021. 190 стр., 21 cm. ISBN 978–86–82298–00–7.

Фундулис, Јован. *Одговори на литурјичке недоумице: 1–350*. Предео и приредо Гајо Гајић. Београд — Беч: Свети Висарион Сарајски, 2021. 784 стр., 24 cm. ISBN 978–86–82150–00–8.

Бонхефер, Дитрих. *Цена Христивој следбеништва*. Прев. Зоран Шикања. 3. издање. Београд: Иконос, 2021. ISBN 978–86–83661–37–4.

Bonhoeffer, Dietrich. *Zajednički život*. Životopis Dietricha Bonhoeffera Antal Balog. Prijevod s njemačkog jezika Ksenija Magda. Osijek: Izvori, Kršćanski nakladni zavod, 2021. 107 str. ISBN 9789531771061.

2022:

Velimirović, Heiliger Bischof Nikolaj. *Worte uber den Allmenschen*. Übersetzt von Anastasia Limberger. Wachtendonk: Edition Hagia Sophia, 2022. 266 Seiten, 23 cm. ISBN 978–3–96321–111–9.

[Велимировић], Свети Владика Николај Охридски и Жички. *Људише нејријашеље своје: ѡумачење Јеванђеља о љубави ѡрема нејријашељима, о ѡаланшима и о вери и исшрајностши жене Ха-*

- нанејке. Библиотека „Српски Златоуст“, књ. 1. Жича: Манастир Жича, 2022. 69 стр., 16 см. ISBN 978–86–85271–55–7.
- [Велимировић], Свети Владика Николај. *Говори српском народу кроз њамнички њрозор*. Лелић: Задужбина Нова Никеја, 2022. 444 стр., фотогр.; 17 см. ISBN 978–86–82090–06–9.
- [Велимировић], Свети Владика Николај Охридски и Жички. *Молелни канон Пресветиој Бојородици Словесници*. Превод са црквенословенског Зоран Ранковић. Панчево: Манастир Војловица, 2022. 37 стр., 24 см. ISBN 978–86–82298–01–4.
- Димитријевић, Владимир. *Синови Светиога Саве*. Библиотека „Поседна издања“ / Catena Mundi. Београд: Catena Mundi, 2022. 510 стр., 25 см. ISBN 978–86–6343–166–9.
- Јанковић, Радоје М. *Пуџин, Тесла, и амерички Срби: из историје гугајсоре и Цркве у Америци*. Приредила Даница Оташевић. Едидија „Гимназијски источници“, књ. 4. Чачак: Гимназија, 2022. 473 стр., 24 см. ISBN 978–86–910661–1–6.
- Höttemann, Michael. *Verdrängter Antisemitismus: Eine empirisch fundierte Entwicklung des Begriffs der Abwehr als soziale Handlung*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2022. 324 Seiten, 21 cm. ISBN 978–3–8376–5932–0. <https://doi.org/10.1515/9783839459324>.
- Chapman, Mark D., and Bogdan Lubardić, eds. *Serbia and the Church of England: The First World War and a New Ecumenism*. Pathways for Ecumenical and Interreligious Dialogue. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2022. 242 pp., 21 cm. ISBN 978–3031059766 | ISBN 978–3–031–05977–3 (eBook). <https://doi.org/10.1007/978-3-031-05977-3>.
- Cvetković, Vladimir (hrsg.). *Heiliger Justin (Popović) von Ćelije. Über den Ökumenismus*. Wachtendonk: Edition Hagia Sophia, forthcoming.

* * *

Srećko Petrović

Read Online

Authors in this issue of the *Nicholai Studies*

Ružica Levuškina graduated in 1996 from the Faculty of Philology of the University of Belgrade; at the same faculty, she defended her master's thesis in the narrower scientific field of sociology of language, as well as a doctoral dissertation entitled *Lexicon from the Sphere of Orthodox Spirituality in the Serbian Language and its Lexicographic Processing* (2013). From the beginning of 2000, she worked at the Institute for the Serbian Language. She became a research associate in 2004, was elected to the title of scientific associate in 2014, and senior scientific associate in 2020. She published the monograph *The Liturgical Language of the Serbian Orthodox Church — Past, Contemporary, Perspectives* (2007). She is a member of two commissions at the International Committee of Slavists (IKS): terminological and language of religion. She participated in more than 50 scientific meetings in the country and abroad.

* * *

Budimir Kokotović finished the Prizren Theological Seminary of St. Cyril and Methodius in Niš in 2006. He graduated from the Faculty of Theology of St. Vasilije Ostroški in Foča, University of East Sarajevo, in 2011. He was a religious teacher in Belgrade from 2009 to 2017. He was ordained as a deacon in 2017, and served as the Secretary of the Diocesan Administrative Board and Church Court of the Diocese of Gornji Karlovac from 2017 to 2021. He is an employee of the Library of the Serbian Patriarchate since 2021. Published books: *Schematism of the Serbian Orthodox Diocese of Banat* (2013), *Orthodox Bishop Sergije Kaćanski (1813–1859)* (2017), *Burial Sites of Hierarchs of the Gornji Karlovac Diocese* (2018), *Good Shepherd of Gornji Karlovac Diocese Simeon Zloković (1911–1990)* (2020).

* * *

Ksenija Končarević is a professor at the Faculty of Philology at the University of Belgrade. She is a member of the Slavic Society of Serbia. In April 2008, she was elected as an associate member of *Matica Srpska* in Novi Sad; in March 2015, as a member of the International Center for Orthodox Studies based in Niš. She is the author of *Russian-Serbian and Serbian-Russian Theological Dictionary* (2012) and of several monographs as well: *Russian Language in Theology: Formation of the Theological Text, Translation Technique* (2011), *Sacred Communication: Norms, Traditions, Means* (2013), *Russian Language in the Communication and Mission of the Church: Functional Styles, Resources, Genres* (2014), *A Look at Theological Linguistics* (2015), *History of the Russian Literary Language (Church Slavonic-Russian Intertwining)* (2016), *Language and Religion. Glossary of Theological Linguistics* (2017), *Language and Culture: Slavic Perspective* (2018), etc.

* * *

Goran Janičjević received his primary and secondary education in Zaječar. He graduated in painting from the Faculty of Fine Arts in Belgrade in the class of prof. Radomir Reljić. From 1988 to 1993 he studied at the Faculty of Theology of the Serbian Orthodox Church; he obtained his Master's degree at the Department of Theory of Art at the Faculty of Philosophy, University of Belgrade. Doctoral student at the Department of Art Theory at the Faculty of Philosophy, BU. He was an Associate Professor at the Academy of Serbian Orthodox Church Fine Arts and Conservation in Belgrade until 2017. He painted dozens of temples in Serbia, Montenegro, Croatia, Poland, Hungary, the United States of America, etc. He is the author of more than a hundred individual exhibitions. He regularly participates in domestic and international meetings. He is the author of a few monographs: *Christian Art and Ancient Paradigms* (2012), *The Iconological Labyrinth of Felix Romuliana: Views from the Theory of Late Antique Art* (2019), *Along the Paths of "Italo-Cretan" Traditions* (2021).

* * *

Edward Pehanich is an adjunct lecturer at Christ the Savior Seminary (Johnstown, Pennsylvania), and a priest in the Carpatho-Russian Diocese of the USA. He is a graduate of Marywood University — Scranton, Pa.; Christ the Savior Seminary — Johnstown, Pa.; and received the Doctor of Ministry from St. Vladimir's Seminary — Crestwood, N.Y. He completed Clinical Pastoral Education at Queens General Hospital and supervisory Clinical Pastoral Education at the New York Presbyterian Hospital both in New York City. Very Rev. Fr. Edward is a diplomate/supervisor in the College of Pastoral Supervision and Psychotherapy (CPSP). He was a staff chaplain and the Director of Pastoral Care for Hospice Care Network on Long Island from 1991–2004. In 2004 he was assigned as the pastor of St. Nicholas Church in Monongahela, Pa., and its sister parish of St. Nicholas in Jacobs Creek, Pa. He serves as the supervisor of Clinical Pastoral Education at Family Hospice and Palliative Care in Pittsburgh.

* * *

Anastasia Limberger was a research assistant and taught Dogmatics at the Faculty for Orthodox Theology at the Ludwig Maximilian University in Munich until November 2021. Today she works for the German diocese of the Russian Orthodox Church abroad.

* * *

Donate to *Nicholai Studies*

€ 10.00

<https://www.paypal.com/invoice/s/pay/INV2-JZ6S-NCPM-FLK4-ZL25>

€ 50.00

<https://www.paypal.com/invoice/s/pay/INV2-R393-Z7FW-LQVW-3U7S>

The Nicholai Studies:
International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich

Publisher:

Christian Cultural Center “Dr Radovan Bigović,” Belgrade, Serbia

Editor:

Srećko Petrović

Telephone: +381 64 943 56 82

E-mail: editor@nicholaistudies.org

<http://nicholaistudies.org/>

Graphic design:

Srećko Petrović

Cover:

Milorad Vidović

Printing:

Printing office of the Serbian Orthodox Church

Kralja Petra 5, Belgrade

Print run: 200 copies

Price of annual subscription:

For Serbia — 4000 dinars (plus shipping costs)

For Balkan countries — 50 Euros (plus shipping costs)

For rest of the world — 100 Euros (plus shipping costs)

Subscription:

+381 64 943 56 82

nicholaistudies@gmail.com

Indexed by the **Directory of Open Access Journals — DOAJ** & **Crossref**

Indexed by **ROAD: THE DIRECTORY OF OPEN ACCESS SCHOLARLY RESOURCES**

UDC by **National Library of Serbia**

Archived by **Repository of the National Library of Serbia**

Added to **doiSerbia**

This issue of
*The Nicholai Studies: International Journal for Research of Theological
and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*
is published on July 29th, 2022

Acknowledgments

We are grateful to everyone who helped the *Nicholai Studies*. We are especially thankful to the brotherhood of the Tumane monastery, with whose generous material support the website of the journal was designed and launched in 2020–2021.

Захвалност

Захвални смо свима онима који су помогли часопис *Николајеве студије*. Посебно се захваљујемо братству манастира Тумане, уз чију великодушну материјалну подршку је дизајниран и постављен вебсајт часописа током 2020–2021. године.

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)-726.2-36:929 Николај Велимировић, свети(093)
271.2

The NICHOLAI Studies : international Journal for Research of
Theological and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich =
Николајеве студије : међународни часопис за истраживање богословског
и црквеног доприноса Николаја Велимировића / editor Srećko Petrović. —
[Štampano izd.]. — Vol. 1, no. 1 (2021)– . — Belgrade : Christian
Cultural Center “Dr Radovan Bigović”, 2021– (Belgrade : Printing office of
the Serbian Orthodox Church). — 21 cm

Polugodišnje. — Drugo izdanje na drugom medijumu: The Nicholai Studies
(Online) = ISSN 2738–1072
ISSN 2738–1064 = The Nicholai Studies (Štampano izd.)
COBISS.SR-ID 28776201

